

Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo tarp ES ir JAV galimo poveikio Lietuvos prekybiniams ir investiciniams santykiams su JAV bei Lietuvos ekonomikai įvertinimas

Galutinė ataskaita | 2015 m.

Turinys

Santrumpos ir sąvokos	4
Įvadas	5
1 ES – JAV derybų dėl TTIP apžvalga	6
1.1 TTIP derybų kontekstas	6
1.2 ES – JAV derybų dėl TTIP susitarimo eiga	7
1.3 Prognozuojamas TTIP sutarties poveikis ES ir JAV ekonomikai bei dvišaliams ekonominiams santykiams	8
1.4 Atskirų TTIP derybų sričių apžvalga	10
1.4.1 Rinkos atvėrimas	10
1.4.2 Reguliavimo suartinimas	12
1.4.3 Prekybos taisyklės	17
2 Lietuvos – JAV prekybinių ir investicinių santykių analizė.....	21
2.1 Esamo prekybos reguliavimo apžvalga.....	21
2.1.1 ES ir JAV dvišaliai susitarimai.....	21
2.1.2 Lietuvos ir JAV dvišaliai susitarimai ir sutartys.....	23
2.2 Lietuvos – JAV prekybinių santykių analizė	23
2.2.1 Prekių ir paslaugų eksporto į JAV analizė	25
2.2.2 Prekių importo iš JAV analizė	28
2.2.3 Lietuvos užsienio prekybos su JAV apibendrinamosios išvados	29
2.3 JAV taikomų muitų tarifų iš Lietuvos įvežamoms prekėms analizė pagal prekių grupes	30
2.3.1 Žemės ūkio ir maisto pramonės sektorių produktai	32
2.3.2 Tekstilės medžiagos ir dirbiniai	33
2.3.3 Chemijos pramonės produkcija.....	34
2.3.4 Mineraliniai produktai.....	34
2.3.5 Baldai ir medienos gaminiai	35
2.3.6 Mašinos ir mechaniniai įrenginiai	36
2.3.7 Optikos, medicinos prietaisai	36
2.3.8 Elektros įrenginiai.....	37
2.3.9 Metalų dirbiniai.....	38
2.3.10 Plastikų ir kaučiuko produktai.....	39
2.3.11 Kiti produktai.....	39
2.3.12 JAV taikomų muitų tarifų iš Lietuvos įvežamoms prekėms analizės apibendrinamosios išvados.....	40
2.4 Dvišalių Lietuvos ir JAV investicijų apžvalga	41
3 Apklausa dėl Lietuvai aktualių prekybos su JAV barjerų ir ūkio subjektų lūkesčių TTIP sutarties kontekste rezultatai.....	42
3.1 Ūkio subjektų lūkesčių ir esamų prekybos barjerų identifikavimas pagal prekių grupes	42

3.1.1	Žemės ūkio ir maisto produktai.....	42
3.1.2	Miltinė ir cukrinė konditerija bei šokolado gaminiai.....	45
3.1.3	Grūdai ir perdirbti grūdų produktai	45
3.1.4	Mašinos ir įrenginiai bei elektronikos, optikos prietaisai.....	45
3.1.5	Medienos gaminiai ir baldai	46
3.1.6	Chemijos pramonės gaminiai	46
3.1.7	Tekstilės pramonės gaminiai	46
3.1.8	Metalai ir jų dirbiniai	47
3.1.9	Plastiko ir kaučiuko dirbiniai	47
3.2	Ūkio subjektų lūkesčių ir esamų prekybos barjerų identifikavimas pagal paslaugų grupes	48
3.2.1	Transportavimo paslaugos	48
3.2.2	Informacinių ir ryšių technologijų paslaugos	48
3.2.3	Kelionių paslaugos.....	48
3.2.4	Finansinės paslaugos.....	49
3.3	Visuomenės ir valstybės interesus atstovaujančių organizacijų lūkesčių, susijusių su TTIP susitarimu, nustatymas	49
3.4	Apklauso rezultatų apibendrinimas	51
4	TTIP susitarimo galimo poveikio Lietuvos prekybiniams ir investiciniams santykiams su JAV bei Lietuvos ekonomikai įvertinimas.....	52
4.1	Bendrojo Lietuvos eksporto struktūros analizė ir potencialių eksportuotojų į JAV nustatymas	52
4.1.1	Lietuvos eksporto struktūros bei ES eksporto į JAV struktūros analizės apibendrinamieji rezultatai bei palyginamoji analizė.....	54
4.1.2	Lietuvos prekių eksportuotojų į JAV potencialas pagal prekių grupes.....	55
4.1.3	Lietuvos prekių eksportuotojų į JAV potencialas pagal paslaugų grupes	58
4.2	Prekybos su JAV liberalizavimui jautrūs sektoriai Lietuvoje.....	59
4.3	Suskystintų gamtinių dujų JAV eksporto į ES perspektyvos pasirašius TTIP bei poveikis energetikai imliems Lietuvos pramonės sektoriams	61
4.4	TTIP susitarimo potencialaus poveikio Lietuvos ekonomikai įvertinimas	62
	Išvados, rekomendacijos ir pasiūlymai	64
	Priedai	67

Santrumpos ir sąvokos

BVP	Bendras vidaus produktas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EEE	Europos ekonominė erdvė
ES	Europos Sąjunga
EUROSTAT	Europos Sąjungos statistikos agentūra
GMO	Genetiškai modifikuoti organizmai
IRT	Informacinės ir ryšių technologijos
JT	Jungtinės Tautos
JTKPVK	Jungtinių Tautų konferencija prekybos ir vystymo klausimais (angl. <i>United Nations Conference on Trade and Development</i>)
Konsultantas	Smart Continent LT UAB
PPO	Pasaulio prekybos organizacija (angl. <i>World Trade Organization</i>)
SGD	Suskystintos gamtinės dujos
Studija	„Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo tarp ES ir JAV galimo poveikio Lietuvos prekybiniams ir investiciniams santykiams su JAV bei Lietuvos ekonomikai įvertinimas“
Tyrimas	Studijos rengimo metu Konsultanto atliktas tyrimas
TPC	Tarptautinis prekybos centras (angl. „ <i>International Trade Center</i> “)
TTIP	Transatlantinė prekybos ir investicijų partnerystė
Užsakovas	Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija

Įvadas

2013 m. birželio mėn. buvo pradėtos ES ir JAV derybos dėl ambicingo Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės (TTIP) susitarimo, apimančio rinkos atvėrimą, reguliavimo suartinimą ir prekybos taisyklių nustatymą. Derybose siekiama susitarti dėl ambicingo prekybos prekėmis ir paslaugomis liberalizavimo bei viešųjų pirkimų rinkos atvėrimo, panaikinti kliūtis prekybai, kylančias dėl skirtingų reguliacinių reikalavimų, nustatyti pavyzdines prekybos taisykles tokiose srityse, kaip energetika ir žaliavos, konkurencija, smulkios ir vidutinės įmonės, aplinkosauginiai ir darbo standartai. Dėl savo ambicijų ir apimties derybos dėl TTIP sulaukė didelio visuomenės dėmesio abipus Atlanto ir įvairių nuomonių, todėl svarbu identifikuoti Lietuvos verslo bei kitų socialinių partnerių interesus bei jautrius momentus šiose derybose, siekiant atstovauti subalansuotą Lietuvos poziciją derybų klausimais, taip pat informuoti Lietuvos visuomenę apie šias derybas.

Konsultacijų bendrovė Smart Continent LT pagal 2014-12-31 pasirašytą sutartį Nr. 360-14-ESD su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija atliko Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo tarp ES ir JAV galimo poveikio Lietuvos prekybiniais ir investiciniams santykiams su JAV bei Lietuvos ekonomikai įvertinimą (toliau Studiją).

Studijos tikslas – nustatyti Lietuvos interesus derybose dėl Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo tarp ES ir JAV, įvertinti galimą šio susitarimo trumpalaikį ir ilgalaikį poveikį Lietuvos ekonomikai bei prisidėti prie socialinių partnerių informavimo derybų dėl TTIP klausimais.

Studijos uždaviniai:

1. Tarifinių ir netarifinių kliūčių, su kuriomis susiduria Lietuvos verslas, siekdamas eksportuoti prekes į JAV, analizė;
2. Lietuvos paslaugų sektorių įsitvirtinimo JAV rinkoje perspektyvų analizė ir kliūčių, kurių pašalinimas leistų pagerinti JAV paslaugų rinkos prieigą Lietuvos įmonėms, identifikavimas;
3. JAV viešųjų pirkimų rinkų ir Lietuvos įmonių interesų ir perspektyvų jose dalyvauti analizė;
4. Lietuvos įmonių JAV investicinės aplinkos vertinimo analizė;
5. Lietuvos ekonomikos sektorių, jautrių prekybos su JAV liberalizavimui, nustatymas bei energijai imlių produktų, kurie susidurtų su konkurencingumo pokyčiais, identifikavimas;
6. Jautrių klausimų, rūpinčių Lietuvos socialiniams partneriams, ir jų lūkesčių nustatymas;
7. Transatlantinės prekybos liberalizavimo ir ES bei JAV reglamentavimo suartinimo, prekybos taisyklių nustatymo TTIP susitarime poveikio Lietuvos prekybos srautams ir konkurencingumui vertinimas.

Studijos rezultatai:

1. Nustatyti faktiškai patiriami ir potencialūs prekybos barjerai Lietuvos prekyboje su JAV ir jų pašalinimo TTIP pagalba galimybės; nustatyti įvairių Lietuvos ekonomikos, socialinės ir aplinkosaugos sričių puolamieji ir ginamieji interesai;
2. Nustatytos potencialios ekonominių ir prekybinių ryšių tarp Lietuvos ir JAV plėtojimo galimybės, kurias padėtų realizuoti TTIP;
3. Nustatytas TTIP susitarimo potencialus poveikis Lietuvos verslui ir Lietuvos ekonomikai.

1 ES – JAV derybų dėl TTIP apžvalga

Šiame skyriuje pateikta ES – JAV derybų dėl Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės sutarties kontekstas, apžvelgta šių derybų eiga, preliminariai įvertintas prognozuojamas TTIP sutarties poveikis ES ir JAV ekonomikai bei dvišaliams ekonominiams santykiams, bei trumpai apžvelgtos atskiros derybų sritys.

1.1 TTIP derybų kontekstas

ES ir JAV prekybos susitarimo idėja nėra nauja. Ją jau ne vienerius metus aptarinėja vyriausybės, verslininkai ir mokslininkai. Pastarųjų metų pasaulinė ekonominė situacija, progreso trūkumas daugiašalėse derybose Pasaulio prekybos organizacijoje ir didėjanti augančios ekonomikos šalių įtaka paskatino ES ir JAV įgyvendinti šią idėją.

Transatlantinė prekybos ir investicijų partnerystė (TTIP) – tai prekybos susitarimas, dėl kurio nuo 2013 m. birželio mėn. Europos Sąjunga (ES) ir Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV) derasi. Derybomis siekiama pašalinti prekybos kliūtis (muitų tarifus, nereikalingą reglamentavimą, perteklinę dokumentaciją ir kt.) įvairiuose ekonomikos sektoriuose ir taip sudaryti palankesnes sąlygas pirkti ir parduoti prekes bei paslaugas ES ir JAV. Derybų šalys taip pat siekia palengvinti ES ir JAV įmonių dalyvavimo viena kitos viešųjų pirkimų rinkose sąlygas, supaprastinti investicinę aplinką bei sukurti naujas pasaulines prekybos taisykles ir standartus.

Prekybos liberalizavimas yra nuoseklus tiek JAV, tiek ES prekybos politikos, jau kurį laiką vystomos globaliu mastu, tikslas. TTIP susitarimas ypač reikšmingas ES konkurencingumui: prognozuojama, jog 90 proc. pasaulinės rinkos paklausos ateityje bus generuojama už ES ribų¹.

Pirmosios diskusijos dėl prekybos liberalizavimo tarp ES ir JAV prasidėjo dar dešimtajame dešimtmetyje, tačiau realių veiksmų imtasi tik 2011 m., kai buvo sukurta aukšto lygio ES ir JAV atstovų darbo grupė, kuri 2013 m. pradžioje pateikė savo rekomendacijas², nurodančias, kad ambicingas ir visa apimantis prekybos susitarimas tarp ES ir JAV reikšmingai prisidėtų prie ekonomikos augimo skatinimo ir darbo vietų kūrimo.

Sprendimui pradėti ES ir JAV derybas įtakos turėjo šie veiksniai:

- Užstrigusios daugiašalės derybos Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO)³;
- Pasaulinė ekonominė krizė, neigiamai paveikusi tiek JAV, tiek ES ekonomikas;
- Stiprėjanti augančios ekonomikos šalių (Kinijos, Indijos ir pan.) įtaka pasaulinei prekybai;
- Siekis sumažinti ES – JAV tarpusavio prekybos sąnaudas.

¹ European Commission MEMO, July 2012, žiūrėti: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/july/tradoc_149828.pdf

² High Level Working Group on Jobs and Growth, February 2013, žiūrėti: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/february/tradoc_150519.pdf

³ World Trade Organization, The Doha Round, žiūrėti: https://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm

1.2 ES – JAV derybų dėl TTIP susitarimo eiga

2011 m. lapkričio mėn. ES ir JAV viršūnių susitikime buvo įkurta Darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo skatinimo aukšto lygio darbo grupė, kurios pagrindinė užduotis – išanalizuoti laisvosios prekybos zonos tarp ES ir JAV bei tolesnių ekonominių santykių plėtros galimybes, nustatyti ES ir JAV prekybos ir investicijų skatinimo strategiją ir priemones, kuriomis būtų remiamas abiemis pusėms naudingas darbo vietų kūrimas, ekonomikos augimas ir tarptautinis konkurencingumas. Ši darbo grupė padarė išvadą, kad visapusiškas visus sektorius apimantis susitarimas iš esmės turėtų teigiamą poveikį, nes padėtų atverti prekybą ir skatintų ekonomikos augimą bei darbo vietų kūrimą abiejose Atlanto vandenyno pusėse.

Derybos vyksta 24 srityse, apimančiose rinkos atvėrimą, reguliavimo suartinimą bei naujų prekybos ir investavimo taisyklių nustatymą. Derybų apimtis ir kompleksiskumas lemia ilgą ir sudėtingą derybų procesą, tačiau aukščiausiu politiniu lygiu išsakomas siekis derybas pabaigti iki JAV prezidento B. Obamos kadencijos pabaigos, t. y. iki 2016 m. pabaigos.

Derybose dėl TTIP susitarimo, ES ir jos 28 valstybių narių vardu derasi Europos Komisija (už ES prekybą atsakingas Komisijos narys bei kartu su Komisijos nariu dirbantys derybininkai ir specialistai iš įvairių Komisijos direktoratų, pvz., žemės ūkio, visuomenės sveikatos, mažųjų ir vidutinių įmonių). Europos Komisijos atstovai derasi vadovaudamiesi derybiniais nurodymais, kuriuos 2013 m. birželio mėn. vienbalsiai patvirtino ES valstybių narių prekybos ministrai⁴. Per visą derybų procesą Komisija konsultuojasi su Taryba ir teikia Europos Parlamentui ataskaitas. Komisija taip pat daug konsultuojasi su pilietinės visuomenės atstovais: nevyriausybinėmis organizacijomis, verslo organizacijomis. JAV vardu derasi Jungtinių Valstijų atstovas prekybai ir jo grupė.

1 lentelė. Pagrindiniai ES – JAV derybų dėl TTIP susitarimo objektai

Rinkos atvėrimas	Reguliavimo suartinimas	Prekybos taisyklių nustatymas
<p>Rinkos atvėrimo srityje ES ir JAV siekia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liberalizuoti tarpusavio prekybą, panaikinant egzistuojančius muitų tarifus bei netarifinius barjerus; ▪ atverti paslaugų rinkas, suteikiant geresnes galimybes ES ir JAV įmonėms teikti paslaugas viena kitos ekonomikai; ▪ atverti viešųjų pirkimų rinkas, suteikiant ES ir JAV įmonėms prieigą dalyvauti didesnėje dalyje viena kitos organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose; ▪ pagerinti investavimo į viena kitos ekonomikas sąlygas. 	<p>Reguliavimo suartinimo srityje tariamasi, kaip sumažinti ar panaikinti dėl skirtingo reguliavimo ES ir JAV kylančias prekybos kliūtis, peržiūrint/koreguojant ankstesnes reguliavimo normas bei kartu derantis dėl naujų reguliavimo nuostatų, minimizuojant jų tarpusavio skirtumus.</p>	<p>ES ir JAV tarpusavio prekybos taisyklių nustatymo srityje ketinama parengti naujas taisykles, palengvinančias bei supaprastinančias eksporto/importo tvarką (muitinių procedūras ir kt.) bei nustatančias globalius standartus darnaus vystymosi, energetikos, intelektinės nuosavybės bei kitose srityse.</p>

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto

Derybos tarp ES ir JAV dėl TTIP susitarimo apima ir visuomenei jautrius klausimus, susijusius su socialiniais, aplinkosauginiais, produktų saugumo standartais bei investicijų apsaugos nuostatomis (investuotojo prieš valstybę ginčų sprendimo mechanizmu), todėl į derybas stengiamasi įtraukti visų

⁴ Council of the European Union, Directives for the negotiation on the Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States of America, October 2014, žiūrėti: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11103-2013-DCL-1/en/pdf>

suinteresuotų šalių pozicijas ir lūkesčius bei atsižvelgti į reikiamą susirūpinimą dėl sutarties klausimų.

Siekiant derybų skaidrumo ir viešumo, 2014 m. spalio mėn. buvo priimtas sprendimas išslaptinti TTIP derybų mandata, o nuo 2015 m. pradžios oficialioje Europos Komisijos interneto svetainėje skelbiami visi ES derybiniai dokumentai. Plačioji visuomenė jau gali aiškiai matyti, kokie yra TTIP susitarimo derybų objektai⁵. Pasibaigus deryboms galutinį sprendimą dėl sutarties patvirtinimo iš ES pusės priims ES valstybių narių vyriausybės bei Europos Parlamentas.

ES ir JAV siekdamas liberalizuoti tarpusavio prekybą prekėmis bei paslaugomis, supaprastinti įmonių dalyvavimo viena kitos viešųjų pirkimų rinkose sąlygas, pagerinti investicinę aplinką, taip pat norėdamas nustatyti globalius prekybos standartus, kurie taptų gairėmis ir prekyboje su trečiosiomis šalimis bei siekdamas kitų tikslų derybose dėl TTIP susitarimo nagrinėja klausimus, susijusius su trimis pagrindinėmis sritimis: **rinkos atvėrimu, reguliavimo suartinimu ir prekybos taisyklių nustatymu**⁶.

1.3 Prognozuojamas TTIP sutarties poveikis ES ir JAV ekonomikai bei dvišaliams ekonominiams santykiams

TTIP susitarimas tarp dviejų didžiausių pasaulio ekonominių blokų sukurtų 800 milijonų gyventojų turinčią laisvos prekybos erdvę ir atvertų galimybes skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą abiejose Atlanto vandenyno pusėse.

Europos Komisijos užsakymu nepriklausomo Ekonomikos politikos tyrimų centro (angl. „Center for Economic Policy Research“) parengta TTIP susitarimo poveikio šalių ekonomikoms analizė⁷ rodo, jog įgyvendinus TTIP susitarimą ES gautų papildomus 120 mlrd. EUR (arba 0,5 proc. BVP), o JAV ekonomika – 95 mlrd. EUR (arba 0,4 proc. BVP). TTIP sudarytų sąlygas gauti papildomus 545 eurus kiekvienai keturių asmenų europiečių šeimai ir 655 eurus amerikiečių šeimai⁸.

ES ir JAV ekonomikos sudaro apie pusę planetos bendrojo vidaus produkto (BVP) ir padengia apie trečdalį pasaulinės prekybos. Prekybiniai ES ir JAV ryšiai jau šiuo metu yra pasiekę didžiulį mastą bei toliau tendencingai plėtojami:

- *Eurostat* duomenimis, JAV yra didžiausia ES eksporto rinka – į JAV 2014 m. iš ES prekių eksportuota už daugiau kaip 515 milijardų eurų (15 proc. viso ES prekių eksporto⁹), o paslaugų – už 180,7 milijardų eurų (25,5 proc. viso ES paslaugų eksporto¹⁰);

⁵ European Commission, About TTIP – basics, benefits, concerns, žiūrėti: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/questions-and-answers/index_lt.htm

⁶ European Commission, Now online – EU negotiation texts in TTIP, February 2015, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230>

⁷ European Commission, Transatlantic Trade and Investment Partnership, September 2013, žiūrėti: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/september/tradoc_151787.pdf

⁸ Centre for Economic Research, Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment, March 2013, žiūrėti: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf

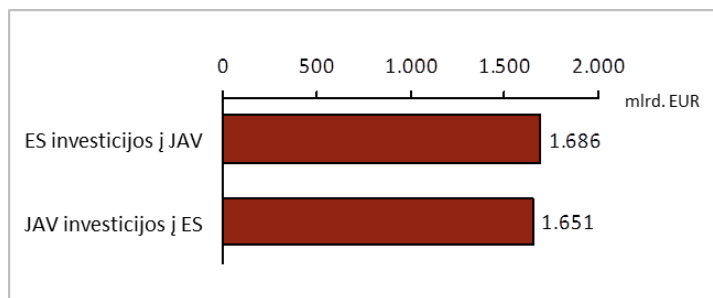
⁹ Eurostat news release, International trade in goods in 2014 EU's top trading partners in 2014: the United States for exports, China for imports, March 2015

¹⁰ European Commission, Directorate General for Trade “European Union trade in the World“, April 2015

- ES yra didžiausia JAV eksporto rinka – prekių eksporto apimtys 2014 m. sudarė apie 246 milijardus eurų¹¹ (17 proc. viso JAV prekių eksporto), o paslaugų – 159,9 milijardų eurų (25 proc. viso JAV paslaugų eksporto¹²);
- ES ir JAV prekybos prekėmis ir paslaugomis apyvarta kasdien siekia apie 2 milijardus eurų bei sukuria 15 milijonų darbo vietų¹³.

Nors JAV ir ES jau dabar daug prekiauja, tačiau taikomi muitai ir netarifinės kliūtys, kylančios iš skirtingų reguliavimo normų, trukdo išnaudoti prekybos potencialą. Ekonomikos politikos tyrimų centro analizė rodo, kad išsamus ir ambicingas TTIP susitarimas galėtų padidinti ES prekių ir paslaugų eksportą į JAV 187 mlrd. eurų per metus.

ES – JAV dvišaliuose ekonominiuose santykiuose tiesioginės užsienio investicijos taip pat vaidina svarbų vaidmenį. ES ir JAV yra didžiausi tiesioginių užsienio investicijų šaltiniai viena kitos ekonomikai. Europos Komisijos duomenimis¹⁴, JAV įmonės į ES investuoja triskart daugiau nei į Aziją, o ES investicijos į JAV yra aštuoniskart didesnės nei į Kiniją ir Indiją kartu sudėjus¹⁵. Nors investiciniai santykiai tarp ES ir JAV yra pakankamai aktyvūs, TTIP susitarimu siekiama toliau naikinti egzistuojančius trukdžius (pvz.: veiklos licencijos gavimo sudėtingumas) ir suteikti palankesnes sąlygas investuoti ir vykdyti veiklą. Taip pat siekiama, jog ES kompanijoms būtų užtikrinta investicijų apsauga ir užkirstas kelias diskriminavimui vietinių JAV kompanijų atžvilgiu.

1 pav. ES – JAV investicijos į viena kitos ekonomiką 2013 m.

Šaltinis: Europos Komisija

TTIP susitarimo nauda būtų skaičiuojama ne tik išaugusiais prekybos mastais, bet ir atsiversiančiomis viešųjų pirkimų galimybėmis. ES ir JAV viešųjų pirkimų rinkos kartu paėmus sudaro net 3,2 trilijonų eurų per metus.

¹¹ European Commission, Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade, March 2015, žiūrėti:

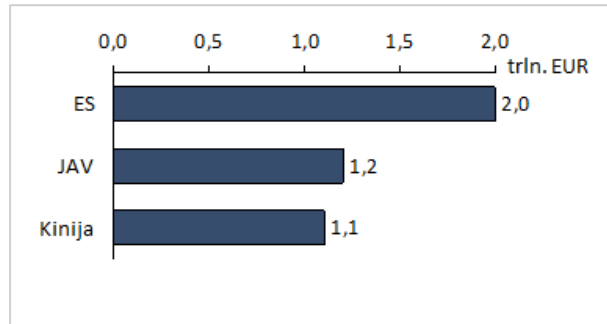
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf

¹² U.S. Census Bureau U.S. Bureau of Economic Analysis „U.S. International trade in goods and services“, March 2015

¹³ žiūrėti: http://ec.europa.eu/ireland/key-eu-policy-areas/transatlantic-trade-investment-partnership/index_en.htm

¹⁴ European Commission, Countries and regions. United States, žiūrėti: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/united-states>

¹⁵ European Commission, Countries and regions. United States, žiūrėti: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/united-states>

2 pav. Viešųjų pirkimų rinkos vertės

Šaltinis: OECD, 2013 m.

JAV viešųjų pirkimų rinka yra viena didžiausių visame pasaulyje ir savo dydžiu nusileidžia tik ES vykdomų viešųjų pirkimų mastams, tačiau JAV viešųjų pirkimų rinka yra itin uždara ES prekių bei paslaugų teikėjams, kuriems leidžiama dalyvauti tik nedidelėje dalyje JAV vykdomų viešųjų pirkimų. Derybose siekiama, kad būtų panaikinti barjerai ir sukurtos visos sąlygos ES įmonėms dalyvauti JAV viešųjų pirkimų konkursuose, kurių vertė JAV siekia daugiau nei 1,2 trilijonų eurų per metus¹⁶.

Galimybė atverti šią rinką ES įmonėms yra vienas svarbiausių TTIP susitarimo derybų akcentų. Deramasi, jog ES įmonėms būtų suteiktos visos teisės dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose JAV tiek centriniame, valstijų ar vietiniame lygmenyje, lygiomis sąlygomis su JAV įmonėmis. Tai prisidėtų prie ES – JAV prekybos skatinimo bei šalių ekonominio augimo.

1.4 Atskirų TTIP derybų sričių apžvalga

Kaip buvo minėta anksčiau, ES ir JAV derybose dėl TTIP susitarimo nagrinėja klausimus, susijusius su trimis pagrindinėmis sritimis: rinkos atvėrimu, reguliavimo suartinimu ir prekybos taisyklių nustatymu. Siekiant nustatyti galimą sutarties poveikį Lietuvos ekonomikai bei prekybiniais santykiams su JAV, žemiau pateikiama apibendrinta informacija apie kiekvienos srities derybų objektus. Apibendrinamoji TTIP susitarimo derybų objektų analizė atlikta remiantis derybų informacija (derybų mandatu), pateikta oficialiame Europos Komisijos internetiniame tinklalapyje¹⁷.

1.4.1 Rinkos atvėrimas

Žemiau aptariama rinkos atvėrimo sritys, dėl kurių deramasi: dėl prekybos ir muitinės procedūros, paslaugų rinkos apribojimai, viešieji pirkimai ir produktų kilmės nustatymo taisyklės.

Prekyba ir muitinės procedūros¹⁸

Derybų kontekstas: Nors ES – JAV prekyboje taikomų muitų tarifų vidurkis nėra aukštas (vidutiniškai apie 4 proc.), tačiau egzistuoja atskiros prekių grupės, kurioms JAV taiko itin aukštus

¹⁶ Public Governance and Territorial Development Directorate Public Governance Committee, OECD Meeting of Leading Practitioners on Public Procurement, January 2013, žiūrėti:

<http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/ETH%282013%292&docLanguage=En>

¹⁷ European Commission, *New online – EU negotiating texts in TTIP*, February 2015, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230>

¹⁸ European Commission, *Trade in goods and customs duties in TTIP*, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/152998.htm>

muitų tarifus (pvz., 16 – 26 proc. muitų tarifai pieno produktams). Dėl taikomų muitų ES pagaminti produktai JAV rinkoje yra brangesni nei JAV gamybos prekės. Taip pat prekybą apsunkina ilgos administracinės procedūros.

Derybinė pozicija ir tikslai: Sumažinti prekių eksporto ir importo tarp ES ir JAV kaštus, t.y. pasiekti daugumos muitų ir kitų prekybos barjerų pašalinimą.

Siekiamas poveikis: Sumažinę ES įmonių išlaidas eksportui ir eksportuojamų prekių kainą, padidėjęs ES prekių konkurencingumas JAV rinkoje, išaugusi ES ir JAV tarpusavio prekyba.

Paslaugos¹⁹

Derybų kontekstas: Šiuo metu ES paslaugų teikėjai susiduria su įvairiais apribojimais JAV rinkoje, pavyzdžiui, su sudėtingomis veiklos licencijų išdavimo sąlygomis.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Pagerinti ES paslaugų įmonių patekimą į JAV rinką, užtikrinant, kad ES ir JAV įmonės galėtų konkuruoti JAV vienodomis sąlygomis. 2) Apsaugoti ES vyriausybių teisę teikti viešąsias paslaugas taip, kaip joms atrodo teisingiausia. 3) Sumažinti arba pašalinti apribojimus ES įmonių turimai akcijų daliai JAV įmonėse. 4) Palengvinti licencijų ir kitų formalus pripažinimo reikalaujančių paslaugų (audito, konsultacijų, teisinių paslaugų) licencijavimą ir pripažinimą. 5) Paskatinti specialistų (pvz., architektų) mobilumą, paprasčiau pripažįstant kvalifikaciją ir palengvinant sienos kirtimo procedūras.

Siekiamas poveikis: Laisvesnis paslaugų eksportas ir didesnis ES įmonių konkurencingumas JAV rinkoje, kartu užtikrinant jautrių paslaugų sektorių (tokių kaip televizija, radijas, kinas, švietimas, sveikata, socialinės paslaugos ir vandens tiekimas) apsaugą.

Viešieji pirkimai²⁰

Derybų kontekstas: ES ir JAV viešųjų pirkimų rinkos yra didžiausios pasaulyje. ES šiuo metu beveik netaiko apribojimų kitoms šalims dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, o JAV riboja užsienio įmonių dalyvavimą nustatydamas reikalavimą „Buy American“ („pirkti amerikietiška“, kuomet pagal viešojo pirkimo kontraktą teikiamos prekės turi būti amerikietiškos kilmės, dalyvaujanti įmonė turi būti JAV įmonė ir pan.).

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Pasiiekti susitarimą dėl vienodų sąlygų JAV ir ES įmonėms dalyvauti JAV viešuosiuose pirkimuose. 2) Susitarti dėl taisyklių, užtikrinančių skaidrumą dėl dalyvavimo JAV ir ES viešuosiuose pirkimuose sąlygų. 3) Užtikrinti ES įmonėms geriausias sąlygas dalyvauti visų lygių JAV viešuosiuose pirkimuose (federaliniuose, sub-federaliniuose, sub-centriniuose ir centriniuose).

Siekiamas poveikis: didesnė JAV viešųjų pirkimų kontraktų dalis tenkanti ES įmonėms ir vienodos ES ir JAV įmonių konkurencinės sąlygos viešuosiuose pirkimuose.

¹⁹ European Commission, Services in TTIP, žiūrėti <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/152999.htm>

²⁰ European Commission, Public procurement in TTIP, žiūrėti <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153000.htm>

Produktų kilmės taisyklės²¹

Derybų kontekstas: ES ir JAV siekia užtikrinti, jog TTIP susitarimo privalumais naudotųsi tik susitarime dalyvaujančių šalių gamintojai.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Susitarimu siekiama sukurti paprastas, lengvai suprantamas produktų kilmės nustatymo taisykles, užtikrinančias, jog produktas buvo pagamintas prekybos susitarimą pasirašiusiose šalyse, t.y. ES arba JAV. 2) Nustatyti kilmės taisykles, kurios atsižvelgtų į gamybos tendencijas ir skatintų inovacijas. 3) Užtikrinti efektyvų taisyklių taikymą, sukčiavimo prevenciją ir pašalinti nereikalingus barjerus.

Siekiamas poveikis: Besiderančių šalių bendrai taikomas produkto kilmės nustatymo būdas leistų sumažinti biurokratinę procedūrą eksportuojant produktus į JAV, apsaugotų JAV ir Europos gamintojus, paskatintų inovacijas ir gamybą.

1.4.2 Reguliavimo suartinimas

Reguliavimo suartinimas²² yra svarbus, nes šiuo metu ES įmonės, siekiančios eksportuoti produktus į JAV turi atitikti JAV taikomas reguliavimo normas, kurios skiriasi nuo taikomų Europos Sąjungoje. Tai apsunkina prekių bei paslaugų eksporto iš ES į JAV galimybes.

Bendroji derybinė pozicija ir tikslai: 1) Sumažinti įmonių dėl skirtingo reglamentavimo patiriamas sąnaudas eksportuojant prekes ir paslaugas, išlaikant šalyse taikomus vartotojų gerovės, sveikatos, aplinkos apsaugos ir kitus standartus. 2) Skatinti JAV ir ES keistis aktualia informacija apie tokių reikalavimų ar reguliavimo normų pokyčius, bendradarbiauti peržiūrint, keičiant reglamentavimą. 3) Suartinti reglamentavimą, kad būtų efektyviau siekiama bendrų tikslų, pvz., nustačius vienodus reikalavimus elektromobilių krovos tinklui, būtų labiau skatinamas masinis elektromobilių naudojimas.

Siekiamas poveikis: ES ir JAV reguliavimo normų bei keliamų reikalavimų suartinimas padėtų sumažinti eksporto į JAV metu patiriamas finansines bei laiko sąnaudas, ypač smulkioms ir vidutinėms įmonėms, leistų daugiau eksportuoti ir padidinti konkurencingumą, pagerinti paslaugų ir prekių kokybę.

Toliau apžvelgiamas techninių prekybos barjerų reglamentavimo suartinimas ir aptariama atskirų pramonės sričių reglamentavimas, jo suartinimo tikslai bei lūkesčiai.

Techniniai prekybos barjerai²³

Derybų kontekstas: Nors ES ir JAV techniniai reikalavimai gaminiamis yra gana panašūs, skiriasi šių reikalavimų reglamentavimas, testavimo procedūros ir sertifikavimas. Šie skirtumai yra vadinami techniniais prekybos barjeriais. Techniniai prekybos barjerai, tokie kaip skirtingi reikalavimai tam tikroms prekėms (pvz., žaislams) bei techninių reikalavimų atitikimo patikrinimo, testavimo

²¹European Commission, Rules of origin (ROOs) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153001.htm>

²²European Commission, Regulatory cooperation in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153002.htm>

²³European Commission, Technical barriers to trade (TBTs) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153003.htm>

procedūros apsunkina prekybą ir sukuria įmonėms papildomas sąnaudas eksportuojant savo gaminius.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) TTIP sutartimi siekiama suartinti ES ir JAV taikomas produktų tikrinimo ir testavimo procedūras bei keliamus techninius reikalavimus produktams, pavyzdžiui, paskatinti tarptautinių standartų, tokių kaip ISO naudojimą. 2) Palengvinti informacijos apie reglamentavimą ir standartus, taikomus prekėms, prieinamumą. 3) Padidinti JAV standartų sistemos skaidrumą.

Siekiamas poveikis: ES ir JAV bendradarbiavimas produktų techninio reguliavimo suartinimo srityje leistų panaikinti arba sumažinti ES ir JAV besidubliuojančias produktų tikrinimo procedūras ir palengvinti produktų eksporto iš ES į JAV galimybes.

Maisto saugos bei gyvūnų ir augalų sveikatos srities (sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių) reglamentavimas²⁴

Derybų kontekstas: Šiuo metu ES ir JAV taikomi reikalavimai maisto saugai bei gyvūnų ir augalų sveikatai yra panašūs, tačiau tam tikros sąvokos, naudojamos keliamuose reikalavimuose, ES ir JAV traktuojamos skirtingai. Tai lemia papildomas produktų tikrinimo ir inspektavimo procedūras eksportuojant produktus iš ES į JAV.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Susitarimu siekiama numatyti artimesnį ES ir JAV bendradarbiavimą sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių reguliavimo srityje, siekiant išvengti dvigubų tikrinimo ir inspektavimo procedūrų ir tuo pačiu sumažinti laiko sąnaudas, patiriamas importo į JAV procedūrų metu. 2) Sutrumpinti JAV patikrinimo procedūrų trukmę maisto importui. 3) Išsaugoti ES taikomus aukštus standartus maisto kokybei. 4) Suvienodinti atskiroms ES šalims taikomas patikrinimo procedūras.

Siekiamas poveikis: Pasiektas susitarimas leistų išvengti papildomų tikrinimo procedūrų eksportuojant produktus iš ES į JAV, taip pat užtikrintų sklandų, efektyvų bei greitą produktų tiekimą JAV rinkai, paskatintų maisto produktų eksportą.

Chemijos pramonės srities reglamentavimas²⁵

Derybų kontekstas: Šiuo metu chemijos pramonėje ES ir JAV skiriasi cheminių medžiagų klasifikavimo ir produktų ženklavimo reikalavimai, nepakankamai bendradarbiaujama apsiikeičiant technine ir mokslinė informacija bei nustatant chemijos produktų reglamentavimą.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Sukurti geresnius reglamentavimą nustatančių institucijų bendradarbiavimo mechanizmus. 2) Suartinti chemijos pramonę reguliuojančias normas ES ir JAV bei aktyviau naudoti tarptautinius standartus. 3) Keistis informacija apie naujas ir potencialias mokslines problemas.

²⁴ European Commission, Food safety and animal and plant health in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153004.htm>

²⁵ European Commission, Chemicals in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153005.htm>

Siekiamas poveikis: Chemijos pramonę reguliuojančių normų suartinimas palengvintų chemijos pramonės produktų eksportą iš ES į JAV ir sumažintų patiriamas laiko bei finansines sąnaudas.

Kosmetikos produktų srities reglamentavimas²⁶

Derybų kontekstas: ES ir JAV šiuo metu turi skirtingas kosmetikos produkciją reguliuojančias sistemas, tačiau siekiama suartinti reguliavimą, kad rinką greičiau pasiektų vartotojams saugesni ir kokybiškesni produktai.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Paskatinti bendradarbiavimą atliekant mokslinius kosmetikos saugumo tyrimus. 2) Bendradarbiauti ieškant alternatyvų kosmetikos bandymams su gyvūnais ir skatinti šios praktikos atsisakymą pasaulyje. 3) Skatinti techninį bendradarbiavimą su JAV dėl ES taikomų ultravioletinių spindulių filtrų standartų.

Siekiamas poveikis: Reguliavimo suartinimas kosmetikos srityje paskatins aktyvesnę ES – JAV prekybą kosmetikos produktais bei sukurs sąlygas greičiau bei efektyviau į rinką įvesti naujus, vartotojams saugius kosmetikos produktus.

Inžinerinės pramonės produktų reglamentavimas²⁷

Derybų kontekstas: Nors inžineriniai produktai, tokie kaip šaldytuvai, mobilieji telefonai, jachtos, traktoriai ir kiti sudaro 25 proc. visos prekybos tarp JAV ir ES, abiejose pusėse taikomas skirtingas techninis reglamentavimas, standartai ir tikrinimo procedūros, kurios apsunkina eksportą ir importą.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Siekiama suartinti techninius reikalavimus ir testavimo metodus ES ir JAV. 2) Skatinti aktyvesnį tarptautinių standartų ISO, IEC naudojimą. 3) Sumažinti ES įmonių patiriamus kaštus dėl produkcijos atitikimo JAV standartams tikrinimo. 4) Paskatinti JAV ir ES reglamentavimą nustatančių institucijų bendradarbiavimą suvienodinant standartus, reglamentus ir šalinant nereikalingus barjerus.

Siekiamas poveikis: Suartinus techninius reikalavimus ir taikomas testavimo procedūras nebereikėtų dvigubų atitikties vertinimo procedūrų ES ir JAV, t.y. produktas, įvertintas kaip kokybiškas ir atitinkantis keliamus reikalavimus ES, būtų įvertintas kaip kokybiškas ir JAV, be papildomų procedūrų. Tai leistų sumažinti eksporto iš ES į JAV metu patiriamas sąnaudas ir paskatintų prekybą.

Medicinos prietaisų srities reglamentavimas²⁸

Derybų kontekstas: Šiuo metu ES ir JAV vyrauja skirtingi reikalavimai medicinos prietaisams (skeneriams, rentgeno aparatams, širdies stimulatoriams ir kt.), todėl naujus prietaisus tenka testuoti keletą kartų. Įrangą gaminančios įmonės dėl to patiria papildomų sąnaudų, o nauji prietaisai vartotojus pasiekia vėliau.

²⁶ European Commission, Cosmetics in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153006.htm>

²⁷ European Commission, Engineering products in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153007.htm>

²⁸ European Commission, Medical devices in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153008.htm>

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Siekiama sugretinti ES ir JAV medicinos prietaisams keliamus reikalavimus. 2) Harmonizuoti naujų medicinos prietaisų pripažinimo procedūras. 3) ES ir JAV pradėti bendrai taikyti tarptautinę unikalios įrenginio identifikacijos sistemą „UDI“.

Siekiamas poveikis: Susitarimas leisti išvengti papildomų, besikartojančių testavimo procedūrų ES ir JAV, supaprastintų naujų medicinos prietaisų patvirtinimo procedūras, sumažintų eksporto procedūrų metu patiriamas laiko bei finansines sąnaudas. Taip pat TTIP prisidėtų prie aukštesnių saugumo standartų užtikrinimo, geresnio medicinos įrangos prieinamumo vartotojams ir efektyvesnės medicinos įrangos stebėsenos.

Pesticidų srities reglamentavimas²⁹

Derybų kontekstas: Tiek ES, tiek JAV jau dabar aktyviai dalyvauja sprendžiant su pesticidais susijusius klausimus tarptautinėse organizacijose (EBPO, JT). Tačiau jų tarpusavio prekybą maisto produktais bei gėrimais vis dar varžo tam tikrais aspektais besiskiriančios pesticidų likučių produktuose nustatymo procedūros. Taip pat šioje srityje norima paskatinti prekybą tam tikrais (nišiniiais) augalais (petražolėmis, porais, salierais, salotomis), kurių auginime pesticidų naudojimas šiuo metu nėra leistinas, nesant nustatytoms saugioms pesticidų naudojimo normoms tokių augalų auginime.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Susitarimu siekiama paskatinti ES ir JAV bendradarbiavimą pesticidų reguliavimo srityje. 2) Siekiama, jog iš ES į JAV ketinamus eksportuoti produktus inspektuotų, pesticidų likučių normas nustatytų ir atitikimo JAV standartams įvertinimą atliktų ES reguliuotojai dar prieš pakraunant produktus eksportui į JAV. 3) Siekiama skatinti keistis informacija apie atliktus ar planuojamus atlikti tyrimus, analizuojančius nišiniams augalams leistiną saugų pesticidų kieki.

Siekiamas poveikis: Susitarus su JAV dėl pesticidų kiekio produktuose nustatymo tvarkos, būtų išvengta papildomų tikrinimo procedūrų JAV ir rizikos, jog JAV muitinė stabdys produktų importą. Taip pat leistino pesticidų kiekio nustatymas nišiniuose produktuose paskatintų ES – JAV abipusę prekybą tokio tipo produktais.

Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) srities reglamentavimas³⁰

Derybų kontekstas: Šiuo metu ES ir JAV skiriasi IRT sektoriaus produktų sertifikavimo principai, trūksta bendradarbiavimo šio sektoriaus reguliavimo srityje.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Paskatinti bendradarbiavimą IRT reguliavimo ir vartotojų apsaugos srityse. 2) Suartinti IRT sektoriaus produktų sertifikavimo procedūras. 3) Nustatyti bendrus e-ženklavimo (informacijos apie produktą elektroniniu formatu), e-prieigos (lengvinančios IRT produktų naudojimą žmonėms su negalia) standartus.

Siekiamas poveikis: Bendradarbiavimas pagerins IRT produktų ir paslaugų reglamentavimą ir padės apsaugoti vartotojus. Taip pat tikimasi, kad ES įmonėms taps paprasčiau eksportuoti savo produktus į JAV, sumažės eksporto kaštai.

²⁹ European Commission, Pesticides in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153136.htm>

³⁰ European Commission, Information and communication technologies (ICT) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153009.htm>

Farmacijos srities reglamentavimas³¹

Derybų kontekstas: Nors ES ir JAV jau dabar bendradarbiauja farmacijos produktų kokybę ir saugumą reguliuojančių normų suartinimo srityje, vis dar išlieka skirtumų, sudarančių kliūtis jų tarpusavio prekybai, atsirandančių dėl farmacijos produktus gaminančių įmonių veiklos tikrinimo, naujų produktų patikrinimo prieš tiekiant juos į rinką ir dėl inovacijų skatinimo.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Susitarimu siekiama paskatinti ES ir JAV bendradarbiavimą dėl produktų inspektavimo (patikrinimų, ar gaminama produkcija atitinka standartus bei reikalavimus). 2) Nustatyti bendrą naujų produktų patvirtinimo procedūrą prieš jiems patenkant į rinką, kad įmonės išvengtų dvigubo patikrinimo tam pačiam produktui prieš tiekiant jį JAV ir ES rinkai. 3) Siekiama glaudesnio bendradarbiavimo naujų produktų reguliavimo srityse. 4) Siekiama paskatinti mokslinį bendradarbiavimą ir apsikeitimą informacija (pvz.: apie klinikinių bandymų rezultatus).

Siekiamas poveikis: Susitarimas padės sumažinti laiko bei finansines sąnaudas, patiriamas tarpusavio prekyboje farmacijos produktais bei užtikrins, jog tarpusavio prekyboje dalyvautų tik griežtus kokybės ir saugumo reikalavimus atitinkantys produktai.

Tekstilės srities reglamentavimas³²

Derybų kontekstas: Šiuo metu ES ir JAV tekstilės gaminiams taiko skirtingus ženklavimo reikalavimus, yra skirtumų taikant produktų saugumo standartus, testavimo procedūras, nustatant kilmės nuorodas.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Bendradarbiauti suvienodinant tekstilės gaminių ir drabužių etikečių žymėjimus. 2) Bendradarbiauti pavadinant naujus audinius. 3) Bendradarbiauti produktų saugos ir vartotojų apsaugos srityse. 4) Bendradarbiauti nustatant bendrus standartus ir testavimo metodus.

Siekiamas poveikis: Abipusis tekstilės gaminių ženklavimo pripažinimas ir kitų reguliavimo normų suartinimas leistų sumažinti abipusės prekybos tekstilės gaminiais laiko bei finansines sąnaudas.

Transporto priemonių srities reglamentavimas³³

Derybų kontekstas: ES ir JAV automobilių saugą reglamentuojantys teisės aktai skiriasi, nors jų galutinis tikslas ir rezultatas panašus – užtikrinti aukšto lygio eismo saugą. Dėl palyginti nedidelių automobilių eismo saugą nustatančių teisės aktų skirtumų tarp ES ir JAV abi besiderančios šalys tarpusavio prekyboje automobiliais yra priverstos pakartotinai atlikti brangų transporto priemonių saugos reikalavimų atitikties testavimą prieš eksportuojant transporto priemones.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Sutarti dėl ES ir JAV techninių standartų suderinimo. 2) Bendradarbiauti kuriant globalius transporto priemonių saugos standartus. 3) Harmonizuoti tam tikrus ES ir JAV standartus ir reglamentus, ypač srityse, kurios dar nėra reguliuojamos ir naujoms technologijoms. 4) Koordinuoti planus dėl reglamentavimo ir mokslinių naujų technologijų tyrimų.

³¹European Commission, Pharmaceuticals in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153010.htm>

³²European Commission, Textiles in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153011.htm>

³³European Commission, Vehicles in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153012.htm>

Siekiamas poveikis: Automobiliams keliamų saugumo reikalavimų ir standartų suartinimas ES ir JAV sumažintų tarpusavio prekyboje automobiliais patiriamas laiko bei finansines sąnaudas ir leistų aktyviau, ir paprasčiau prekiauti automobiliais abipus Atlanto.

1.4.3 Prekybos taisyklės

Prekybos taisyklės yra atskira derybų sritis, kurioje deramasi darnaus vystymosi, energijos ir žaliavų prekybos taisyklių, muitinės procedūrų, investicijų apsaugos, mažų ir vidutinių įmonių veiklos, konkurencijos, intelektinės nuosavybės, geografinių nuorodų posričiuose.

Darnus vystymasis³⁴

Derybų kontekstas: Šioje srityje siekiama prekybos plėtros bei tvaraus ekonominio augimo, išlaikant aukšto lygio darbuotojų teises bei reikalavimus aplinkos apsaugai.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Derybose numatyta remti tarptautinių darbo ir aplinkos standartų bei praktikų naudojimą. 2) Raginti įmonių socialiai atsakingą elgesį, užtikrinantį aukštą darbuotojų teisių apsaugą bei aplinkos puoselėjimą. 3) Sprendžiant klausimus, susijusius su darniu vystymusi, taip pat siekiama kuo glaudesnio bendradarbiavimo su pilietine visuomene.

Siekiamas poveikis: Pasiektas susitarimas užtikrins, jog besiderančių šalių tarpusavio prekybos plėtra, ekonominis augimas vyks laikantis aukštų darbo ir aplinkos apsaugos standartų, bus vadovaujama tarptautinėmis praktikomis.

Energija ir žaliavos³⁵

Derybų kontekstas: Šiose srityse norima nustatyti naujas prekybos ir investavimo taisykles, supaprastinančias ES ir JAV prieigą prie viena kitos energijos ir žaliavų šaltinių, kadangi:

- ES tampa vis labiau priklausoma nuo gamtinių išteklių iš trečiųjų šalių;
- reikalinga užtikrinti, jog ES ar JAV įmonėms būtų suteikta prieiga prie žaliavų ir energijos šaltinių, laikantis nediskriminavimo principo;
- šiuo metu egzistuojančios tarptautinės prekybos ir investavimo taisyklės energetikos srityje yra pasenusios ir netenkina dabartinių poreikių.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Sukurti naujas taisykles, palengvinančias ES ir JAV kompanijoms prieigą prie viena kitos energijos ir žaliavų šaltinių. 2) Eliminuoti tarpusavio prekybos energija ir žaliavomis apribojimus. 3) Skatinti atsinaujinančios energetikos plėtrą.

Siekiamas poveikis: Prekybos energija ir žaliavomis taisyklių nustatymas ES ir JAV įmonėms suteiktų geresnes prieigos prie viena kitos išteklių galimybes, o šiomis taisyklėmis būtų galima vadovautis kaip pagrindu, ateityje vykdant panašias derybas energetikos srityje su kitomis šalimis. Taip pat TTIP padėtų skatinti atsinaujinančios energetikos plėtrą.

³⁴ European Commission, Trade and Sustainable Development (TSD) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153013.htm>

³⁵ European Commission, Energy and raw materials in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153015.htm>

Muitinės procedūrų supaprastinimas³⁶

Derybų kontekstas: Šiuo metu muitinės procedūroms, kurias taiko JAV iš ES importuojamoms prekėms, sugaištama daug laiko, patiriamos papildomos išlaidos.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Siekiama sukurti paprastesnes, efektyvesnes taisykles muitinės tikrinimo procedūrų atlikimui. 2) Susitarti dėl paprastų, efektyvių ir aiškiai suprantamų muitinės procedūrų taisyklių. 3) Užtikrinti muitinės procedūrų skaidrumą.

Siekiamas poveikis: Naujų taisyklių sukūrimas ir muitinės procedūrų supaprastinimas eksportuotojams iš ES į JAV padės sumažinti patiriamas laiko sąnaudas ir efektyviau tiekti produktus JAV rinkai.

Mažos ir vidutinės įmonės³⁷

Derybų kontekstas: Mažos ir vidutinės įmonės yra ES ekonomikos stuburas, šiose įmonėse dirba du trečdaliai privačiame sektoriuje įdarbintų europiečių. JAV taikomi muitų tarifai, skirtingi produktų standartai bei testavimo principai, muitinės tikrinimo ir kitos procedūros ypatingai apsunkina mažų ir vidutinių įmonių prekybą su JAV, kadangi šioms įmonėms dėl finansinių ir žmogiškųjų resursų trūkumo gerokai sudėtingiau susidoroti su prekybos kliūtimis, kurios kyla iš sudėtingų eksporto į JAV procedūrų.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Sukurti atskirą elektroninę sistemą, kurioje būtų teikiama visa reikalinga informacija apie iš ES į JAV eksportuojamoms prekėms taikomus muitus, mokesčius, standartus, reguliavimo normas, produktų testavimo bei muitinės tikrinimo procedūras. 2) Paskatinti apsikeitimą gerąja praktika, kaip padėti mažoms ir vidutinėms įmonėms eksportuoti ar investuoti.

Siekiamas poveikis: Muitų panaikinimas bei supaprastinta eksporto iš ES į JAV tvarka paskatintų ES mažų ir vidutinių įmonių eksporto augimą, plėtrą bei naujų darbo vietų kūrimą.

Investicijų apsauga (investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo mechanizmas)³⁸

Derybų kontekstas: Daugeliu atvejų šalių nacionaliniai teismai investicijų susitarimų vykdymo tiesiogiai neužtikrina. Todėl, jeigu investuotojas patiria diskriminaciją arba jo investicijos eksproprijuojamos, jis negali kreiptis į nacionalinius teismus, kad būtų pradėtos taikyti investicijų apsaugos taisyklės ir jam būtų suteikta kompensacija.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Siekiama sukurti ES ir JAV abipusių investicijų apsaugos principus, užtikrinančius, jog vyriausybės užsienio investicijų atžvilgiu taikys nediskriminavimo principą ir suteiks lygiavertes investavimo ir veiklos sąlygas, kaip ir vietiniams investuotojams bei rinkos veikėjams. 2) Siekiama ginti ES vyriausybės teises ginčiuose su JAV investuotojais bei siekti aiškios ir skaidrios sistemos. 3) Pasinaudoti TTIP suteikiama galimybe modernizuoti ir tobulinti ES investicijų apsaugos sistemą. Europos Komisija rengė viešas konsultacijas, kurių metu konsultavosi

³⁶ European Commission, Customs and trade facilitation in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153016.htm>

³⁷ European Commission, Small and medium – sized enterprises (SMEs) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153017.htm>

³⁸ European Commission, Investment protection in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153018.htm>

su ES valstybių vyriausybėmis, suinteresuotomis šalimis bei Europos Parlamentu, kurių metu buvo surinkti pasiūlymai, kurie padėtų parengti rekomendacijas ES investicijų sistemos reformoms.

Siekiamas poveikis: Stabilių ir aiškių taisyklių, užtikrinančių investicijų apsaugą, nustatymas turėtų paskatinti ES – JAV tarpusavio investicijas, pagerinti investuotojų veiklos sąlygas ir užtikrinti platesnes investavimo ir veiklos galimybes užsienio rinkoje, kartu apsaugant valstybių teises reguliuoti su viešuoju interesu susijusiose srityse.

Konkurencija³⁹

Derybų kontekstas: Tam tikrais atvejais valstybinėms įmonėms suteikiamas pranašumas konkurencinėje kovoje su privačiomis įmonėmis. Taip pat JAV šiuo metu nėra aiškos ir skaidrios sistemos, leidžiančios stebėti, ar verslui teikiamos subsidijos nepažeidžia sąžiningos konkurencijos principų ES įmonių atžvilgiu. Taip pat tikimasi, kad TTIP taps pavyzdžiu ir kitoms valstybėms, užtikrinant sąžiningos konkurencijos principų įgyvendinimą.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Siekiama sukurti ES ir JAV tarpusavio taisykles, užtikrinančias sąžiningos konkurencijos principus. 2) Užtikrinti, kad valstybės valdomos įmonės nepiktnaudžiautų monopolinėmis galiomis ar įstatymais privačių įmonių atžvilgiu. 3) Susitarti dėl skaidrumo principų, teikiant subsidijas įmonėms.

Siekiamas poveikis: Taisyklių sukūrimas leistų užkirsti kelią valstybinių įmonių piktnaudžiavimui, užtikrintų lygiateisį privataus ir valstybinio sektoriaus įmonių konkuravimą bei skaidrų subsidijų teikimą.

Intelektinė nuosavybė ir geografinės nuorodos⁴⁰

Derybų kontekstas: Intelektinės nuosavybės teisių apsaugos principai ir taisyklės ES ir JAV yra panašios ir užtikrina pakankamai aukštą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos lygį, tačiau reikalingas glaudesnis bendradarbiavimas bei bendrų principų nustatymas, siekiant labiau paskatinti prekybą su intelektine nuosavybe susijusiomis prekėmis ir paslaugomis, užtikrinti dar aukštesnį intelektinės nuosavybės apsaugos lygį, paskatinti abipuses investicijas į susijusius tyrimus ir inovacijas.

Derybinė pozicija ir tikslai: 1) Siekiama sutarti dėl bendrų intelektinės nuosavybės teisių apsaugos principų bei ateityje paskatinti glaudesnį bendradarbiavimą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos reguliavimo srityje. 2) Taip pat siekiama nustatyti taisykles, užtikrinančias Europos geografinių nuorodų apsaugą ir pripažinimą. 3) Skatinti bendradarbiavimą tose srityse, kur abi pusės turi interesų.

Siekiamas poveikis: Susitarimas leistų pasiekti aukštesnį intelektinės nuosavybės teisių bei geografinių nuorodų apsaugos ir abipusio pripažinimo lygį, paskatintų įmonių investicijas į tyrimus ir inovacijas, aktyvintų prekybą su intelektine nuosavybe susijusiomis prekėmis bei paslaugomis.

³⁹ European Commission, Competition policy in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153019.htm>

⁴⁰ European Commission, Intellectual property rights (IPR) and geographical indication (GIs) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153020.htm>

Tarpyvyriausybinių ginčų sprendimo mechanizmas⁴¹

Derybų kontekstas: Siekiama nustatyti aiškų tarpyvyriausybinių ginčų sprendimo mechanizmą, sprendžiant su TTIP nuostatų interpretavimu ir įgyvendinimu susijusius klausimus.

Derybinė pozicija ir tikslai: Derybose siekiama sukurti tarpyvyriausybinių ginčų sprendimo taisykles, kurios remtųsi sėkminga PPO praktika ir jos parengtomis ginčų sprendimo taisyklėmis bei užtikrintų aiškią ir skaidrią tarp vyriausybių kylančių nesutarimų sprendimo eigą.

Siekiamas poveikis: Pasiektas susitarimas nustatys aiškias ir skaidrias tarpyvyriausybinių ginčų sprendimo procedūras, užtikrinančias greitą ir efektyvią kylančių nesutarimų sprendimo eigą. Pristaisyti prie jau esamos sistemos PPO.

⁴¹European Commission, Government – to – government dispute settlement (GGDS) in TTIP, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153021.htm>

2 Lietuvos – JAV prekybinių ir investicinių santykių analizė

Šiame skyriuje pateikta šiuo metu esamo prekybos reguliavimo apžvalga apimant dvišalius ES ir JAV ir dvišalius Lietuvos ir ES susitarimus, apžvelgti Lietuvos – JAV prekybiniai santykiai, JAV taikomi muitų tarifai iš Lietuvos įvežamai produkcijai, atlikta Lietuvos ir JAV dvišalių investicijų apžvalga.

2.1 Esamo prekybos reguliavimo apžvalga

Šiame poskyryje nagrinėjami šiuo metu esantys ES ir JAV dvišaliai susitarimai bei Lietuvos ir JAV dvišaliai susitarimai bei sutartys.

2.1.1 ES ir JAV dvišaliai susitarimai

ES ir JAV yra priėmusios keletą tarpusavio prekybos susitarimų, siekiant reguliavimo suartinimo, tačiau didžiąjai daliai prekių ir paslaugų ES ir JAV vis dar taikomi skirtingi reguliavimo reikalavimai, apsunkinantys tarpusavio prekybą.

ES ir JAV derybose dėl TTIP susitarimo vienas iš pagrindinių derybų punktų, kuriam skiriamas didelis dėmesys – reguliacinės sistemos suartinimas, siekiant supaprastinti prekybos sąlygas tarp ES ir JAV. Reguliavimo suartinimo idėja jau nėra nauja. Iki šiol tarp ES bei JAV buvo pasirašyti keli, su reguliavimu susiję, dvišaliai susitarimai, tačiau jų įgyvendinimo efektyvumo laipsnis ir poveikis ES bei JAV tarpusavio prekybai buvo skirtingi.

Šie susitarimai apibrėžia tik prekybos tam tikrais produktais taisykles, be to, nėra efektyviai įgyvendinami, kadangi remiasi teisiškai neįpareigojančiomis nuostatomis, t.y. susitariančios šalys pasižada dėti visas pastangas laikytis susitarimo, tačiau jo nuostatų įgyvendinimas nėra privalomas. Iki šiol nėra priimtas susitarimas tarp ES ir JAV, kuris apimtų visas tarpusavio prekybos prekes ir paslaugomis taisykles bei sąlygas, todėl, be taikomų muitų mokesčių, ES ir JAV tarpusavio prekybą vis dar apsunkina atskiroms prekių ir paslaugų grupėms taikomas skirtingas reguliavimas, techninis reglamentavimas, standartų, atitikties įvertinimo bei sertifikavimo procedūros ir reikalavimai. Dėl šių priežasčių šiuo metu ES ir JAV neišnaudoja viso tarpusavio prekybos potencialo.

Svarbiausi ES – JAV tarpusavio susitarimai reguliavimo srityje:

- ES – JAV veterinarijos lygiavertiškumo susitarimas, 1999 m. (angl. „*EU–US Veterinary Equivalency Agreement*”);
- ES – JAV abipusio pripažinimo susitarimas, 1998 m. (angl. „*The Mutual Recognition Agreements (MRAs) between the US and EU*”);
- ES – JAV organinių produktų lygiavertiškumo pripažinimo susitarimas, 2012 m. (angl. „*EU–US Organic Equivalency Cooperation Arrangement*”).

Toliau apžvelgiami minėti ES ir JAV tarpusavio susitarimai reguliavimo srityje bei pasiekti rezultatai.

ES – JAV veterinarijos lygiavertiškumo susitarimas⁴²

ES – JAV veterinarijos lygiavertiškumo susitarimu numatyta sukurti mechanizmą, pagreitinantį ir supaprastinantį ES bei JAV galiojančių sanitarinių normų abipusio pripažinimo procesą, tarpusavyje prekiaujant gyvūnais bei gyvūninės kilmės produktais. Tam šiame susitarime numatyti konkretūs žingsniai, kurių turi imtis abi susitarimo šalys nustatant, ar eksportuojanti šalis atitinka importuojančios šalies nustatytus sanitarinius reikalavimus. Tačiau šiuo susitarimu nebuvo apribota susitariančių šalių teisė turėti skirtingus veterinarijos tikrinimo reikalavimus bei nustatyti priimtina visuomenės sveikatos apsaugos lygį.

ES – JAV abipusio pripažinimo susitarimas⁴³

ES – JAV abipusio pripažinimo susitarimu priimti sprendimai dėl telekomunikacijų įrangos, elektromagnetinio suderinamumo, elektrosaugos, pramoginių laivų, farmacijos produktų, medicinos prietaisų atitikties vertinimo procedūrų. Sutartimi nebuvo sutarta dėl abipusio produktų standartų pripažinimo, tačiau nustatytos sertifikavimo įstaigos, kurios eksportuojančioje šalyje turi teisę atlikti eksportuojamų produktų atitikties importuojančiosios šalies taikomiems standartams vertinimo procedūras. Tokiu būdu pripažįstant eksportuojančiosios šalies atitikties vertinimo įstaigos gautą sertifikatą išvengiama dvigubų atitikties vertinimo procedūrų (nebereikia papildomo vertinimo importuojančioje šalyje) ir sumažinamos laiko bei finansinės sąnaudos, kurias patiria eksportuotojai. Vis dėlto abipusio pripažinimo sutarties koncepcija buvo įgyvendinta tik *telekomunikacijų įrangos* bei *pramoginių laivų* srityse¹⁴. Kitose srityse ES ir JAV susitarimai dėl atitikties vertinimo procedūrų abipusio pripažinimo nebuvo priimti, kadangi JAV nesutiko ES sertifikavimo įstaigas pripažinti ekvivalenčiomis JAV veikiančioms įstaigoms.

ES – JAV organinių produktų lygiavertiškumo pripažinimo susitarimas⁴⁴

Šiuo susitarimu ES sutinka pripažinti JAV žemės ūkio departamento vykdomą Nacionalinę ekologijos programą, nustatančią ekologijos standartus žemės ūkio ir maisto produktams, ekvivalenčia ES ekologijos programai. Tai reiškia, jog JAV ekologiškais pripažintiems žemės ūkio ir maisto produktams ES rinkoje taip pat bus suteiktas ekologiškų produktų statusas ir ženklėjimas. Tokiu būdu ES ir JAV ekologiškų produktų gamintojams, siekiantiems prekiauti tiek vietinėje, tiek užsienio rinkoje nebereikia atitikti dvigubų standartų. Be to, sumažėjusi administracinė našta prekyboje organiniais produktais ES ir JAV padeda sutaupyti laiko (nebereikia papildomo inspektavimo užsienio rinkoje) ir sumažinti finansines sąnaudas.

⁴² Official Journal of the European Communities L 118/ 5, Agreement between the European Community and the United States of America on sanitary measures to protect public and animal health in trade in live animals and animal products , žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/111716.htm>

⁴³ European Commission, Mutual Recognition Agreement between the European union and the USA, žiūrėti:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/international-aspects/mutual-recognition-agreement/usa/index_en.htm

⁴⁴ European Commission, Agriculture and Rural Development, žiūrėti: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/eu-rules-on-trade/non-eu-trading-partners/countries/usa_en.htm

2.1.2 Lietuvos ir JAV dvišaliai susitarimai ir sutartys

Nors Lietuva ir JAV 1991 – 1998 m. laikotarpiu pasirašė keletą tarpusavio susitarimų prekybos ir investicijų srityse, Lietuvai tapus ES nare dauguma jų neteko galios. Prekybos politika yra išimtinė ES kompetencija, todėl prekyboje su JAV Lietuvai galioja toks pat prekybos režimas kaip ir kitoms ES šalims.

1991 – 1998 m. laikotarpiu Lietuva ir JAV sudarė keletą dvišalių sutarčių prekybos ir investicijų srityse, siekdamas skatinti abipusį investicijų augimą bei gerinti ir stiprinti tarpusavio prekybos santykius:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės investicijų skatinimo susitarimas (angl. „*Investment incentive agreement between the Government of the Republic of Lithuania and the Government of the United States of America*”, OPIC), 1991m. (Neteko galios Lietuvai įstojus į ES).
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimas dėl santykių plėtojimo prekybos ir investicijų srityse (angl. „*Agreement between the Government of the Republic of Lithuania and the Government of the United States of America concerning the development of trade and investment relations*”), 1992 m. (Neteko galios Lietuvai įstojus į ES).
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės sutartis dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos (angl. „*Treaty between the Government of the Republic of Lithuania and the Government of the United States of America for the Encouragement and Reciprocal Protection of Investment*”), 1998 m. (Galioja iki šiol).

Dvišale Lietuvos ir JAV investicijų apsaugos ir skatinimo sutartimi teisiškai reglamentuojami dvišaliai investiciniai santykiai. Šiuo dokumentu JAV investicijos Lietuvoje ir Lietuvos investicijos JAV apsaugomos nuo neteisėto nacionalizavimo, eksproprijavimo ar kitų panašių veiksmų. Sutartis taip pat numato galimų ginčų sprendimo procedūras (investuotojas turi teisę ginčą prieš valstybę perduoti spręsti ginčo šalies teismams ir administracinėms institucijoms arba kreiptis į Tarptautinį investicinių ginčų sprendimo centrą (tarptautinį arbitražą) ir teisiškai apibrėžia kitus abiejų šalių investuotojams aktualius klausimus. Lietuvai įstojus į ES sutarties punktai peržiūrėti, siekiant juos suderinti su ES teisės aktais.

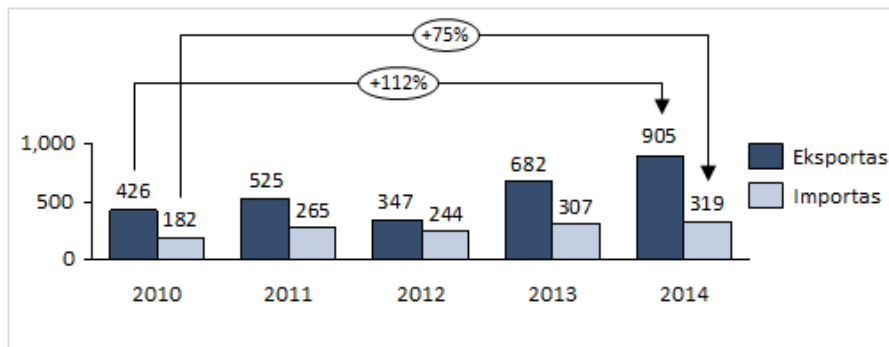
Lietuva po įstojimo į ES išlaikė dvišalę sutartį su JAV dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos, kuri užtikrina JAV investuotojų apsaugą Lietuvoje ir sukuria patrauklią investicinę aplinką JAV investuotojams.

2.2 Lietuvos – JAV prekybinių santykių statistikos analizė

Nors Lietuva 2014 m. turėjo teigiamą prekybos balansą su JAV, prekyboje žemės ūkio bei maisto sektoriaus produktais su JAV tuo pačiu laikotarpiu buvo fiksuojamas prekybos deficitas.

Lietuvos – JAV prekybinių santykių statistikos analizė atlikta 2014 metų sausio – kovo mėn., todėl ne visi 2014 metų oficialūs statistiniai duomenys buvo prieinami Konsultantui. Vertinti 2013 metų bei retrospektyvinių metų duomenys ir 2014 metų tie duomenys, kurie buvo prieinami.

2010 – 2014 m. laikotarpiu (išskyrus 2012 m.) Lietuvos užsienio prekybos su JAV mastai nuolat augo. Eksportas į JAV šiuo laikotarpiu išaugo 112 proc., o importo augimas tuo pačiu laikotarpiu buvo šiek tiek mažesnis (75 proc.). Pastebėtina, jog visu laikotarpiu Lietuva išlaikė teigiamą prekybos balansą su JAV ir balanso perteklius nuosekliai auga. Teigiamą prekybos balansą su JAV Lietuvai padeda išlaikyti gausus mineralinio kuro, taip pat pakankamai aukštas lietuviškų baldų bei chemijos produktų (ypač trąšų) eksportas į JAV.

3 pav. Lietuvos užsienio prekyba su JAV 2010 – 2014 m., mln. EUR

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Nors bendras Lietuvos prekybos balansas su JAV 2014 m. buvo teigiamas, prekyboje žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriaus produktais Lietuva turėjo 17,6 mln. EUR deficitą (detalesnė informacija pateikiama prieduose). Didžiausią įtaką deficitui turėjo žaliavinių produktų (surimio, naudojamo surimio produktų gamyboje, importas (16,1 mln. EUR) bei neperdirbto tabako, naudojamo tabako gaminių pramonėje, importas (15,2 mln. EUR).

2 lentelė. Lietuvos ir JAV prekybos balansas atskiroms žemės ūkio ir maisto sektoriaus prekių rūšims, 2014 m.

Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR
03	Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	-16,7
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	-15,2
08	Valgomieji vaisiai ir riešutai	-7,7
22	Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	-2,6

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Taip pat prie prekybos žemės ūkio ir maisto produktais deficito prisidėjo iš JAV gausiai importuojami migdolai (3,8 mln. EUR), pistacijos (2,5 mln. EUR) bei viskis (3 mln. EUR).

3 lentelė. Lietuvos ir JAV prekybos balansas atskiroms žemės ūkio ir maisto sektoriaus prekių rūšims, 2014 m.

Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR
11	Malybos produkcija; salyklas; krakmolos; inulinas; kviečių glitimas	14,4
04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	10,4
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	1,7
18	Kakava ir gaminiai iš kakavos	0,8

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

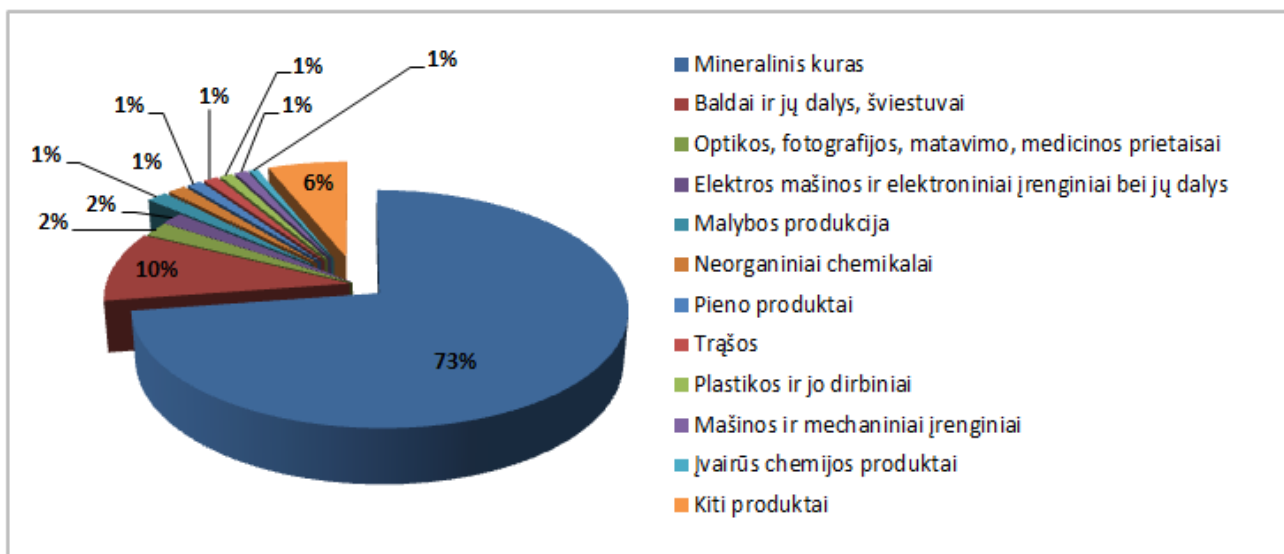
Lietuvos prekybos su JAV žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktais deficitą 2014 m. švelnino kviečių glitimo (14,4 mln. EUR) bei sūrių ir varškės (10,2 mln. EUR) eksportas iš Lietuvos į JAV. Taip pat buvo duonos ir įdarytos tešlos gaminių (1,6 mln. EUR) bei šokolado ir jo gaminių (0,8 mln. EUR) eksportas.

2.2.1 Prekių ir paslaugų eksporto į JAV analizė

Prekių eksporto į JAV analizė

Lietuvos eksportas į JAV 2014 m., lyginant su 2013 m., išaugo 32,7 proc., o JAV rinka svarbiausių Lietuvos eksporto rinkų sąraše 2014 m. užėmė 10 vietą

2014 m., palyginti su 2013 m. tuo pačiu laikotarpiu, Lietuvos eksportas į JAV išaugo 32,7 proc. (222,7 mln. EUR). 2014 m. eksportas į JAV sudarė 3,7 proc. viso Lietuvos eksporto ir svarbiausių Lietuvos eksporto rinkų sąraše JAV užėmė 10-ą vietą. Šie duomenys rodo, kad Lietuvos eksportas į JAV didėja ir JAV yra svarbi užsienio prekybos partnerė. 2014 m. didžiausią eksporto dalį (72,6 proc.) į JAV sudarė *mineralinis kuras*. *Baldai ir jų dalys* sudarė 9,7 proc., *chemijos pramonės gaminiai* (neorganiniai chemikalai, trąšos, kiti įvairūs chemijos produktai) 4,3 proc. viso eksporto į JAV (detali Lietuvos eksporto į JAV struktūros analizė pateikiama prieduose).

4 pav. Prekių eksporto į JAV struktūra, 2014 m. (proc.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2014 m., lyginant su 2013 m., augo beveik visų sektorių (išskyrus chemijos, plastiko pramonės) prekių eksportas iš Lietuvos į JAV. Sparčiausiai augo *pieno produktų* (63,2 proc.), *mašinų ir mechaninių įrenginių* (54,5 proc.) bei *baldų* (32 proc.) eksportas.

Ženklių pieno produktų eksporto į JAV augimą lėmė itin išaugęs (229 proc.) *sūrio ir varškės* eksportas, kurį lėmė stiprėjantis doleris, naujų produktų realizacijos rinkų paieška. Tarp maisto

pramonės gaminių taip pat labai (34 proc.) išaugo *kviečių glitimo* eksportas. Kviečių glitimo eksporto į JAV augimas susijęs su tuo, jog JAV šio produkto pati negamina, o kviečių glitimo tiekėjų iš užsienio JAV rinkoje nėra daug, todėl susiduriama su nedidele konkurencija⁴⁵. Tarp *mašinų ir mechaninių įrenginių* daugiausiai augo oro kondicionavimo įrenginių dalių (131,4 proc.), neelektrinių variklių ir motorų bei jų dalių (73,4 proc.) eksportas. Chemijos pramonės gaminių eksporto į JAV smukimą daugiau kaip trečdaliu 2014 m., lyginant su 2013 m., lėmė *trašų eksporto sumažėjimas* (-73,8 proc.), kurį nulėmė vis gausesnis pigių JAV skalūnų dujų naudojimas JAV trašų pramonėje.

4 lentelė. Lietuvos prekių eksporto į JAV struktūra 2013 – 2014 m., mln. EUR

Produkto rūšis (pagal kombinuotąjį nomenklatūrą)	2014	2013	Pokytis (%)
	Mln. EUR	Mln. EUR	
Viso:	904,7	682,0	+32,7
Mineralinis kuras	657,04	453,4	+44,9
Baldai ir jų dalys, šviestuvai	87,84	66,5	+32,1
Optikos, fotografijos, matavimo, medicinos prietaisai	18,71	18,4	+1,7
Elektros mašinos ir elektroniniai įrenginiai bei jų dalys	15,65	12,6	+24,2
Malybos produkcija	14,4	10,7	+34,6
Neorganiniai chemikalai	12,22	7,9	+54,7
Pieno produktai	10,39	3,3	+214,8
Trašos	10,04	38,3	-73,8
Plastikos ir jo dirbiniai	8,82	12,8	-31,1
Mašinos ir mechaniniai įrenginiai	8,54	5,5	+55,3
Įvairūs chemijos produktai	5,93	6,3	-5,9
Albuminės medžiagos, modifikuoti krakmolai; klijai ir fermentai	5,88	3,9	+50,8
Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai	5,0	5,0	0,0
Mediena ir medienos dirbiniai	4,96	3,5	+41,7
Kiti produktai	39,28	33,9	+15,9

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Paslaugų eksporto į JAV analizė

Lietuvos įmonių teikiamų paslaugų bendroji eksporto struktūra ir eksporto struktūra į JAV skiriasi. 2014 m. duomenimis Lietuvos transportavimo paslaugų eksportas sudarė daugiau kaip pusę (62 proc.) visų Lietuvos paslaugų eksporto (į visas šalis). Užsieniečiams buvo teikiamos krovinių vežimo geležinkeliais bei keliais paslaugos. Kelionių paslaugos sudarė beveik penktadalį (18,79 proc.) viso paslaugų eksporto. Šioje grupėje užsienio subjektams daugiausiai suteikta apgyvendinimo, maitinimo, kelionių bei ekskursijų organizatorių paslaugų. 2014 m. užsienio subjektams taip pat suteikta (7,74 proc. nuo bendro paslaugų eksporto) verslo konsultacijų, reklamos bei prekybinio tarpininkavimo paslaugų. Kitų paslaugų eksportas kartu sudarė 11,46 proc. viso paslaugų eksporto.

⁴⁵ Jolanta Drożdż, Birutė Stankaitytė, ES ir JAV transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo poveikio Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksportui vertinimas, 2014, žiūrėti: <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/download/882/899>

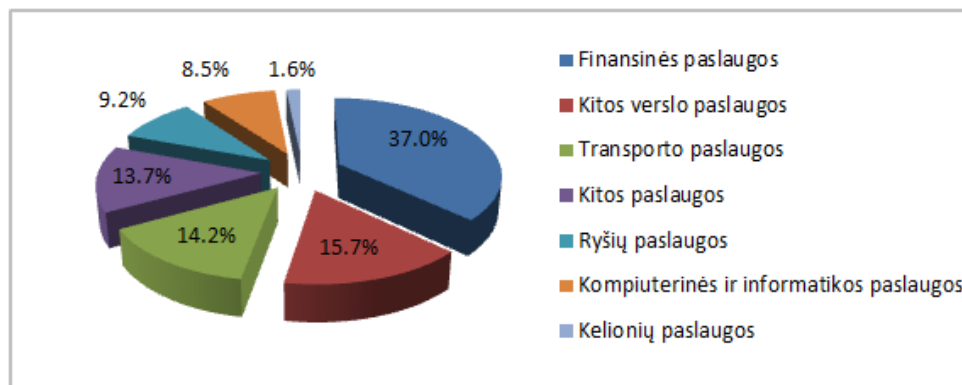
5 lentelė. Lietuvos paslaugų eksporto struktūra, 2014 m.

Nr.	Produkto rūšis	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)
1.	Viso:	5789,1	100,0
2.	Transportavimo paslaugos (keleivių, krovinių vežimas ir kt.)	3589,7	62,01
3.	Kelionių paslaugos (turizmo agentūrų, sveikatingumo įstaigų, viešbučių paslaugos)	1088	18,79
4.	Kitos verslo paslaugos (verslo konsultacijų, reklamos, prekybinio tarpininkavimo ir kitos paslaugos)	448,3	7,74
5.	IT paslaugos (su programine įranga, duomenų apdorojimu susijusios paslaugos ir kt.) bei ryšių (telekomunikacijų) paslaugos	200,724	3,47
6.	Statybų paslaugos	157,6	2,72
7.	Finansinio tarpininkavimo paslaugos (pinigų perlaidos, konsultavimo finansų klausimais ir kitos paslaugos)	68,44	1,18
8.	Kitos paslaugos (asmeninės, kultūrinės, gydymo, švietimo)	75,5	1,30
9.	Licencijos, autorinės teisės, franšizės	21,3	0,37
10.	Su prekėmis susijusios paslaugos (gamyba, techninė priežiūra ir remontas)	139,6	2,41

Šaltinis: International Trade Centre, World Trade Indicators for 2014 (www.trademap.org)

Lietuvos banko duomenimis, paslaugų eksportą į JAV 2013 m. daugiausiai sudarė finansinės paslaugos (37 proc.) bei reklamos, verslo konsultacijų ir prekybinio tarpininkavimo paslaugos (16 proc.)

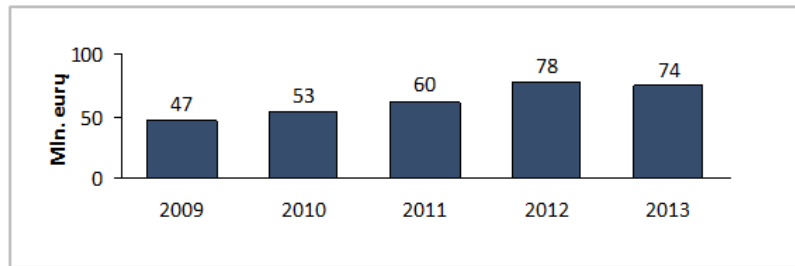
Lietuvos banko duomenimis, paslaugų eksportą į JAV 2013 m. daugiausiai sudarė finansinės paslaugos (37 proc.) bei reklamos, verslo konsultacijų ir prekybinio tarpininkavimo paslaugos (15,7 proc.) bei transporto paslaugos (14,2 proc.).

5 pav. Lietuvos paslaugų eksporto į JAV struktūra 2013 m.

Šaltinis: Lietuvos Bankas

Lietuvos paslaugų eksporto apimtys į JAV augo, išskyrus neženklų (5,4 proc.) sumažėjimą 2013 m., kurį nulėmė 34,1 proc. smukusios IT paslaugų eksporto apimtys, lyginant su ankstesniais metais. Lietuvos paslaugų eksportas į JAV iki šiol savo mastu neišsiskyrė ir 2013 m. duomenimis sudarė 74 mln. EUR, t.y. 1,4 proc. viso Lietuvos paslaugų eksporto.

6 pav. Lietuvos paslaugų eksporto į JAV dinamika, mln. EUR

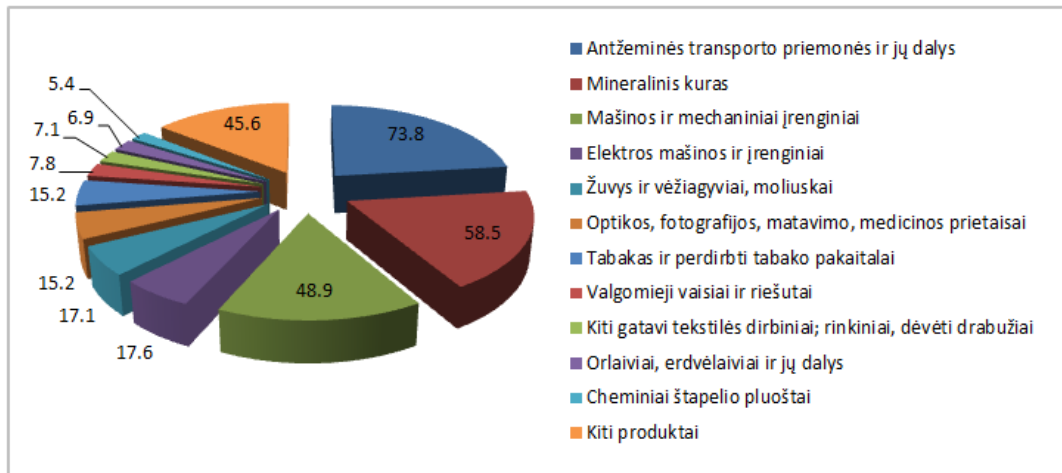
Šaltinis: Lietuvos Bankas

Vertinant Lietuvos paslaugų sektoriaus įsitvirtinimo JAV rinkoje galimybes verta paminėti, jog šiuo metu didžiąją dalį paslaugų, eksportuojamų iš Lietuvos į JAV, sudaro JAV bei kitų užsienio šalių kapitalo įmonių, įsteigtų Lietuvoje, teikiamos paslaugos. Pavyzdžiui, didžiąją dalį finansinių paslaugų eksporto į JAV generuoja Lietuvoje veikiančios finansinio tarpininkavimo bei verslo konsultacijas teikiančios įmonės „Western Union“ bei „Barclays“.

2.2.2 Prekių importo iš JAV analizė

2014 m. duomenimis JAV nebuvo pagrindinė Lietuvos importo rinka ir pagrindinių importuotojų į Lietuvą sąrašė užėmė tik 20 vietą (319,1 mln. EUR). 2014 m. duomenimis iš JAV į Lietuvą daugiausiai importuota *antžeminių transporto priemonių ir jų dalių*. Taip pat didelę dalį (58,7 proc.) importo sudarė *mineralinio kuro* (neapdorotos naftos alyvos ir sunkiosios alyvos) importas. Tarp pagrindinių į Lietuvą importuojamų *mašinų ir mechaninių įrenginių* buvo turboreaktyviniai varikliai (34 proc.), žemės ūkio, sodininkystės, miškų ūkio mašinų dalys (18,4 proc.). Tarp iš JAV importuojamų *elektros mašinų ir įrenginių* daugiausiai (25,7 proc.) importuota įvairių elektrinių įrenginių (perdavimo, priėmimo aparatūros, skaitmeninių fotoaparatus ir kt.). *Žemės ūkio ir maisto sektoriuje* daugiausiai importuota surimio (33,2 proc.), neperdirbto tabako (31,3 proc.). *Chemijos pramonės gaminių* importą iš JAV sudarė farmacijos produktai (32 proc.), įvairūs chemijos produktai (26,8 proc.) – reakcijų iniciatoriai, reakcijų greitikliai. Tarp *optikos ir panašių prietaisų* daugiausiai importuota optikos, teleskopų ir astronomijos prietaisų (15,2 proc.), medicinos, chirurgijos aparatų ir instrumentų (13,2 proc.). *Tekstilės gaminių ir drabužių* importą sudarė dėvėti drabužiai (48,9 proc.) bei cheminiai štapelio pluoštai (38,3 proc.).

Tarp *medienos ir medienos dirbinių produktų* daugiausiai importuota medienos, kurios storis didesnis kaip 6 mm (60,9 proc.). *Plastiko dirbinių* importas – ypatingai įvairus, tačiau jo gaminiai buvo importuojami negausiai. *Metalo ir jo dirbinių* importą sudarė dirbiniai iš geležies ir plieno (41 proc.) bei padargai, peiliai, šaukštai ir panašūs įrankiai (17,9 proc.).

7 pav. Prekių importo iš JAV struktūra, 2014 m. (%)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2014 m., palyginti su 2013 m., labai (141,8 proc.) išaugo mineralinio kuro importas dėl pradėtos importuoti neapdorotos alyvos. Reikšmingai (46,0 proc.) išaugo mašinų ir mechaninių įrenginių importas iš JAV dėl išaugusio turboreaktyvinių variklių importo. 2014 m. pastebimai smuko tekstilės gaminių (-33,8 proc.) bei transporto priemonių ir jų dalių (-32,6 proc.) importas. Transporto priemonių importo smukimą lėmė sumažėjęs antžeminių transporto priemonių bei orlaivių ir jų dalių importas.

6 lentelė. Lietuvos prekių importo iš JAV struktūra 2013 – 2014 m., mln. EUR

Produkto rūšis (pagal kombinuotąjį nomenklatūrą)	2014	2013	Pokytis (%)
	Mln. EUR	Mln. EUR	
Viso:	319,1	307,0	+3,9
Antžeminės transporto priemonės ir jų dalys	73,8	95,4	-22,6
Mineralinis kuras	58,5	24,2	+141,7
Mašinos ir mechaniniai įrenginiai	48,9	33,5	+46
Elektros mašinos ir įrenginiai	17,6	12,8	+37,5
Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	17,1	12,7	+34,6
Optikos, fotografijos, matavimo, medicinos prietaisai	15,2	17,0	-10,6
Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	15,2	17,7	-14,1
Valgomieji vaisiai ir riešutai	7,8	5,7	+36,8
Kiti gatavi tekstilės dirbiniai; rinkiniai, dėvėti drabužiai	7,1	9,5	-25,3
Orlaiviai, erdvėlaiviai ir jų dalys	6,9	25,6	-73,0
Cheminiai štapelio pluoštai	5,4	10,5	-48,6
Farmacijos produktai	4,9	1,2	+308,3
Įvairūs chemijos produktai	4,2	6,2	-32,3
Mediena ir medienos dirbiniai	3,8	2,8	+35,7
Kiti produktai	32,7	32,2	1,6

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2.2.3 Lietuvos užsienio prekybos su JAV apibendrinamosios išvados

1. Prekybos su JAV statistinių duomenų analizė parodė, jog Lietuva turi teigiamą prekybos balansą su JAV ir prekybos perviršis nuosekliai auga. 2014 m. duomenimis Lietuvos eksporto vaidmuo į JAV išaugo – čia eksportuota 3,7 proc. visos iš Lietuvos eksportuojamos produkcijos (2013 m. –

2,8 proc., 2012 m. – 1,5 proc.) ir svarbiausių Lietuvos eksporto rinkų sąrašė JAV užėmė jau 10-tą vietą (2013 m. – 11, 2012 m. – 15). Pagrindinė priežastis, nulėmusi eksporto į JAV augimą – 45 proc. išaugęs mineralinio kuro eksportas į JAV, lyginant su 2013 m.

2. Didžiąją dalį Lietuvos eksporto į JAV sudaro mineralinio kuro eksportas. 2014 m. duomenimis mineralinio kuro eksportas iš Lietuvos į šią šalį sudarė net 72,6 proc. visos į JAV eksportuojamos produkcijos. Taip pat į JAV gausiai eksportuojami lietuviški baldai ir jų dalys (9,7 proc. viso eksporto į JAV) bei chemijos pramonės gaminiai (4,3 proc. viso eksporto į JAV).
3. Nors bendras Lietuvos prekybos balansas su JAV 2014 m. buvo teigiamas, prekyboje žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriaus produktais Lietuva turėjo 17,6 mln. EUR deficitą. Tačiau pastebėtina, jog šį deficitą didžiąja dalimi formavo ne importuojamos galutinio vartojimo prekės, tačiau žaliavinės medžiagos – surimis (16,1 mln. EUR), neperdirbtas tabakas (15,2 mln. EUR), kurios toliau naudojamos gamyboje. Taip pat prie prekybos žemės ūkio ir maisto pramonės produktais deficito prisidėjo ir Lietuvoje neauginamų migdolų (3,8 mln. EUR) bei pistacijų (2,5 mln. EUR) importas. Be to, į Lietuvą iš JAV pakankamai gausiai importuojamas viskis (3 mln. EUR).
4. Lietuvos prekybos su JAV žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriaus produktais deficitą 2014 m. švelnino į JAV gausiai eksportuojamas Lietuvoje gaminamas kviečių glitimas (14,4 mln. EUR) bei sūrių ir varškės (10,2 mln. EUR) eksportas. Taip pat buvo pastebimas duonos ir įdarytos tešlos gaminių (1,6 mln. EUR) bei šokolado ir jo gaminių (0,8 mln. EUR) eksportas.
5. Žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriaus produktų eksportuotojams iki šiol JAV rinka nebuvo tarp pagrindinių eksporto rinkų. Nors 2014 m., lyginant su 2013 m., tokių produktų eksportas į JAV pastebimai (63,2 proc.) išaugo, tačiau JAV rinkai vis dar teko neženkli dalis (0,6 proc.) viso žemės ūkio ir maisto sektoriaus eksporto iš Lietuvos.
6. 2014 m., lyginant su 2013 m., augo beveik visų sektorių (išskyrus chemijos, plastiko ir kaučiuko pramonės) prekių eksportas iš Lietuvos į JAV. Sparčiausiai augo žemės ūkio ir maisto produktų (63,2 proc.), mašinų ir mechaninių įrenginių (54,5 proc.) bei baldų (32 proc.) eksportas.
7. 2014 m. duomenimis JAV nebuvo pagrindinė Lietuvos importo rinka ir pagrindinių importuotojų į Lietuvą sąrašė užėmė tik 20 vietą. Daugiausiai iš JAV į Lietuvą importuota transporto priemonių ir jų dalių (25,7 proc.), neapdorotų mineralinių produktų (18,5 proc.), mašinų ir mechaninių įrenginių (15,3 proc.) bei žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktų (15,2 proc.).
8. 2013 m. duomenimis į JAV daugiausiai eksportuota finansinių paslaugų (37 proc.), kitų verslo paslaugų (16 proc.) bei transportavimo paslaugų (14 proc.). Šiuo metu pagrindinės paslaugų eksportuotojos iš Lietuvos į JAV yra JAV kapitalo ar kitų užsienio šalių kapitalo įmonės, veikiančios Lietuvoje.

2.3 JAV taikomų muitų tarifų iš Lietuvos įvežamoms prekėms analizė pagal prekių grupes

Muitų tarifų, taikomų iš Lietuvos į JAV importuojamoms prekėms, tyrimo metodas

Jungtinės Amerikos Valstijos Europos Sąjungos (atitinkamai ir Lietuvos) atžvilgiu taiko tokius pačius muitų tarifus įvežamoms prekėms, kokius taiko kitoms trečiosioms šalims, su kuriomis nėra sudariusi laisvos prekybos sutarčių. Muitų tarifų analizei atlikti buvo pasirinkta Tarptautinio prekybos centro (dukterinės PPO ir JTKPVK institucijos) statistinių duomenų bazė „*Market Access Map*”⁴⁶.

Muitų tarifų, taikomų į JAV iš Lietuvos importuojamoms prekėms, analizė buvo atlikta vadovaujantis šiais principais:

- prekės, kurioms buvo nustatyti taikomi muitų tarifai, pasirinktos atsižvelgiant į Lietuvos eksporto į JAV struktūrą: įtrauktos tos prekės, kurios šiuo metu *dažniausiai eksportuojamos* į JAV. Taip pat įtrauktos tos prekės, kurias Lietuvos gamintojai artimiausiu metu *ketina eksportuoti* į JAV (prekių grupės nustatytos 2015 metų sausio – kovo mėn. Konsultanto vykdytų Lietuvos įmonių apklausų metu);
- prekės pateikiamos pagal 8-ių ženklų kombinuotąją nomenklatūrą, nurodant konkrečius toms prekėms taikomus muitų tarifus. Nesant galimybės prekės identifikuoti pagal 8-ių ženklų kombinuotąją nomenklatūrą (pvz., pagal 8-ių ženklų kombinuotąją nomenklatūrą nėra nurodoma konkreti prekė (pvz., parašyta „kita prekė”)) buvo pateiktas prekės pagal 4-ų ženklų kombinuotąją nomenklatūrą pavadinimas ir nurodytas vidutinis tokioms prekių rūšims taikomas muitų tarifas (vidutinio muitų tarifo skaičiavimo metodologija pateikiama prieduose);
- prekės, kurioms nustatinėjami taikomi muitų tarifai, suskirstomos į atskirus sektorius;
- kiekvieno sektoriaus prekėms taikomi muitų tarifai pateikiami mažėjimo tvarka (nuo didžiausio iki mažiausio).

Siekiant nustatyti, ar tarp šiuo metu iš Lietuvos į JAV eksportuojamų prekių vertės ir taikomų muitų tarifų dydžių egzistuoja atvirkštinė tarpusavio priklausomybė, t.y. kuo maitas mažesnis, tuo daugiau produkto eksportuojama, Konsultanto buvo atlikta koreliacijos analizė tarp eksportuojamos produkcijos vertės ir taikomų muitų dydžių atskirai kiekvienam iš Lietuvos į JAV eksportuojančiam sektoriui. Gauti koreliacijos koeficientai vertinti pagal žemiau pateiktą koreliacijos koeficientų reikšmių skalę.

Labai stipri	Stipri	Vidutinė	Silpna	Labai silpna	Nėra ryšio
-1	Nuo -1 iki -0,7	Nuo -0,7 iki -0,5	Nuo -0,5 iki -0,2	Nuo -0,2 iki 0	0

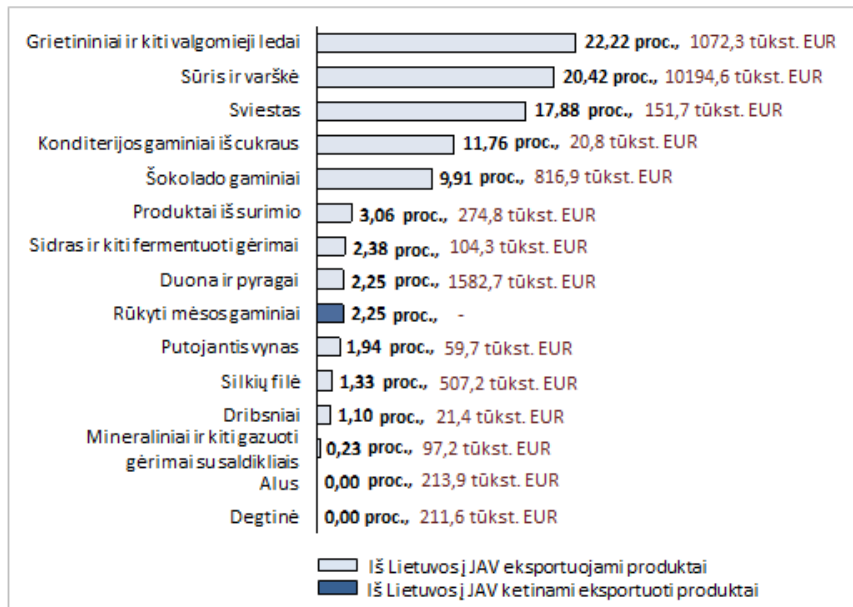
8 pav. Koreliacijos koeficientų reikšmių skalė

Ši metodika leidžia įvertinti, ar maito dydis yra esminis barjeras ribojantis eksportą prekybiniuose santykiuose tarp dviejų šalių.

⁴⁶ International Trade Centre, Market Access Map, žiūrėti: <http://www.macmap.org/>

2.3.1 Žemės ūkio ir maisto pramonės sektorių produktai

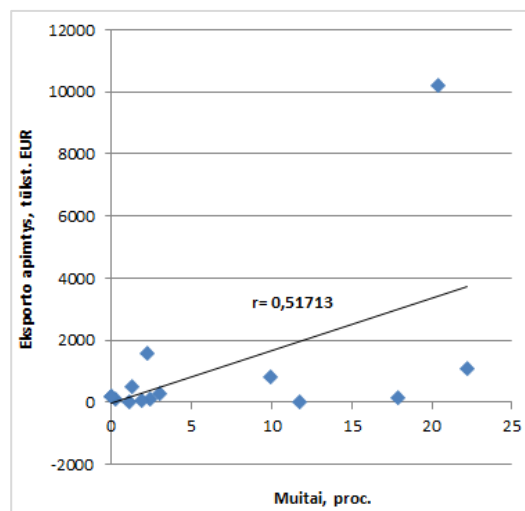
Atlikus iš Lietuvos į JAV eksportuojamiems žemės ūkio ir maisto pramonės sektorių produktams taikomų muitų bei eksporto apimčių koreliacijos analizę nustatyta, jog atvirkštinė priklausomybė tarp minėtų muitų ir eksporto apimčių 2014 m. duomenimis negaliojo.

9 pav. Žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktams taikomi muitų tarifai bei eksportuotos produkcijos vertė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

Analizė parodė, kad atskirų žemės ūkio ir maisto pramonės produktų eksporto apimtis į JAV 2014 m. daugiau lėmė ne taikomi muitų tarifai, tačiau kitos priežastys (pvz., nors JAV taiko aukštus muitų tarifus sūriams ir varškei, tarp žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktų Lietuva į JAV daugiausiai eksportavo būtent šių produktų).

10 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto apimčių ir taikomų muitų koreliacijos analizė

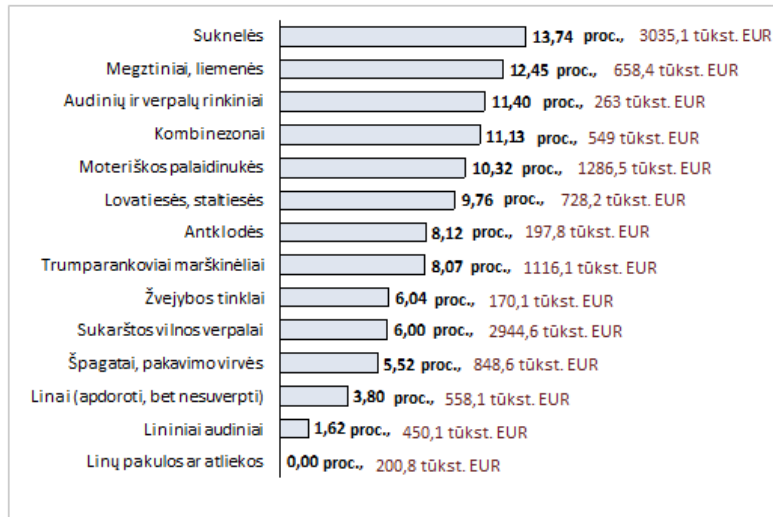
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

Pagrindinė didelių eksporto apimčių nepaisant muitų dydžio priežastis – dėl politinių motyvų užsivėrusi Rusijos rinka, nulėmusi didesnę sūrių ir varškės eksportą į kitas valstybes, įskaitant JAV.

2014 m. duomenimis į JAV eksportuota beveik 4 proc. visos eksportuojamos Lietuvos sūrių ir varškės produkcijos.

2.3.2 Tekstilės medžiagos ir dirbiniai

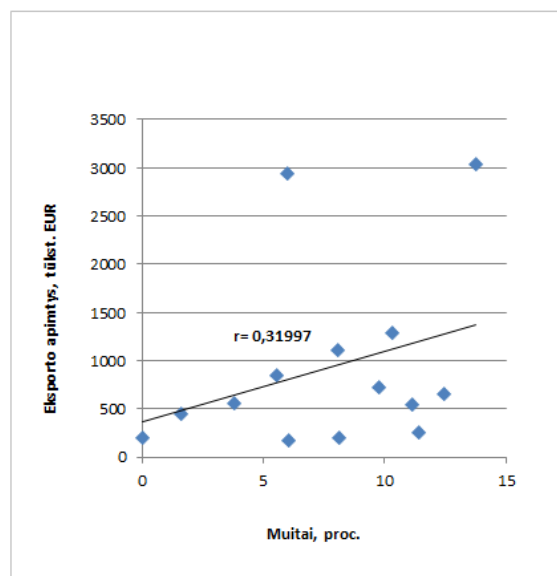
Atlikus tekstilės medžiagoms ir dirbiniams taikomų muitų bei jų eksporto iš Lietuvos į JAV apimčių koreliacijos analizę, atvirkštinė priklausomybė tarp taikomų muitų tarifų bei eksporto apimčių nustatyta nebuvo.

11 pav. Tekstilės medžiagoms ir dirbiniams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

Analizė parodė, kad skirtingų Lietuvos tekstilės gaminių produktų eksporto apimtis į JAV labiau lemia ne taikomi muitų tarifai, tačiau Lietuvos tekstilės pramonės specializacija (pvz., gausiai gaminamos suknelės, moteriškos palaidinukės, trumparankiviai marškinėliai, sukarštos vilnos verpalai).

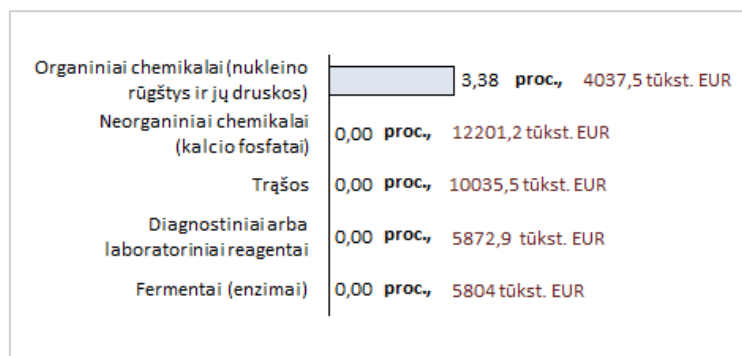
12 pav. Tekstilės medžiagų ir dirbinių eksporto apimčių ir taikomų muitų koreliacijos analizė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

Analizė rodo, kad šis rinkos segmentas nėra jautrus kainai tiek, kad esami muitai iš esmės sumažintų konkurencingumą palyginti su vietiniais produktais.

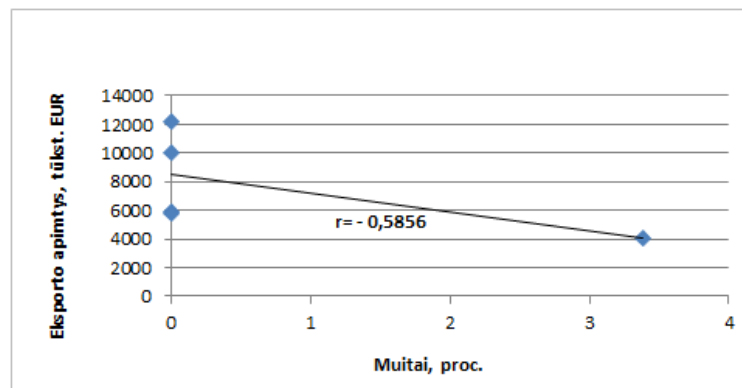
2.3.3 Chemijos pramonės produkcija

Atlikus chemijos pramonės produkcijai taikomų muitų bei jų eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV koreliacijos analizę, nustatyta neigiama vidutinio dydžio koreliacija tarp chemijos produktams taikomų muitų ir jų eksporto apimčių. Tai reiškia, jog mažesni muitų tarifai vidutiniu stiprumu veikia eksportuojamų sektoriaus produktų apimtį (eksportuojama daugiau esant mažesniems muitų tarifams). Daugiausiai tarp chemijos pramonės produktų eksportuota tų, kuriems taikomas 0 proc. muitų tarifas, t.y. trąšų, diagnostinių, laboratorinių reagentų, kalcio fosfatų ir kt.

13 pav. Chemijos pramonės produkcijai taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

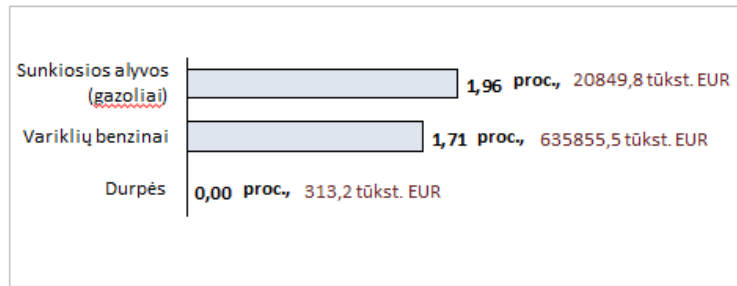
14 pav. Chemijos pramonės produkcijos eksporto apimčių ir taikomų muitų koreliacijos analizė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

Analizė rodo, kad šis rinkos segmentas yra jautrus kainai, ir esami muitai pabranginę produkciją pirkėjui sumažindami konkurencingumą su vietiniais produktais.

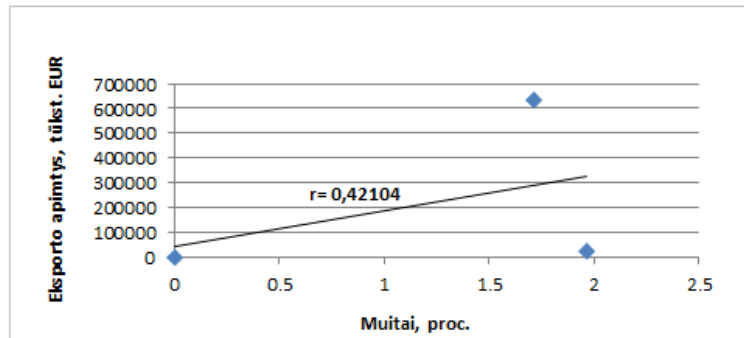
2.3.4 Mineraliniai produktai

Atlikus mineralinių produktų eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV bei jiems taikomų muitų tarifų koreliacijos analizę, atvirktinė šių dydžių tarpusavio priklausomybė nebuvo nustatyta. Tai reiškia, jog mineralinių produktų eksportas į JAV labiau priklauso nuo kitų priežasčių nei nuo taikomų muitų tarifų.

15 pav. Mineraliniams produktams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

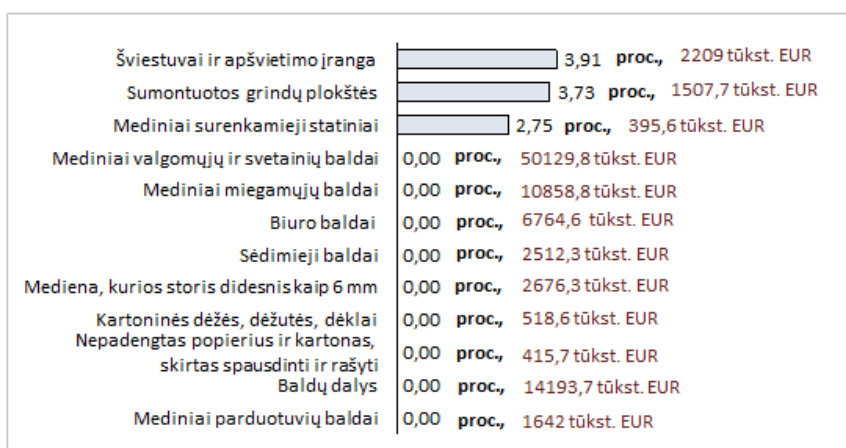

16 pav. Mineralinių produktų eksporto apimčių ir taikomų muitų koreliacijos analizė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

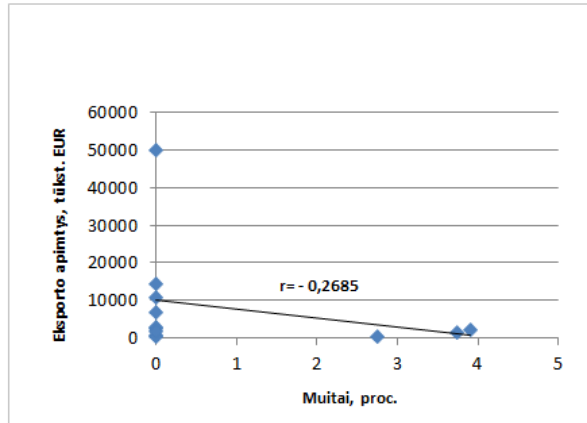
2.3.5 Baldai ir medienos gaminiai

Baldų ir medienos gaminių apimčių ir jiems taikomų muitų koreliacijos analizė parodė, jog tarp JAV taikomų muitų ir sektoriaus prekių eksporto vertės egzistuoja silpnas atvirkštinis ryšys. Ryšys atsirado dėl to, jog Lietuva į JAV tarp šio sektoriaus produktų daugiausiai eksportuoja baldų, kuriems JAV netaiko muitų. Kitų sektoriaus produktų, kuriems JAV taiko muitų tarifus (pvz., šviestuvai ir apšvietimo įranga, mediniai surenkamieji statiniai ir kt.), Lietuva eksportuoja mažiau.

17 pav. Baldams ir medienos gaminiams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė

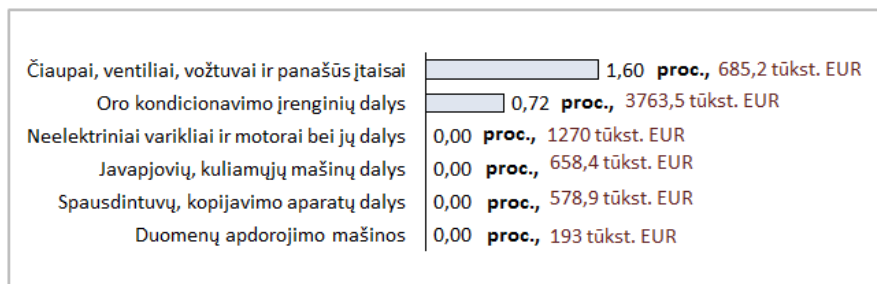
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

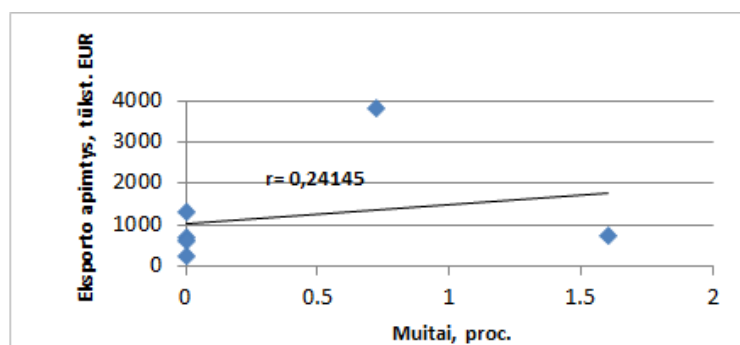
18 pav. Baldų ir kitų medienos gaminių eksporto apimčių ir taikomų muitų koreliacijos analizė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

2.3.6 Mašinos ir mechaniniai įrenginiai

Atlikus mašinų ir mechaninių įrenginių eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV bei jiems taikomų muitų tarifų koreliacijos analizę, atvirkštinė šių dydžių tarpusavio priklausomybė nebuvo nustatyta. Analizė parodė, kad mašinų ir mechaninių įrenginių eksportas į JAV labiau priklauso nuo kitų priežasčių nei nuo taikomų muitų tarifų.

19 pav. Mašinoms ir mechaniniams įrenginiams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

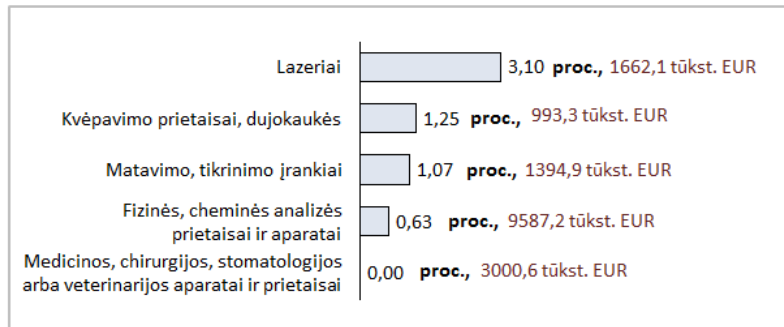

20 pav. Mašinų ir mechaninių įrenginių eksporto apimčių ir taikomų muitų koreliacijos analizė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

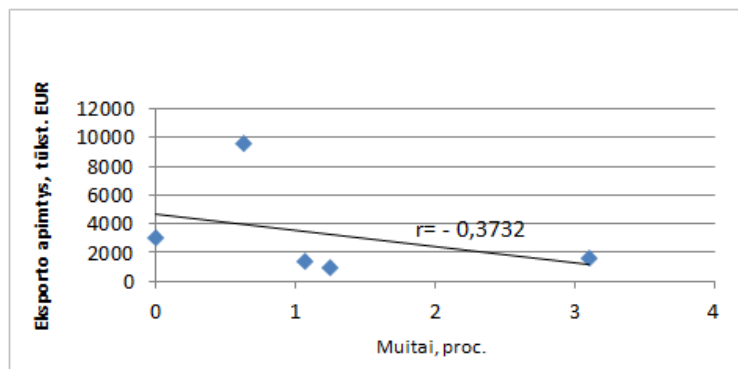
2.3.7 Optikos, medicinos prietaisai

Atlikus optikos, medicinos prietaisų eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV bei jiems taikomų muitų tarifų koreliacijos analizę buvo nustatyta silpna atvirkštinė šių dydžių tarpusavio priklausomybė.

Analizė parodė, kad mažesni muitai veikia eksportuojamų sektoriaus produktų apimtį (eksportuojama daugiau), tačiau nestipriai.

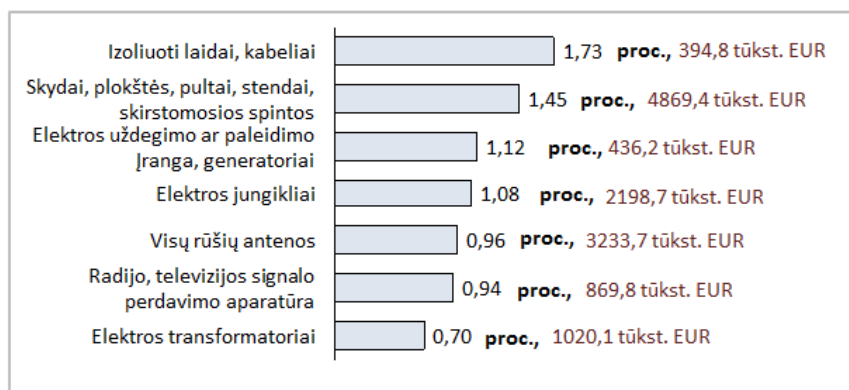
21 pav. Optikos, medicinos prietaisams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

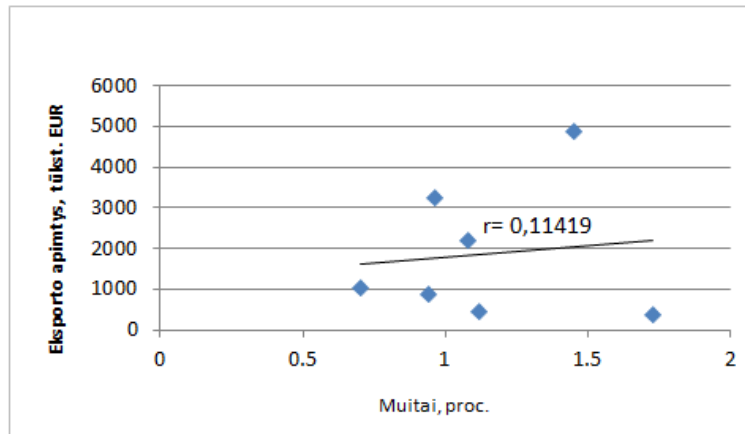
22 pav. Optikos, medicinos ir panašių prietaisų eksporto apimčių ir jiems taikomų muitų koreliacijos analizė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

2.3.8 Elektros įrenginiai

Atlikus elektros įrenginių eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV bei jiems taikomų muitų tarifų koreliacijos analizę, atvirkštinė šių dydžių tarpusavio priklausomybė nebuvo nustatyta. Analizė parodė, kad elektros įrenginių eksportas į JAV labiau priklauso nuo kitų priežasčių nei nuo taikomų muitų tarifų.

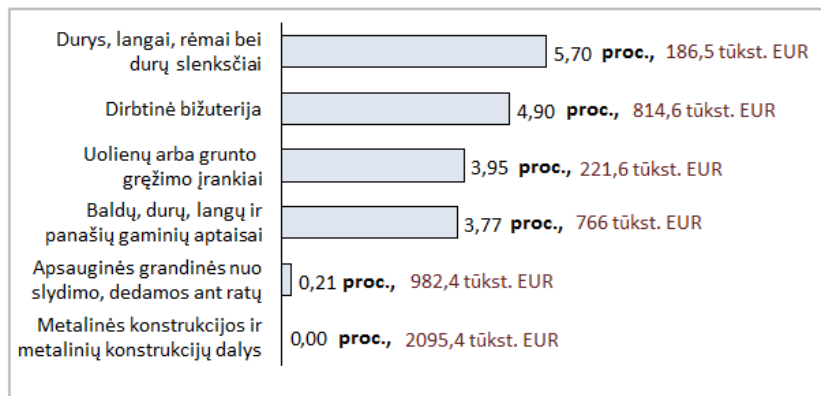
23 pav. Elektros įrenginiams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

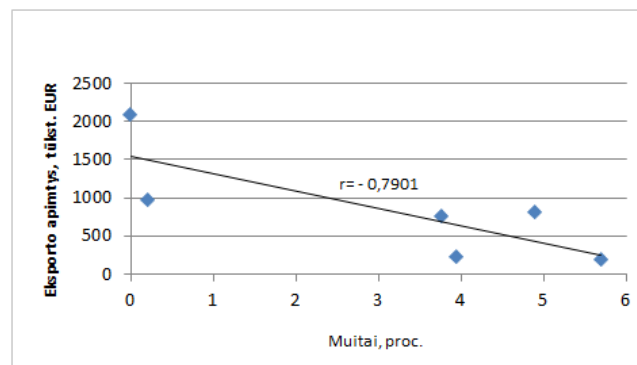
24 pav. Elektros įrenginių eksporto apimčių bei jiems taikomų muitų koreliacijos analizė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

2.3.9 Metalų dirbiniai

Atlikus metalų gaminių bei dirbinių eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV bei tokiems produktams taikomų muitų koreliacijos analizę nustatyta stipri atvirkštinė priklausomybė tarp metalų produktų bei jiems taikomų muitų, t.y. kuo mažesnis muitas, tuo daugiau produkto eksportuojama.

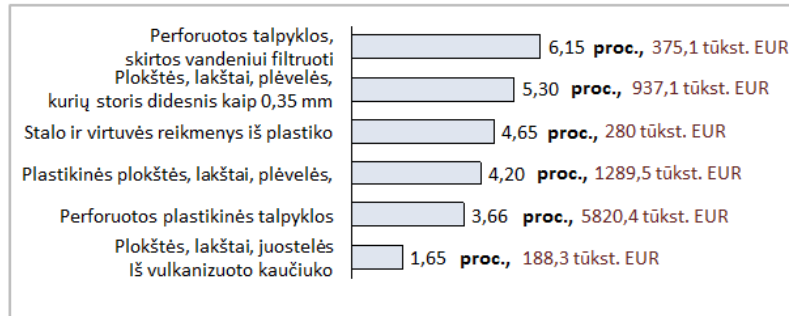
25 pav. Metalų dirbiniams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

26 pav. Metalų dirbinių eksporto apimčių ir jiems taikomų muitų koreliacijos analizė
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

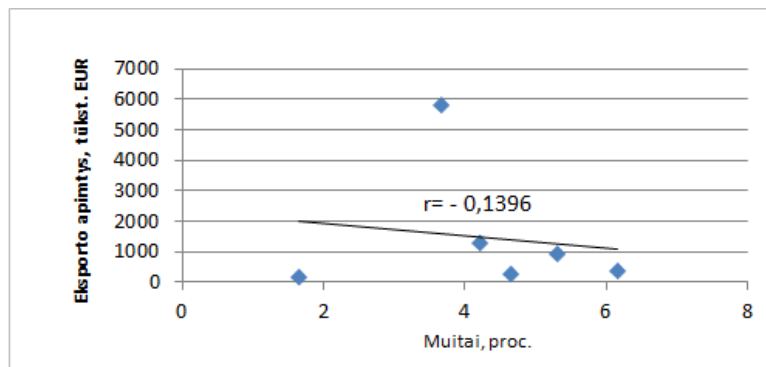
2.3.10 Plastikais ir kaučiuko produktai

Atlikus plastiko ir kaučiuko produktų eksporto apimčių iš Lietuvos į JAV bei tokiems produktams taikomų muitų koreliacijos analizę nustatyta labai silpna atvirkštinė koreliacija tarp plastiko ir kaučiuko produktų bei jiems taikomų muitų. Tai reiškia, jog plastiko ir kaučiuko produktų eksportas į JAV labiau priklauso nuo kitų priežasčių nei nuo taikomų muitų tarifų.

27 pav. Plastiko ir kaučiuko produktams taikomi muitų tarifai bei eksportuojamos produkcijos vertė

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

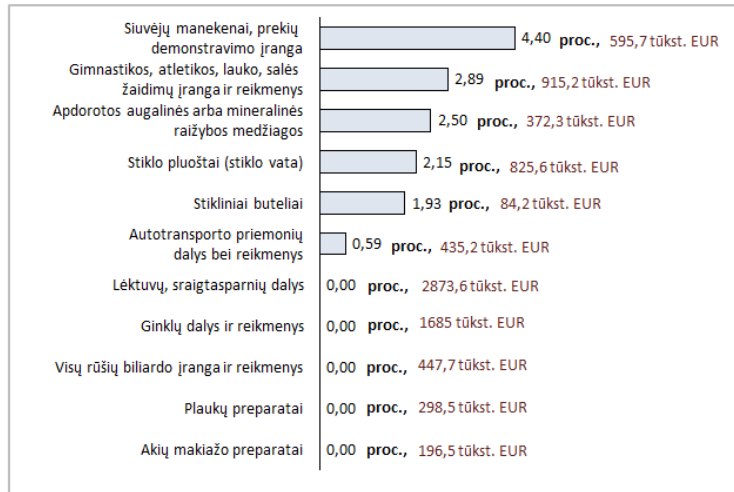

28 pav. Plastiko ir kaučiuko produktų eksporto apimčių ir jiems taikomų muitų koreliacijos analizė

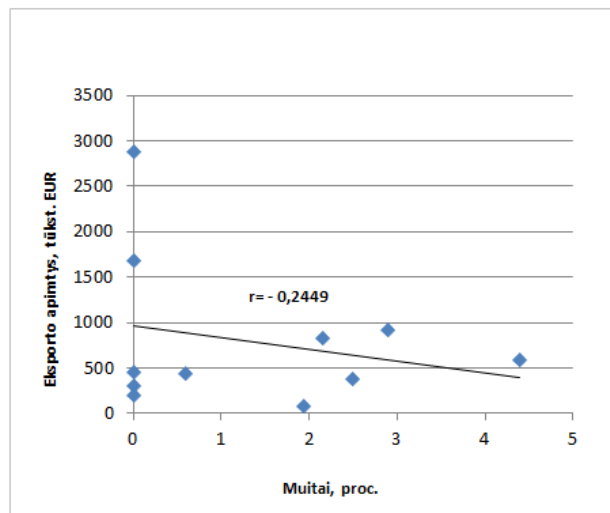
Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

2.3.11 Kiti produktai

Atlikus kitų iš Lietuvos į JAV eksportuojamų produktų apimčių bei jiems taikomų muitų tarifų koreliacijos analizę buvo nustatyta silpna atvirkštinė šių dydžių tarpusavio priklausomybė. Tai reiškia, jog mažesni muitų tarifai neženkliai veikia eksportuojamų sektoriaus produktų apimtį, kurios labiau priklauso nuo kitų priežasčių (pvz., Lietuvos pramonės struktūros ir specializacijos, netarifinių barjerų) nei nuo JAV taikomų muitų tarifų.

29 pav. Kitiems produktams taikomi muitų tarifai bei jų eksporto vertė
 Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

30 pav. Kitų produktų eksporto apimčių ir jiems taikomų muitų koreliacijos analizė
 Šaltinis: Sudaryta Konsultanto, remiantis Statistikos departamento duomenimis

2.3.12 JAV taikomų muitų tarifų iš Lietuvos įvežamoms prekėms analizės apibendrinamosios išvados

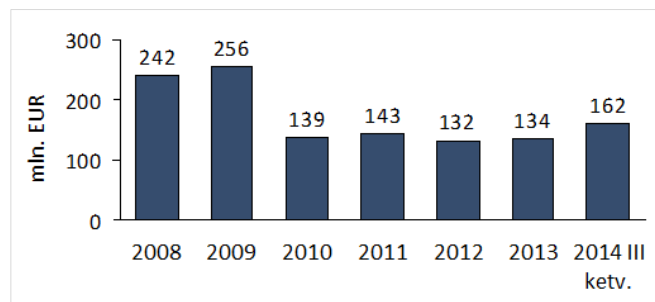
Atlikus į JAV iš Lietuvos importuojamoms prekėms taikomų muitų tarifų analizę buvo nustatyta, jog didžiausi muitų tarifai taikomi įvežamiems *žemės ūkio ir maisto produktams*. Pastebėtina, jog iš tokių produktų ypač aukšti muitų tarifai yra taikomi valgomiesiems ledams (22,22 proc.), sūriui ir varškei (20,42 proc.) bei sviestui (17,88 proc.). Didesni nei 10 proc. muitų tarifai taip pat taikomi iš Lietuvos į JAV eksportuojamiems konditerijos gaminiams iš cukraus, daliai tekstilės pramonės produktų: suknelėms, megztiniams, liemenėms, audiniams ir verpalams, kombinezonams, moteriškoms palaidinukėms. Kitiems nagrinėtų sektorių produktams, kurie šiuo metu yra eksportuojami į JAV ar ketinami eksportuoti netolimoje ateityje, taikomi 0 – 6 proc. siekiantys muitų tarifai.

Atlikta koreliacijos analizė tarp šiuo metu iš Lietuvos į JAV eksportuojamų atskirų sektorių prekių vertės ir joms taikomų muitų tarifų parodė, jog muitų tarifai didesnę įtaką turi metalo gaminių eksporto apimtims. Mažesnę muitų įtaką nustatyta chemijos produktų, baldų ir medienos gaminių, optikos, medicinos prietaisų, plastiko ir kaučiuko gaminių bei kitų produktų eksporto apimtims. Prekių, kurių eksporto apimtys mažai koreliuoja arba nekoreliuoja su taikomais muitais, eksporto dydį į JAV lemia kiti nei muitai veiksniai (pvz., Lietuvos pramonės struktūra ir specializacija, netarifiniai prekybos barjerai ar kt.).

2.4 Dvišalių Lietuvos ir JAV investicijų apžvalga

Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje 2014 m. rugsėjo 30 d. sudarė 11 835,98 mln. EUR, iš jų tiesioginės JAV investicijos – 161,68 mln. EUR. Pagal šį dydį JAV 2014 m. rugsėjo 30 d. duomenimis Lietuvoje užėmė tik 16 vietą. 2014 m. sausio – rugsėjo mėn. JAV daugiausiai investavo į didmeninę ir mažmeninę prekybą (27 proc.), apdirbamąją gamybą (16 proc.), maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybą (15 proc.), nekilnojamojo turto operacijas (11 proc.) bei statybą (8 proc.).

Tiesioginės Lietuvos investicijos užsienyje 2014 m. rugsėjo 30 d. sudarė 2 421,46 mln. EUR, iš jų tiesioginės Lietuvos investicijos JAV – 1,07 mln. EUR. JAV užėmė 30 vietą pagal tiesioginių Lietuvos investicijų užsienyje dydį. Lietuvos investicijų JAV sulaukė didmeninė ir mažmeninė prekyba, nekilnojamojo turto operacijos ir profesinė, mokslinė ir techninė veikla.

31 pav. Tiesioginių JAV investicijų Lietuvoje dinamika

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Daugiau duomenų neskelbiama dėl įmonių duomenų konfidencialumo (Lietuvos Respublikos Statistikos įstatymo (Žin. 1993, Nr. 54–1048; 1999, Nr. 114–3299) 15 straipsnis).

3 Apklausa dėl Lietuvai aktualių prekybos su JAV barjerų ir ūkio subjektų lūkesčių TTIP sutarties kontekste rezultatai

Siekiant nustatyti netarifinius prekybos barjerus (kylančius dėl skirtingo reguliavimo, techninio reglamentavimo ar standartų, atitikties įvertinimo bei sertifikavimo procedūrų ir reikalavimų bei kt.), su kuriais šiuo metu susiduria Lietuvos gamintojai ir paslaugų teikėjai eksportuodami ar ketindami eksportuoti savo prekes ar paslaugas į JAV, taip pat nustatant Lietuvos verslo subjektų ketinimus, susijusius su investavimu į JAV bei dalyvavimu JAV viešųjų pirkimų rinkose bei įvertinant kitas perspektyvas, buvo atliktos skirtingus verslo sektorius vienijančių asociacijų bei atskiruose sektoriuose dominuojančių Lietuvos verslo įmonių, galinčių turėti patirties eksportuojant produktus į JAV, apklausa. Pasirinktas kokybinio tyrimo pusiau struktūruoto interviu metodas. Apklausa atliko Konsultantas 2015 metų sausio – kovo mėnesiais. Apklausa respondentais buvo pasirinkti 20 įvairius gamintojus bei paslaugų teikėjus atstovaujančių asociacijų atstovai, 48 žemės ūkio ir maisto sektoriaus, 7 chemijos pramonės, 10 plastiko ir kaučiuko, 11 medienos ir jos gaminių bei baldų, 10 tekstilės, 7 metalo ir metalo gaminių, 10 mašinų ir įrenginių bei elektros ir elektronikos įmonių atsakingi asmenys. Išskirtinis dėmesys skirtas Lietuvos žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktus eksportuojančioms įmonėms (apklausta daugiausiai šio sektoriaus įmonių), kadangi dėl užsivėrusios Rusijos rinkos tam tikriems produktams (pvz., sūriui, varškei, mėsos gaminiams) naujų rinkų paieška šiuo metu yra itin aktuali. Tiriant Lietuvos paslaugų eksportuotojams į JAV kylančias kliūtis bei įvertinant eksportuotojų intencijas investavimo į JAV bei dalyvavimo JAV viešųjų pirkimų rinkose klausimais, buvo apklaustos 5 kelionių paslaugas, 8 IRT paslaugas bei 5 transportavimo paslaugas teikiančios įmonės, 1 finansų institucija.

3.1 Ūkio subjektų lūkesčių ir esamų prekybos barjerų identifikavimas pagal prekių grupes

Šiame skyriuje apžvelgti Konsultanto vykdyto tyrimo metu įvairių pramonės sektorių (pagal prekių grupes) gamintojų nurodyti esami prekybai su JAV labiausiai turintys įtakos barjerai.

3.1.1 Žemės ūkio ir maisto produktai

Bendrieji prekybos barjerai žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktams

Lietuvos verslo įmonės akcentavo, kad pagal JAV bioterorizmo aktą (angl. „*Bioterrorism Act*“):

- įmonė, eksportuojanti žemės ūkio ir maisto produktus į JAV, kas dvejus metus privalo užsiregistruoti JAV Maisto ir vaistų administracijoje (angl. „*FDA*“). Siekiant užsiregistruoti privalu samdyti JAV agentą, tarpininkaujantį tarp įmonės bei JAV Maisto ir vaistų administracijos. Dėl JAV agento paslaugų pirkimo patiriamos papildomos sąnaudos;
- JAV Maisto ir vaistų administracija turi būti iš anksto informuojama apie visus importuojamus ar siūlomus importuoti krovinius su maisto produktais. JAV Maisto ir vaistų administracija apie importuojamus žemės ūkio ir maisto produktų krovinius turi būti informuojama ne anksčiau kaip likus 15 kalendorinių dienų iki krovinio atgabavimo į JAV. Tačiau dėl didelio atstumo tarp Lietuvos ir JAV, į JAV eksportuojami kroviniai iš įmonės

iškeldavus prieš 15 – 20 kalendorinių dienų, kol pasiekia JAV rinką, todėl JAV Maisto ir vaistų administracija apie iš Lietuvos į JAV importuojamus žemės ūkio ir maisto produktus informuojama tada, kai produktai jau yra transportuojami į JAV. Institucijai nesutikus įsileisti šios produkcijos patiriami transportavimo nuostoliai, kadangi krovinyms privalo būti gražintas arba turi būti prašoma iš naujo svarstyti galimybę įsileisti produktus į JAV. Dėl užsitęsusių procedūrų gali pasibaigti transportuojamų produktų galiojimo terminas ir būtų prarasta visa produkcija.

Tyrimas parodė, kad ženklavimo informacijos pateikimui reikalavimai skiriasi iš esmės dėl pavadinimo, sudėties, maistingumo ir kitos ženklinimo informacijos, todėl reikia eksportuotojams ruošti papildomą ženklinimo informaciją, net jei ji jau pateikta anglų kalba, pvz., Didžiosios Britanijos rinkai (pieno, žuvies produktai, ledai ir kt.).

Mėsos gaminiai

Šiuo metu į JAV mėsos gaminiai neeksportuojami.

Prekybos barjerai. Iki šiol Lietuvos mėsos produktų eksportui į JAV kelią užkirsdavo tai, jog JAV Maisto saugos ir kontrolės tarnyba (angl. „FSIS“) nepripažino Lietuvos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos taikomos valstybinės mėsos kontrolės sistemos ekvivalentiška JAV taikomai sistemai, tačiau artimiausiu metu JAV turėtų būti priimti visi reikiami sprendimai, kurie padėtų pripažinti Lietuvos valstybinę maisto tikrinimo sistemą ekvivalentiška JAV ir suteiktų visas sąlygas Lietuvos mėsos perdirbėjų eksportui į šią šalį.

Investavimas į JAV rinką. Sektoriaus įmonės neturi prekybinės patirties JAV rinkoje ir artimiausiu metu investuoti į JAV rinką neketina.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Tyrimas parodė, kad gavę leidimą Lietuvos mėsos gaminių eksportui į JAV, mėsos perdirbėjai svarstyti galimybę dalyvauti JAV viešųjų pirkimų sistemoje nepriklausomai nuo lygmens (centrinio, valstijų), kuriame organizuojami viešieji pirkimai.

Pieno produktai

Į JAV eksportuojami produktai: sūris, varškė, sūreliai, pieno cukrus (laktozė).

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatyti šie Lietuvos eksportuotojams aktualiausi prekybos barjerai:

- Aukšti muitų tarifai į JAV importuojamiems pieno produktams;
- JAV iš ES importuojamiems pieno produktams taiko kvotas, administruojamas JAV Žemės ūkio departamento (angl. *US Department of Agriculture*) bei JAV Pasienio ir muitinės apsaugos tarnybos (angl. *US Customs and Borders Protection*) ir tai riboja Lietuvos pieno perdirbėjų eksporto į JAV galimybes;
- Pagal JAV Maisto ir vaistų administracijos bei Žemės ūkio departamento reikalavimus į JAV importuojamiems pieno produktams (išskyrus fermentinį ir brandintą sūrį) taikomas dvigubos pasterizacijos reikalavimas, o ES užtenka, jog produktas būtų pasterizuotas vieną kartą.

Investavimas į JAV rinką. Iki šiol dėl dolerio–euro kurso svyravimo pieno perdirbėjai susilaikė nuo didesnių investicijų į JAV. Paprastai pasirenkama sandėlių nuoma, kurios galima lengvai atsisakyti esant ekonomiškai neefektyvioms sąlygoms.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Atskirus pieno perdirbėjus domintų galimybė dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, tačiau šiuo metu trūksta patirties ir žinių apie keliamus reikalavimus ir procedūras.

Ledai

Į JAV eksportuojami produktai: grietininiai, eskimo valgomieji ledai.

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatyti šie Lietuvos eksportuotojams aktualiausi prekybos barjerai:

- Aukšti muitų tarifai į JAV importuojamiems pieno produktams;
- Skiriasi valgomųjų ledų sąvokų traktavimas ES ir JAV. Pavyzdžiui, tai kas ES vadinama „valgomaisiais ledais“ ne visada JAV galima vadinti „ice cream“. Tai įneša papildomos sumaišties formuojant produktų asortimentą bei siūlant klientams savo produktus;
- Pagal JAV Maisto ir vaistų administracijos bei Žemės ūkio departamento reikalavimus ledų gamybai naudojama grietinė turi būti pasterizuota du kartus, o ES užtenka vienos pasterizacijos;
- JAV importuojamiems valgomiesiems ledams taikomi radiologiniai bei mikrobiologiniai tyrimai skiriasi nuo taikomų ES.

Investavimas į JAV rinką. Sektoriaus įmonės artimiausiu metu neketina investuoti į JAV, kadangi JAV nėra tarp pagrindinių eksporto rinkų.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Lietuvos ledų gamintojus domintų galimybė dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, tačiau šiuo metu trūksta patirties ir žinių apie keliamus reikalavimus ir procedūras.

Alkoholiniai ir nealkoholiniai gėrimai

Į JAV eksportuojami produktai: degtinė, salyklinis alus, vinas, gira, vaisvandeniai.

Prekybos barjerai. Stipriesiems alkoholiniams gėrimams JAV ir ES taikomi skirtingi taros reikalavimai (pagal ES reikalavimus taros talpa turi būti 0,7 l, pagal JAV – 0,75 l).

Investavimas į JAV rinką. Stipriųjų alkoholinių gėrimų gamintojai ateityje plečiantis į naujas rinkas svarstyti galimybę JAV įkurti paskirstymo centrus.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Pavieniai alkoholio gamintojai svarstyti galimybę dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje nepriklausomai nuo lygmens (centrinio, valstijų), kuriame organizuojami viešieji pirkimai.

Žuvis ir surimio produktai

Į JAV eksportuojami produktai: silkių filė, vytintų lašišų juostelės ir kt.

Prekybos barjerai. Produktų mikrobiologiniams rodikliams – paruoštiems vartoti produktams JAV taikoma netolerancijos politika (angl., „Zero tolerance policy“) *L. monocytogenes* bakterijos atžvilgiu, o ES šalyse leidžiamas <100 ksv/g užterštumas (produkte, patekusiame į rinką).

Investavimas į JAV rinką. Sektoriaus įmonės artimiausiu metu neketina investuoti į JAV, kadangi JAV nėra tarp pagrindinių eksporto rinkų.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Sektoriaus įmonės realizuoja produkciją per prekybininkus ir nedalyvauja bei ateityje neketina dalyvauti viešųjų pirkimų rinkoje.

3.1.2 Miltinė ir cukrinė konditerija bei šokolado gaminiai

Į JAV eksportuojami produktai: visiškai iškepti šaldyti duonos gaminiai, pyragėliai, šokoladas, saldainiai dėžutėse, karamelė, zefyrai ir kt.

Prekybos barjerai. Šio sektoriaus gaminių importui į JAV išskirtiniai reikalavimai nėra taikomi ir pagrindiniai prekybos su JAV barjerai yra bendrieji: registracija „FDA“, išankstinis informavimas apie produktų importą, specifinis produktų ženklavimas.

Investavimas į JAV rinką. Duonos gaminių gamintojų investavimas JAV nedomina, kadangi produktų realizavimas per distributorius yra pakankamai efektyvus.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Galimybių dalyvauti viešųjų pirkimų rinkoje nesvarsto, kadangi jų produkcija orientuota į mažą tikslinį vartotojų segmentą (išėivius iš Lietuvos, kitus rytų europiečius) ir tarp vietinių JAV vartotojų yra mažai paklausi.

3.1.3 Grūdai ir perdirbti grūdų produktai

Į JAV eksportuojami produktai: kviečių glitimas, sausi pusryčiai ir kt.

Prekybos barjerai. Šio sektoriaus gaminių importui į JAV išskirtiniai reikalavimai nėra taikomi ir pagrindiniai prekybos su JAV barjerai yra bendrieji: registracija „FDA“, išankstinis informavimas apie produktų importą, specifinis produktų ženklavimas.

Investavimas į JAV rinką. Grūdų produktų gamintojų investavimas JAV nedomina, kadangi Lietuvos rinkoje esamos sąlygos gamybai yra pakankamos.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Viešųjų pirkimų rinkoje dalyvauti neketina, kadangi orientuojasi į prekybą per platintojus.

3.1.4 Mašinos ir įrenginiai bei elektronikos, optikos prietaisai

Į JAV eksportuojami produktai: fizinės, cheminės analizės prietaisai, medicinos, chirurginiai įrenginiai, lazeriai, automatikos komponentai, išmanieji sonarai, skirti žvejams ir kt.

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatyti šie Lietuvos eksportuotojams aktualiausi prekybos barjerai:

- JAV ir ES skiriasi elektromagnetinio suderinamumo reikalavimai, pagal kuriuos importuojamiems elektros įrenginiams į JAV reikalingos atskiros testavimo procedūros;

- Elektros bei elektronikos prietaisų techninis ir saugumo reglamentavimas, kurį nustato ir įgyvendina JAV Darbuotojų saugos ir sveikatos administracija (angl. „Occupational Safety and Health Administration“) yra nesuderintas su ES reglamentavimu, todėl importuotojai iš ES prisitaikydami prie JAV rinkos patiria papildomas sąnaudas.

Investavimas į JAV rinką. Šiuo metu sektoriaus įmonės nuosekliai investuoja į JAV, dalis įmonių turi įsteigusios savo atstovybes ir ateityje ketina plėstis JAV rinkoje.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Sektoriaus įmonės, siūlančios Lietuvoje pagamintus lazerius ir jų dalis, jau dalyvauja JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Kitos sektoriaus įmonės, galinčios pasiūlyti aukštos pridėtinės vertės produktus, taip pat svarsto dalyvavimo JAV viešųjų pirkimų rinkoje galimybę.

3.1.5 Medienos gaminiai ir baldai

Į JAV eksportuojami produktai: lietuviški baldai, popierius, kartonas, parketlentės ir kt.

Prekybos barjerai. Lietuvos baldų bei medienos gaminių gamintojai šiuo metu savo produkciją į JAV eksportuoja per didžiuosius prekybos centrus („IKEA“, „Walmart“) ir su prekybos kliūtimis nesusiduria.

Investavimas į JAV rinką. Investuoti į JAV rinką neketina, kadangi JAV viena pagrindinių medienos gaminių gamintojų pasaulyje ir sukuriama aukštos konkurencinės sąlygos.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Dėl didelės konkurencijos JAV viešųjų pirkimų rinkoje medienos gaminių bei baldų eksportuotojai dalyvavimu joje nesidomi.

3.1.6 Chemijos pramonės gaminiai

Į JAV eksportuojami produktai: trąšos, fosfinatai, fosfatai, diagnostiniai arba laboratoriniai reagentai.

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatyti šie Lietuvos eksportuotojams aktualiausi prekybos barjerai:

- JAV importuojamiems chemijos pramonės gaminiams reikalauja kilmės sertifikatų;
- JAV ir ES skiriasi saugos duomenų lapo sandara ir reikalavimai;
- Skiriasi cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklinimo reikalavimai.

Investavimas į JAV rinką. Pagrindinės Lietuvos chemijos pramonės produktų eksportuotojos neketina investuoti JAV rinkoje, kadangi joms tai nėra ekonomiškai efektyvu, reikalauja didelių investicijų.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Sektoriaus įmonės neketina dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, kadangi JAV rinkoje orientuojasi į prekybą su privačiais subjektais.

3.1.7 Tekstilės pramonės gaminiai

Į JAV eksportuojami produktai: namų tekstilės dirbiniai, megzti, nerti ir kiti drabužiai.

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatyti šie Lietuvos eksportuotojams aktualiausi prekybos barjerai:

- Reikalingas tekstilės produktų kilmę patvirtinantis dokumentas;
- Skiriasi produktų ženklinimo reikalavimai (taikomi skirtingi pavadinimai tam tikroms medžiagoms, skiriasi gaminio priežiūros instrukcijos simboliai).

Investavimas į JAV rinką. Investuoti į JAV artimiausiu metu neketina, kadangi JAV nėra tarp pagrindinių eksporto rinkų ir šioje rinkoje susiduriama su aukšta tekstilės gaminių konkurencija.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Didžioji dalis Lietuvos tekstilės gaminių gamintojų dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje artimiausioje ateityje neketina, kadangi tam yra per smulkūs ir būtų sudėtinga konkuruoti su stambiomis tekstilės sektoriaus įmonėmis. Atskiros Lietuvos įmonės, gaminančios aukštos pridėtinės vertės tekstilės gaminius (namų tekstilės dirbiniai ir kt.), svarstyty galimybę dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, tačiau šiuo metu trūksta žinių ir patirties.

3.1.8 Metalai ir jų dirbiniai

Į JAV eksportuojami produktai: metalinės konstrukcijos, metalinių konstrukcijų dalys ir kt.

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatyti šie Lietuvos eksportuotojams aktualiausi prekybos barjerai:

- Skiriasi produktų ženklinimo reikalavimai ES ir JAV;
- Metalų dirbiniai iš ES turi atitikti Amerikos bandymų ir medžiagų asociacijos (angl. „ASTM“) nustatytus standartus.

Investavimas į JAV rinką. Investuoti JAV neketina, nes šiuo metu yra pakankamai maži ir veikia artimesnėse rinkose.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Artimiausioje ateityje dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje Lietuvos metalo dirbinių gamintojai taip pat neketina.

3.1.9 Plastiko ir kaučiuko dirbiniai

Į JAV eksportuojami produktai: perforuotos talpyklos, lakštai ir kiti gaminiai.

Prekybos barjerai. Tyrimo metu nustatytas aktualus barjeras Lietuvos eksportuotojams yra produktų ženklinimo reikalavimų skirtumai ES ir JAV.

Investavimas į JAV rinką. Investuoti JAV neketina, nes šiuo metu įmonės yra nedidelės ir savo produkciją eksportuoja artimesnėse ES bei Rytų rinkose.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Artimiausioje ateityje dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje Lietuvos plastiko ir kaučiuko dirbinių gamintojai taip pat neketina.

3.2 Ūkio subjektų lūkesčių ir esamų prekybos barjerų identifikavimas pagal paslaugų grupes

Šiame skyriuje apžvelgti Konsultanto vykdyto tyrimo metu įvairių paslaugų sektorių atstovų nurodyti esami prekybos su JAV labiausiai turintys įtakos barjerai.

3.2.1 Transportavimo paslaugos

Į JAV eksportuojamos paslaugos: vežėjų, ekspeditorių, logistikos paslaugos.

Barjerai. Šiuo metu Lietuvos transportavimo paslaugų teikėjai teikdami paslaugas JAV rinkai su kliūtimis nesusiduria.

Investavimas į JAV rinką. Investavimas JAV transportavimo paslaugų teikėjams nėra aktualus dėl paslaugos specifikos.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Transportavimo paslaugų teikėjai šiuo metu jau dalyvauja JAV organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose ir teikia viešąsias paslaugas (JAV teikiamos humanitarinės pagalbos, kitų krovinių transportavimas į Rytų valstybes per Lietuvą), tačiau ši paslaugų dalis nėra reikšminga.

3.2.2 Informacinių ir ryšių technologijų paslaugos

Į JAV eksportuojami produktai ir paslaugos: programinė įranga, duomenų apdorojimo paslaugos ir kt.

Barjerai. JAV reikalauja FCC (angl. *Federal Communication Commission*) sertifikato;

- ES ir JAV skiriasi reikalavimai GSM (angl. *Global System for Mobile Communications*) mobiliojo ryšio sistemos moduliui;
- JAV reikalaujama CDMA (angl. *Code division multiple access*) duomenų perdavimo ryšio technologijos, kurios nereikalauja ES.

Investavimas į JAV rinką. Ateityje Lietuvos įmonės svarstyty galimybę investuoti į JAV, tačiau šiuo metu nėra pakankamai pajėgios plėstis į tolimas rinkas, tokias kaip JAV.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Sektoriaus įmonės svarstyty galimybę dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, siūlydamos konkurencingas, aukštos pridėtinės vertės paslaugas.

3.2.3 Kelionių paslaugos

Į JAV eksportuojamos paslaugos: turizmo agentūrų, viešbučių, sveikatingumo centrų paslaugos.

Barjerai. Vykiant kelionių paslaugų eksportą į JAV su kliūtimis nesusiduriama.

Investavimas į JAV rinką. Kelionių paslaugų teikėjai neketina investuoti į JAV rinką, kadangi jiems tai nėra ekonomiškai efektyvu (JAV rinka nėra pakankamai supažindinta su turizmo galimybėmis Lietuvoje).

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje sektoriaus įmonės neketina, paslaugas teikia tik privatiems subjektams.

3.2.4 Finansinės paslaugos

Į JAV eksportuojamos paslaugos: finansinio tarpininkavimo (pinigų perlaidų operacijų paslaugos, konsultacijos finansų klausimais).

Barjerai. Vykdamas finansinių paslaugų eksportą į JAV su kliūtimis nesusiduriama.

Investavimas į JAV rinką. Finansines paslaugas eksportuojantys tarptautinių įmonių („Western Union“, „Barclays“) filialai Lietuvoje neturi teisės priimti investicinių sprendimų.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Finansines paslaugas eksportuojantys tarptautinių įmonių filialai Lietuvoje neturi teisės priimti sprendimų dėl dalyvavimo JAV viešųjų pirkimų rinkoje.

3.3 Visuomenės ir valstybės interesus atstovaujančių organizacijų lūkesčių, susijusių su TTIP susitarimu, nustatymas

ES atstovai, atsakingi už derybas su JAV, teigia, jog TTIP susitarimas nesumažins ES taikomų vartotojų apsaugos standartų bei taikomų aplinkosaugos reikalavimų.

ES pilietinė visuomenė bei įvairios valstybių ir visuomenės interesus ginančios organizacijos išreiškė susirūpinimą, ar susitarimas nesumažins ES taikomų vartotojų apsaugos standartų, maisto saugos, gyvūnų bei augalų sveikatos bei aplinkosaugos reikalavimų. Taip pat baiminamasi dėl į sutartį ketinamų įtraukti investuotojų apsaugos nuostatų, kurioms įsigaliojus dėl įstatymų, trukdančių prognozuojamam korporacijų pelnui, investuotojai galėtų paduoti valstybes į specialų teismą (arbitražą), atskirtą nuo valstybių ar ES teisinės sistemos.

Atsižvelgiant į visuomenės susirūpinimą buvo nuspręsta paviešinti Europos Komisijai suteiktą derybų dėl TTIP susitarimo mandatą⁴⁷ (paprastai derybiniai mandatai yra riboto naudojimo dokumentai). Paskelbtas derybų mandatas parodo, jog susirūpinimas minėtais klausimais nepagrįstas.

7 lentelė. ES atstovų atsakymai į visuomenei jautrius derybų klausimus

Maisto sauga, gyvūnų ir augalų sveikata	
Maisto sauga, gyvūnų ir augalų sveikata	TTIP susitarimas neapims maisto saugos standartų sumažinimo ES. ES ir toliau ribos hormonų bei kitų augimą skatinančių medžiagų naudojimą gyvulininkystės sektoriuje.
Genetiškai modifikuoti produktai	TTIP susitarimas nesumažins ES taikomų itin griežtų reikalavimų genetiškai modifikuotiems organizmams.
Gyvūnų sveikata	TTIP susitarimas nesumažins ES taikomų aukštų reikalavimų gyvūnų sveikatai.

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto

8 lentelė. ES atstovų atsakymai į visuomenei jautrius derybų klausimus

Reikalavimai aplinkosaugai
TTIP susitarimu nebus sumažinti ES reikalavimai ir standartai aplinkosaugai ir bus siekiama skatinti aukšto lygio aplinkos standartų įgyvendinimą ir laikymąsi abiejose Atlanto pusėse.

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto

⁴⁷ European Commission, Now online – EU negotiating texts in TTP, February 2015, žiūrėti: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230>

9 lentelė. ES atstovų atsakymai į visuomenei jautrius derybų klausimus

Investuotojų apsaugos nuostatos
 Siekiant atsižvelgti į ES pilietinei visuomenei jautrias investuotojų apsaugos nuostatas, 2014 m. kovo 27 d.– liepos 13 d. Europos Komisija surengė viešas konsultacijas internetu, siekdama sužinoti ES piliečių nuomonę apie TTIP numatytą investicijų apsaugą bei investuotojų ir valstybės ginčų sprendimą. 2015 m. sausio mėn. Europos Komisija paskelbė konsultacijų ataskaitą⁴⁸ ir pradėjo diskusijas su ES vyriausybėmis, Europos Parlamentu ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, siekiant užtikrinti, kad būsimas TTIP investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo mechanizmas apsaugos valstybių teises priimti reikalingus įstatymus ir reguliuoti ginant viešąjį interesą, o kartu užtikrins aukšto lygio investicijų apsaugą.

Šaltinis: Sudaryta Konsultanto

Visuomenės ir valstybės interesus ginančios organizacijos pritarę TTIP susitarimui, jei būtų išlaikyti aukšti vartotojų apsaugos bei aplinkosaugos standartai, taip pat atsisakyta valstybės interesus galinčių pažeisti sutarties punktų

Kadangi TTIP susitarimas turės tiesioginį poveikį Lietuvos valstybės ir jos visuomenės gerovei, visuomenės bei valstybės interesus ginančios nevyriausybinės organizacijos išreiškia savo lūkesčius bei prieštaravimus, susijusius su vykstančiomis derybomis tarp ES ir JAV bei ką turėtų apimti galutinis TTIP susitarimo variantas.

10 lentelė. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų lūkesčiai ir prieštaravimai, susiję su TTIP susitarimu

Pritarę TTIP, jeigu:	Nepritarę TTIP, jeigu:
<ul style="list-style-type: none"> Tai pagerintų gyvenimą ateities kartoms: nustatytų geriausias socialines ir aplinkosaugines praktikas, remtųsi jomis, kaip būtinaisiais standartais maisto ir žemės ūkio sektoriuose, remtų tvarius ir atsparius klimato kaitai veiklos metodus; Skatintų prekybos sąlygas žmonių ir aplinkos naudai: susitarimo ašimi turėtų būti piliečių ir aplinkos, o ne investuotojų ir tarptautinių kompanijų interesai; Gerintų gyvenimą kaime: apsaugotų ir palaikytų vietines maisto ekonomikas, vystytų kokybę, skatintų pastovių darbo vietų kūrimą maisto ir žemės ūkio sektoriuose; Siektų skaidrumo ir atsakomybės: visuomeninėms ir pilietinėms organizacijoms turi būti sudarytos galimybės sekti ir reaguoti į tai, apie ką yra diskutuojama ir dėl ko susitariama; investuotojai ir kompanijos turi būti atsakingi už poveikį, kurį jos daro žmonėms ir aplinkai. 	<ul style="list-style-type: none"> Tai apims investuotojo ir valstybės ginčų sprendimo mechanizmą, kuris suteiks kompanijoms naujas teises paduoti į teismą vyriausybes dėl nacionalinių įstatymų, saugančių visuomenės sveikatą ir aplinką; Įves naujus, mažinančius vartotojų apsaugą, įsipareigojimus dėl „sanitarijos ir fitosanitarijos“ priemonių visose srityse, susijusiose su maisto sauga, gyvūnų ar augalų sveikata; Įdiegs naujus, vartotojų apsaugą mažinančius, įsipareigojimus sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėms, t.y. visoms sritims, susijusioms su maisto sauga, gyvūnų ar augalų sveikata; Priims žemesnius aplinkosaugos standartus; Sustabdys ženklavimo įstatymus, suteikiančius vartotojams daugiau informacijos apie jų maistą.

⁴⁸ European Commission, Report presented today: Consultation on investment protection in EU-US trade talks, January 2015, žiūrėti: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-3201_en.htm

3.4 Apklausos rezultatų apibendrinimas

Eksportas į JAV. Apklausus Lietuvos verslą vienijančias asociacijas bei verslo subjektus nustatyta, jog šiuo metu į JAV eksportuojančios Lietuvos įmonės paprastai eksportuoja nedidelę dalį (1–5 proc.) visos į užsienį išvežamos produkcijos. Apklaustųjų teigimu nedidelį į JAV eksportuojamos produkcijos kiekį dažniausiai lemia didelis atstumas tarp Lietuvos ir JAV, didelės transportavimo sąnaudos, ilgas transportavimo laikotarpis bei svyruojantis euro – dolerio kursas. Atskirais atvejais prekybą riboja aukšti muitų tarifai (pvz., pieno produktams, ledams, šokoladui) bei kvotos (pieno produktams). Netarifiniai prekybos barjerai (skirtingas reguliavimas, techninis reglamentavimas, standartai, sertifikavimo ir muitinės procedūros ir kt.) taip pat sukuria reikšmingas kliūtis prekybai, tačiau Lietuvos verslininkai nurodė, kad tai nėra pagrindinė priežastis, dėl kurios šiuo metu į JAV eksportuojama tik nedidelė dalis savo produkcijos. Apklausos rezultatai parodė, jog į JAV eksportuojant žemės ūkio ir maisto sektoriaus produkciją susiduriama su daugiausia procedūrų, dokumentacijų ir reikalavimų, tačiau siekiant atitikti daugelį keliamų reikalavimų paprastai užtenka vienkartinų investicijų.

Investavimas į JAV. Apklausos rezultatai parodė, jog šiuo metu Lietuvos verslininkai į JAV investuoja pakankamai mažomis sumomis (paprastai savo atstovybių įsteigimui) arba nuo tokių investicijų susilaiko. Dauguma apklaustųjų teigė, jog nėra linkę investuoti į JAV, kadangi ši rinka nėra tarp pagrindinių jų eksporto rinkų ir joje turi mažai prekybinės patirties.

Taip pat ilgalaikes investicijas riboja dolerio – euro kurso svyravimas, dėl kurio investicijos JAV (pvz., atstovybės, paskirstymo centro įsteigimas) gali tapti ekonomiškai neefektyvios. Kitos pasirinkimo neinvestuoti priežastys susiję su pakankamai efektyviu produkcijos realizavimu naudojantis platintojų paslaugomis.

Dalyvavimas JAV viešųjų pirkimų rinkoje. Apklausos metu nustatyta, jog dalyvavimo JAV viešųjų pirkimų rinkoje patirties jau turi Lietuvos elektronikos įrenginių (lazerių) gamintojai bei transportavimo paslaugų teikėjai. Kiti Lietuvos gamintojai (žemės ūkio ir maisto sektoriaus, elektronikos, tekstilės gamintojai) svarstyti galimybę ateityje dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, tačiau pabrėžia, jog būdami nedideli, lyginant su JAV viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančiomis įmonėmis, konkuruoti sugebėtų tik tuose pirkimuose, kuriuose galėtų pasiūlyti savo nišinę, aukštos pridėtinės vertės ir kokybės produkciją (pvz., brandintus sūrius, vytintas dešras, skilandžius, išmanius elektronikos prietaisus ir kt.). Lietuvos verslininkai dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje nepriklausomai nuo lygmens (centrinio, valstijų), kuriame organizuojami viešieji pirkimai.

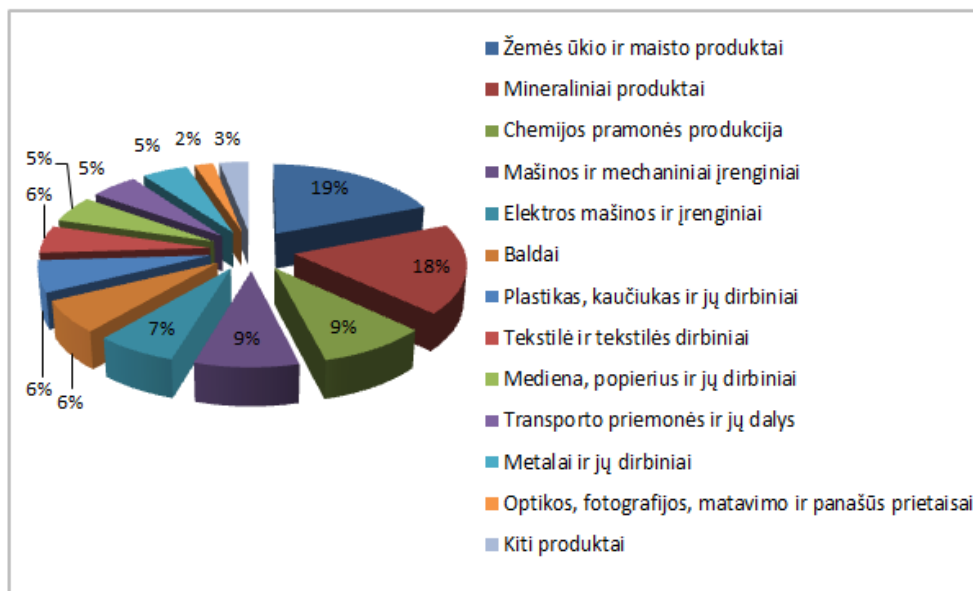
4 TTIP susitarimo galimo poveikio Lietuvos prekybiniams ir investiciniams santykiams su JAV bei Lietuvos ekonomikai įvertinimas

Šiame skyriuje apžvelgiama Bendrojo Lietuvos eksporto struktūra, potencialūs eksportuotojai į JAV, prekybos su JAV liberalizavimui jautrūs Lietuvos sektoriai, TTIP poveikis Lietuvos energetikai bei ekonomikai. Apžvalgai naudota Konsultanto 2015 m. sausio – kovo mėn. atliktos kokybinės Lietuvos verslo įmonių apklausos rezultatai.

4.1 Bendrojo Lietuvos eksporto struktūros analizė ir potencialių eksportuotojų į JAV nustatymas

2014 m. Lietuva daugiausiai eksportavo žemės ūkio ir maisto produktų (19 proc. viso eksporto) bei mineralinių produktų (18 proc. viso eksporto). Svarbiausios Lietuvos eksporto rinkos 2014 m. buvo Rusija, Latvija, Lenkija bei Vokietija (vertinant lietuviškos kilmės produktų eksportą kartu su reeksportu).

Eksportas yra viena svarbiausių sudedamųjų, generuojančių Lietuvos BVP. 2010 m. „Versli Lietuva“ atliktame tyrime⁴⁹ nustatyta, jog eksportas iš Lietuvos generuoja daugiau kaip trečdalį Lietuvos BVP, todėl itin svarbu įvertinti Lietuvos prekybinių santykių su JAV plėtojimo galimybes, atliekant detalų Lietuvos eksporto struktūros tyrimą.

32 pav. Prekių eksporto iš Lietuvos struktūra pagal sektorius 2014 m.

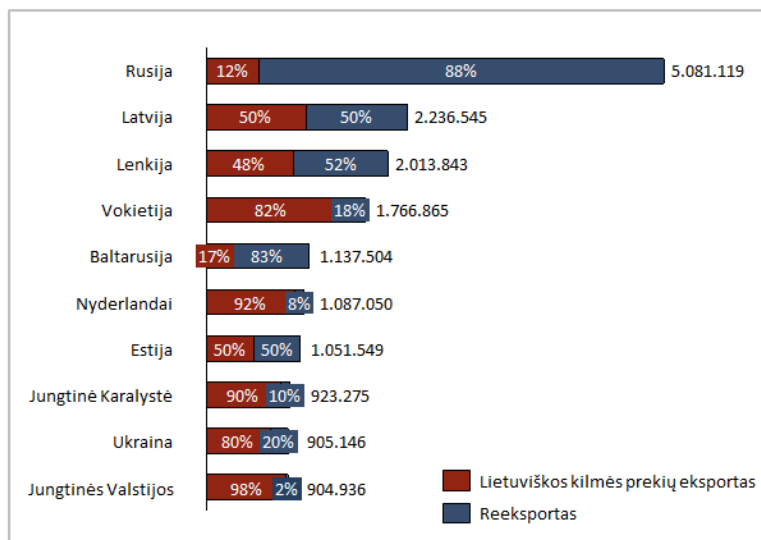
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

⁴⁹Enterprise Lithuania, Importance of Exports for the Lithuanian Economy, June 2014, žiūrėti: http://www.verslilietuva.lt/uploads/file/Exports_economy_Lithuania.pdf

2014 m. Lietuva daugiausiai eksportavo žemės ūkio ir maisto produktų (19 proc.) – javų, pieno produktų, žuvies produktų, mėsos ir jos gaminių bei mineralinių produktų (18 proc.) – mineralinio kuro.

Kiek mažiau eksportuota chemijos pramonės gaminių (trašų, organinių, neorganinių chemikalų, laboratorinių, diagnostinių reagentų ir kt.) – 9 proc., mašinų ir mechaninių įrenginių (gumų, plastiko apdirbimo mašinų, automatinio duomenų apdorojimo mašinų ir kt.) – 9 proc., elektros mašinų ir įrenginių (skydų, plokščių, pultų, visų rūšių antenų ir kt.) – 7 proc., baldų – 6 proc., plastiko ir kaučiuko dirbinių (polietileno tereftalatas ir kt.) – 6 proc., tekstilės dirbinių (suknelių, sijonų, trumparankovių marškinėlių ir kt.) – 6 proc.

2014 m. pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos (kartu vertinant tiek lietuviškos kilmės prekių eksportą, tiek reeksportą) buvo Rusija (20,9 proc.), Latvija (9,2 proc.), Lenkija (8,3 proc.) bei Vokietija (17,7 proc.). Nors Rusija 2014 m. buvo pagrindinė Lietuvos eksporto rinka, tačiau didžiąją dalį (88 proc.) šio eksporto sudarė ne lietuviškos kilmės prekės, o reeksportas. Lietuviškos kilmės produktų 2014 m. daugiausiai eksportuota į Vokietiją (10,5 proc.), Latviją (8,1 proc.), Nyderlandus (7,2 proc.), Lenkiją (7,1 proc.) bei Jungtines Valstijas (6,4 proc.).

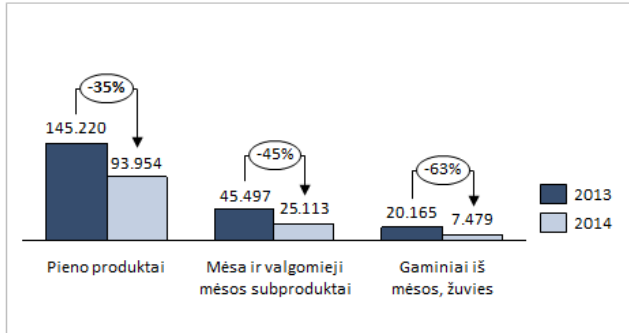

33 pav. Pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos, 2014 m., mln. EUR

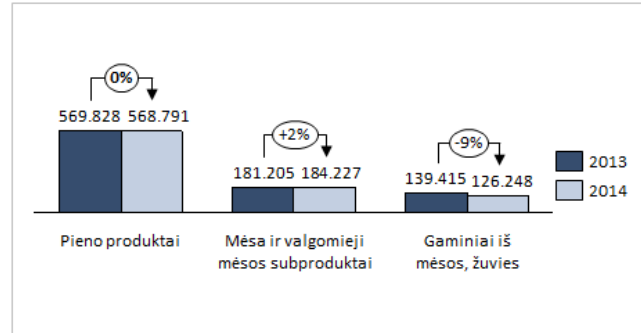
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Pagrindinių žemės ūkio ir maisto pramonės produktų eksporto pokyčiai dėl taikomų sankcijų

Lietuvos žemės ūkis ir maisto pramonė užsienio rinkoms siūlo įvairaus asortimento produkciją. Dėl aukštos produktų kokybės Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktai užsienio rinkose yra paklausūs ir geba konkuruoti bei įsitvirtinti. 2014 m. dėl Rusijos sankcijų iš ES importuojamiems žemės ūkio ir maisto produktams smuko lietuviškos kilmės produktų (pieno produktų, mėsos ir jos gaminių, žuvies) eksportas į Rusiją ir Lietuvos gamintojai buvo priversti ieškoti naujų rinkų produktų realizacijai.

34 pav. Lietuvos eksportas į Rusiją
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

35 pav. Lietuvos eksportas į visas valstybes
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2014 m., lyginant su 2013 m., pieno produktų eksportas iš Lietuvos į Rusiją dėl Rusijos taikomų sankcijų sumažėjo 51,3 mln. EUR (-35 proc.). Mėsos ir valgomųjų mėsos subproduktų eksportas smuko 20,4 mln. EUR (-45 proc.), mėsos ir žuvis gaminių – 12,7 mln. EUR (-63 proc.). Dėl šių priežasčių Lietuvos pieno ir mėsos perdirbėjai siekdami realizuoti savo produkciją buvo priversti ieškoti naujų eksporto rinkų. 2014 m., lyginant su 2013 m., pieno produktų bendras eksportas iš Lietuvos beveik nepasikeitė, todėl galima teigti, jog Lietuvos pieno perdirbėjams pavyko rasti Rusijai alternatyvias eksporto rinkas. 2014 m. viena iš svarbiausių tarp mažiau pažįstamų rinkų Lietuvos pieno perdirbėjams buvo JAV rinka. 2014 m., lyginant su 2013 m., į šią šalį Lietuvos pieno perdirbėjų eksportas išaugo 7,1 mln. EUR (214,8 proc.).

2014 m., lyginant su 2013 m., smuko Lietuvos mėsos ir žuvis gaminių bendras eksportas. Pagrindine to priežastimi galima įvardinti būtent Rusijos taikomas sankcijas ES žemės ūkio ir maisto produktams. Tikimasi, jog Lietuvai artimiausiu metu gavus leidimus eksportuoti mėsos produktus į JAV Lietuvos mėsos perdirbėjų eksportas padidės.

4.1.1 Lietuvos eksporto struktūros bei ES eksporto į JAV struktūros analizės apibendrinamieji rezultatai bei palyginamoji analizė

Pagal importo rodiklius JAV yra didžiausia prekių importuotoja pasaulyje (kasmet į JAV importuojama prekių už daugiau kaip 2,3 trln. JAV dolerių), o importuojamų prekių struktūra iš ES pasižymi didele įvairove.

Siekiant įvertinti, kurie sektoriai yra perspektyviausi prekių eksportui į JAV, svarbu išanalizuoti ne tik bendrą Lietuvos eksporto į visas šalis struktūrą, tačiau ir kokių sektorių prekės eksportuojamos į JAV iš geografiškai panašiu atstumu nuo JAV nutolusių valstybių kaip ir Lietuva, ir kurios su JAV turi panašias prekybos sąlygas. Tam buvo atlikta Europos Sąjungos šalių suminio eksporto į JAV struktūros analizė, remiantis 2014 m. statistiniais duomenis (detali ES šalių eksporto į JAV struktūra pateikiama prieduose).

2014 m. duomenimis į JAV iš ES buvo importuota prekių už daugiau kaip 515 mlrd. EUR⁵⁰. Daugiausiai į JAV iš ES importuota mašinų ir mechaninių įrenginių (17,3 proc.), antžeminių transporto priemonių (12,6 proc.), farmacijos produktų (10,6 proc.), optikos, fotografijos, matavimo, medicinos prietaisų (6,4 proc.) bei elektros mašinų ir elektroninių įrenginių bei jų dalių (5,7 proc.). Iš ES į JAV eksportuojamų produktų analizė parodė, jog šiuo metu iš ES į JAV eksportuojama produkcija apima ir daugumą šiuo metu iš Lietuvos į visas valstybes eksportuojamos produkcijos.

- 2014 m. duomenimis tarp 40 prekių grupių, kurių prekės dažniausiai eksportuojamos iš ES į JAV, buvo ir didžioji dalis šiuo metu iš Lietuvos eksportuojamų prekių tiek į JAV, tiek į kitas pasaulio valstybes (mašinos ir mechaniniai įrenginiai, optikos prietaisai, elektroniniai įrenginiai, chemikalai, mineralinis kuras, gėrimai, maisto produktai ir kt.);
- Lietuvos eksporto į JAV struktūra jau dabar išsiskiria didele įvairove, tačiau įvardinus pagrindinius iš Lietuvos į JAV eksportuojamus produktus (mineralinį kurą, trąšas, baldus, optikos, medicinos prietaisus, elektros bei elektroninius įrenginius ir kviečių glitimą), kurių eksporto vertė viršija 10 mln. EUR., matyti, kad dauguma produktų eksportuojami nedideliais kiekiais ir mažomis vertėmis (iki 2 mln. EUR). Tikėtina, jog tai lemia ilgalaikių kontaktų ir ryšių prekyboje su JAV neturėjimas ir dominuojantys vienetiniai pardavimai pagal vienkartinius kontraktus;
- Pastebėtina, jog JAV iš ES importuoja produktus, kuriuos Lietuva šiuo metu daugiausia eksportuoja į ES bei Nepriklausomų valstybių sandraugos rinkas: pieną ir pieno produktus, mėsos gaminius bei kitus maisto produktus. Užsidarius Rusijos rinkai šių produktų eksportuotojams naujų rinkų paieška tapo itin aktuali, todėl galimybė eksportuoti daugiau produktų į JAV vertinama teigiamai. Dalis lietuviško sūrio ir varškės eksportuotojų jau pasinaudojo galimybe didinti šių produktų apimtį į JAV (2014 m. duomenimis sūrio ir varškės produktų eksportas į JAV išaugo 229 proc.);
- Remiantis Lietuvos eksporto struktūros į visas valstybes struktūra, taip pat dabartine Lietuvos bei ES eksporto į JAV struktūra (žiūrėti priedus) nustatyta, jog Lietuva į JAV galėtų daugiau eksportuoti žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktų, mašinų ir mechaninių įrenginių, elektronikos, optikos gaminių, chemijos pramonės produktų, plastiko, kaučiuko bei metalo dirbinių, taip pat tekstilės ir drabužių. Tačiau perspektyvų įsitvirtinti JAV rinkoje turi ir kiti sektoriai, siūlantys išskirtinę, nišinę, aukštos kokybės ir pridėtinės vertės produkciją, galinčią konkuruoti JAV rinkoje.

4.1.2 Lietuvos prekių eksportuotojų į JAV potencialas pagal prekių grupes

Žemės ūkio ir maisto pramonės gaminiai

Šiuo metu į JAV daugiausiai eksportuojami perdirbti žemės ūkio ir maisto produktai, turinys didesnę pridėtinę vertę.

⁵⁰ European Commission, Eurostat news release „International trade in goods in 2014 EU's top trading partners in 2014: the United States for exports, China for imports“, March 2015, žiūrėti: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6760204/6-27032015-AP-EN.pdf/15911e52-a591-400d-af4c-d3ac72affa8c>

JAV rinka itin aktuali Lietuvos mėsos perdirbėjams dėl užsidariusios Rusijos rinkos, į kurią pastaraisiais metais keliavo dideli produkcijos kiekiai. Mėsos perdirbimo įmonės į JAV ketina eksportuoti savo nišinius, aukštos pridėtinės vertės produktus: vytintus, šaltai rūkytus mėsos gaminius, šaldytą veršieną; laukiama tik su tuo susijusių leidimų.

Pieno perdirbėjai pasirašius TTIP ir panaikinus prekybos apribojimus (pvz., muitų tarifus) ateityje planuoja padidinti eksportuojamos produkcijos apimtį į JAV, tačiau susiduria su stipria tarptautine konkurencija, ypač iš Naujosios Zelandijos. Dėl šios priežasties JAV rinkoje stengiamasi konkuruoti siūlant ne standartinę produkciją, tačiau aukštesnę pridėtinę vertę ar išskirtinumu pasižyminčius produktus (pvz., brandintus sūrius, laktozę).

Ledų eksportuotojai šiuo metu jau turi atitinkamą įdirbį JAV rinkoje ir ateityje ketina didinti eksporto apimtį į JAV siūlydami didesnį produktų asortimentą.

Alkoholinių gėrimų gamintojai ateityje numato didinti stipriųjų gėrimų (degtinės ir trauktinės, ir kt.), turinčių aukštesnę kainą, eksporto į JAV apimtį. Silpnųjų alkoholinių (sidras, alus) bei nealkoholinių gėrimų (vaisvandeniai, mineralinis vanduo ir kt.), turinčių žemesnę kainą, ženklus eksporto apimčių augimas į JAV dėl didelių logistikos kaštų nenumatomas.

Ateityje į JAV taip pat numatoma didinti aukštesnę pridėtinę vertę turinčių žuvies bei surimio produktų (žuvų pirštelių, krabų lazdelių, vytintos lašišos, silkių gaminių ir kt.) eksportą.

Didesnis eksporto į JAV proveržis prognozuojamas miltinės konditerijos gaminiams, ypač šaldytiems duonos gaminiams bei sausainiams, kurie itin populiarūs tarp lietuvių išeivijos bei kitų rytų europiečių, gyvenančių JAV.

Grūdų, kaip žaliavinės medžiagos, eksportuotojams JAV rinka nėra patraukli. Visų pirma dėl didelių transportavimo sąnaudų, antra – dėl didelės konkurencijos JAV grūdų rinkoje.

Grūdų, kaip perdirbtų produktų, eksportuotojams JAV rinka yra patraukli, kadangi siūlomas produktas – kviečių glitimas – šioje rinkoje turi stabiliai augančią paklausą ir susiduriama su nedidele konkurencija, todėl numatoma ženkliai padidinti eksporto į JAV apimtį.

Mašinos ir įrenginiai bei elektronika, optikos prietaisai

Šis sektorius vertinamas kaip vienas perspektyviausių sektorių, kurių eksporto apimtys į JAV ateityje gali ženkliai išaugti, kadangi šio sektoriaus produktai yra aukštos pridėtinės vertės ir turėdami unikalias savybes gali sėkmingai konkuruoti JAV rinkoje. Šiuo metu į JAV eksportuojami cheminės, fizinės analizės prietaisai, medicinos, chirurginiai įrenginiai, lazeriai ir kiti prietaisai. Pasirašius TTIP sutartį ir suvienodinus sektoriaus produkcijai keliamus standartus ir kitus reikalavimus, į JAV ketinama eksportuoti daugiau elektronikos prietaisų (išmaniųjų prietaisų ir kt.).

Baldai ir kiti medienos gaminiai

Šiuo metu JAV rinka pakankamai svarbi Lietuvos baldų eksportuotojams. Į JAV eksportuojama 5 – 7 proc. visų eksportuojamų Lietuvos baldų. Tačiau lietuviškų baldų eksportuotojai su JAV neturi užmezgę tiesioginių prekybinių kontaktų, o savo produkciją JAV rinkoje realizuoja per didžiuosius prekybos centrus („IKEA“, „Walmart“), todėl lietuviškų baldų eksporto į JAV apimtį ateityje sunku prognozuoti. Kiti lietuviški medienos gaminiai, būdami mažos pridėtinės vertės (popierius,

kartonas ir kt.) JAV rinkoje susiduria su itin aukšta konkurencija, kadangi JAV yra viena didžiausių medienos gaminių gamintojų pasaulyje. Pasirašius TTIP susitarimą didelio medienos gaminių eksporto į JAV proveržio neprognozuojama.

Chemijos pramonė

Chemijos pramonės gaminių eksportas į JAV šiuo metu sudaro apie 3 – 5 proc. visos į užsienį eksportuojamos sektoriaus produkcijos. Daugiausia į JAV eksportuojamos trąšos bei neorganiniai chemikalai (fosfatai, fosfinatai). Tačiau pastaruoju metu trąšų bei kitų chemijos produktų rinkoje JAV vis didesnę konkurenciją sudaro vietiniai gamintojai, chemijos produktų gamyboje vis aktyviau naudojantys pigias skalūnų dujas. Ateityje Lietuvos chemijos produktų gamintojai JAV rinkoje ketina konkuruoti siūlydami aukštos kokybės trąšas bei kitus aukštą pridėtinę vertę turinčius chemijos produktus (diagnostinius, laboratorinius reagentus ir kt.). Didelio eksporto proveržio į JAV pasirašius TTIP susitarimą nenumato dėl išaugusių konkurencijos sąlygų bei aukštų produkcijos transportavimo sąnaudų.

Plastiko ir kaučiuko dirbiniai

Plastiko ir kaučiuko gaminių gamintojams JAV rinka šiuo metu nėra tarp pagrindinių eksporto rinkų (JAV tenkanti dalis apie 0,5 – 1 proc.). Kaip ir daugelis kitų Lietuvos sektorių gaminių, plastiko ir kaučiuko produkcija daugiausiai eksportuojama į ES bei artimas Rytų valstybes.

Į JAV sektoriaus įmonės eksportuoja sąlyginai nedaug produkcijos, kadangi yra per smulkios konkuruoti su stambiomis kompanijomis ir šiuo metu negali pasiūlyti plataus asortimento aukštos pridėtinės vertės produkcijos, kuri būtų konkurencinga JAV rinkoje.

Daugiausiai į JAV eksportuojama perforuotų talpyklų, lakštų ir kitų gaminių. Ateityje sektoriaus įmonės neketina plėstis į JAV rinką.

Tekstilės pramonė

Tekstilės pramonės gaminių eksportas į JAV šiuo metu sudaro tik nedidelę dalį viso tekstilės gaminių eksporto (apie 0,5 – 1,5 proc.). Eksportuojami megzti, nerti bei kiti drabužiai, namų tekstilės dirbiniai iš lino ir kt. Daugiausiai eksportuojama į artimesnes Europos valstybes (Vokietiją, Jungtinę Karalystę, Norvegiją, Daniją ir kt.). Nedidelį į JAV eksportuojamos produkcijos kiekį, visų pirma, lemia taikomi aukšti muitų tarifai. Antra, JAV tekstilės gaminių rinkoje vyrauja aukšta konkurencija, kurią sudaro pigesni gaminiai iš Meksikos ir Kanados bei Kinijos. Šiuo metu būdami nedideli Lietuvos tekstilės gaminių gamintojai JAV rinkoje gali konkuruoti siūlydami aukštą pridėtinę vertę turinčią produkciją. Pavyzdžiui, JAV itin vertinami aukštos kokybės namų tekstilės gaminiai, lininiai audiniai ir gaminiai iš Lietuvos bei kt.). Pasirašius TTIP susitarimą ir panaikinus muitų tarifus bei netarifinius barjerus Lietuvos tekstilės gamintojai ketina didinti į JAV eksportuojamos produkcijos apimtį.

Metalai ir jų dirbiniai

Metalo ir jų dirbinių gamintojams JAV rinka nėra tarp pagrindinių produkcijos realizavimo rinkų (JAV tenkanti eksporto dalis 1 – 2 proc.). Paprastai eksportuojama į sąlyginai artimesnes ES bei Rytų rinkas. Mažą eksporto į JAV dalį lemia didelis atstumas ir didelės šios produkcijos

transportavimo sąnaudos. Kaip ir plastiko bei kaučiuko gaminių gamintojai, metalo apdirbimo įmonės į JAV eksportuoja ne reguliariai, o tik pagal konkrečius užsakymus.

Daugiausiai eksportuojami aukštą pridėtinę vertę turintys produktai (metalinės konstrukcijos ir metalinių konstrukcijų dalys, grandinės), galintys atsverti logistikos sąnaudas. Ateityje metalo ir jo dirbinių gamintojai nenumato didelio produkcijos eksporto į JAV proveržio.

4.1.3 Lietuvos prekių eksportuotojų į JAV potencialas pagal paslaugų grupes

Transportavimo paslaugos

Šiuo metu transportavimo paslaugų (logistikos, ekspedijavimo, vežimo) eksportas į JAV sudaro nežymią eksportuojamų paslaugų dalį. Didžiąją dalį šių paslaugų eksporto į JAV sudaro iš JAV į Lietuvą bei kitas Rytų Europos valstybes gabenamų krovinių aptarnavimas. Tiesiogiai investuoti į JAV rinką šias paslaugas teikiančios įmonės neketina, kadangi turi partnerius JAV rinkoje, kurie užtikrina bendravimą su klientais. Transportavimo paslaugas teikiančios įmonės tikisi, jog pasirašius TTIP susitarimą ir išaugus JAV bei ES prekybos apimtims, padidės ir paklausa jų teikiamoms paslaugoms.

Kelionių paslaugos

Kelionių paslaugų teikėjams Lietuvoje (turizmo agentūroms, viešbučiams, sveikatingumo įstaigoms) JAV rinka šiuo metu nėra tarp pačių svarbiausių, lankytojai iš JAV sudaro tik nedidelę dalį visų lankytojų iš užsienio. Kelionių paslaugų teikėjai investuoti į JAV artimiausiu metu neketina, kadangi yra per smulkūs įsitvirtinti JAV rinkoje.

Galimybė įkurti turizmo agentūrų centrus JAV rinkoje taip pat vertinama skeptiškai, kadangi JAV šiuo metu mažai supažindinta su turizmo galimybėmis Lietuvoje. Tačiau kelionių paslaugų teikėjai teigė, jog pasirašius TTIP tikisi didesnių lankytojų srautų iš JAV ir taip padidinti į JAV eksportuojamų paslaugų apimtį.

IRT produktai ir paslaugos

Lietuvos IRT paslaugų teikėjai dėl aukštos kvalifikacijos bei įgūdžių ir pakankamai mažų, lyginant su konkurentais, paslaugų įkainių yra itin konkurencingi tarptautinėse rinkose. Didžiąją dalį IRT paslaugų eksporto į JAV sudaro Lietuvoje veikiančių užsienio kapitalo įmonių paslaugos, tačiau geriau organizuojantis, IRT sektoriaus atstovų teigimu, didelės sėkmės gali sulaukti ir lietuviško kapitalo įmonės. Investicijos JAV rinkoje šiuo metu nėra aktyviai svarstomos, kadangi paslaugų specifiška leidžia jas teikti dideliais atstumais. Pasirašius TTIP netarifinių barjerų panaikinimas leistų eksportuoti daugiau telekomunikacijų įrangos, kuriai šiuo metu ES ir JAV taiko skirtingus reikalavimus.

Finansinės ir kitos verslo paslaugos

Šiuo metu finansines paslaugas (pinigų perlaidų, konsultacijų finansiniais klausimais) eksportą į JAV vykdo Lietuvoje veikiančios užsienio kapitalo tarptautinės kompanijos („Wester Union“, „Barclays“), prisitaikiusios prie JAV taikomų reikalavimų ir standartų. Kitiems finansinių paslaugų teikėjams, Lietuvos Banko ekspertų teigimu, perspektyvų JAV rinkoje nėra išvelgiama.

Kiti verslo paslaugų teikėjai tikisi, jog pasirašius TTIP ir išaugus prekybiniams santykiams su JAV bus perkama daugiau prekybinio tarpininkavimo, verslo konsultacijų ir reklamos paslaugų.

4.2 Prekybos su JAV liberalizavimui jautrūs sektoriai Lietuvoje

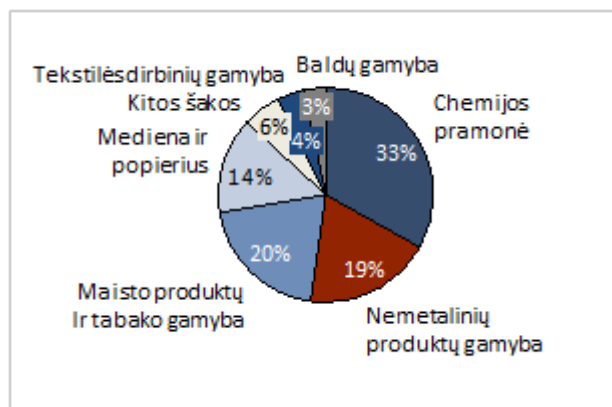
Chemijos pramonės gaminių, nemetalo mineralinių produktų bei medienos gaminių gamyboje suvartojamos energijos intensyvumas yra didžiausias, lyginant su kitomis pramonės šakomis.

Prekybos liberalizavimas tarp ES ir JAV leis sumažinti tarpusavio prekybos sąnaudas bei padidinti eksportuojamų prekių ir paslaugų kiekį į viena kitos ekonomiką. Nors TTIP susitarimas žada daug naudos ir privalumų ES kompanijoms prekyboje su JAV, tačiau dalis verslininkų svarsto, ar iš JAV importuojama produkcija, kuri gali būti pigesnė dėl žemų gamyboje naudojamos energijos kainų, nesumažins jų konkurencingumo vietinėje ES rinkoje.

Siekiant įvertinti, ar pasirašius TTIP susitarimą ir liberalizavus prekybą tarp ES ir JAV Lietuvos gamintojai susidurtų su neproporcingai išaugusia konkurencija vietinėje rinkoje dėl produkcijos iš JAV, buvo nustatyti energijai imliausi Lietuvos pramonės sektoriai, kurių kaštai gamyboje dėl energijos kainų skirtumo gali būti didesni nei JAV.

Nustatant minėtus sektorius naudoti galutinės energijos suvartojimo statistiniai duomenys, kurie atspindi elektros bei gamtinių dujų vartojimo mastus Lietuvos pramonėje.

Suvalytos galutinės energijos duomenys parodė, jog Lietuvoje daugiausia galutinės energijos suvartoja chemijos pramonės sektorius (33 proc.), maisto produktų ir tabako gamintojai (20 proc.), nemetalinių produktų (cemento, stiklo, keramikos, kalkių) gamintojai (19 proc.) bei medienos ir popieriaus gamintojai (14 proc.). Tačiau vertinant, kurių sektorių gamyboje energijos vartojimas yra intensyviausias, t.y. kurių produktų gamyboje energija sudaro didžiąją dalį reikalingos žaliavos, buvo analizuojamas galutinės energijos intensyvumo rodiklis.

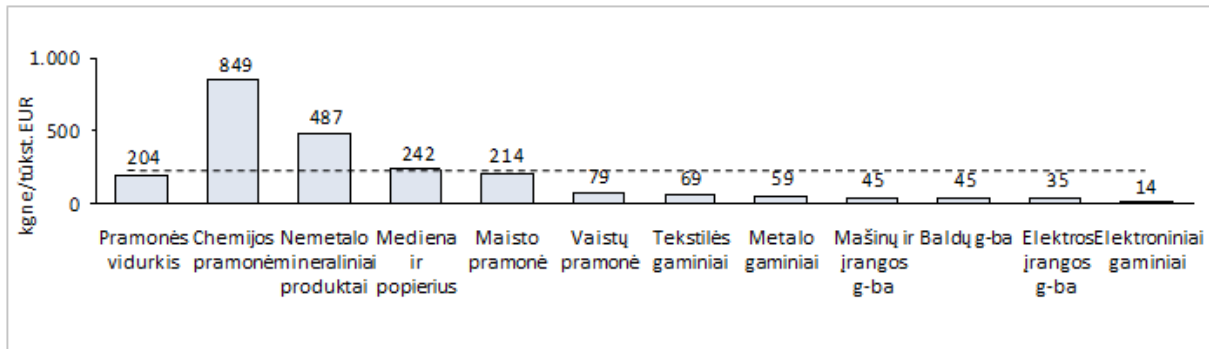

36 pav. Lietuvos pramonės šakose suvartota galutinė energija, 2013 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Galutinės energijos intensyvumas apibrėžiamas tiesiogiai ūkio šakose suvartotos energijos, tenkančios BVP vienetui, kiekiu (kilogramais naftos ekvivalento tūkstančiui eurų). Apskaičiuotas rodiklis parodė, jog intensyviausiai energija naudojama chemijos pramonėje, kurioje suvartojamos energijos kiekis pramonės vidurkį viršija daugiau kaip 4 kartus. Du kartus už vidurkį didesnis energijos vartojimo intensyvumas fiksuojamas ir nemetalo mineralinių produktų gamyboje.

Medienos ir popieriaus bei maisto pramonėje vartojamos energijos intensyvumas artimas šalies vidurkiui.

37 pav. Galutinės energijos intensyvumas Lietuvos pramonės šakose, 2013 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Siekiant nustatyti, kokį poveikį prekybos tarp ES ir JAV liberalizavimas ir potencialiai išaugšiantis prekių importas iš JAV turės energijai imlių Lietuvos sektorių konkurencingumui, buvo apklausti susijusių sričių asociacijų atstovai bei verslininkai ir įvertinta kita prieinama informacija (muitų tarifai, prekybos tendencijos ir kt.)

Chemijos pramonės sektoriaus jautrumo vertinimas

Pasirašius TTIP susitarimą, padidėjusią konkurenciją gali pajusti Lietuvos trąšų gamintojai. Nors ilgą laiką Lietuvos trąšų eksportas į JAV sudarė nemažą dalį visų eksportuojamų trąšų, o JAV šio produkto negamino, tačiau situacija pasikeitė. Dėl gausių JAV skalūnų dujų gavybos, JAV šiuo metu pradėjo statyti gamyklas ir gamintis sąlyginai pigesnes trąšas nei Lietuvoje. Dėl šios priežasties iš trąšų importuotojos JAV greitai gali tapti trąšų eksportuotoja, kurios eksportas gali būti nukreiptas ir į ES rinkas, į kurias šiuo metu eksportuoja Lietuvos trąšų gamintojai. Taip pat Lietuvos trąšų gamintojai daug eksportuoja ir už ES ribų, kur gali susidurti su JAV trąšų gamintojų konkurencija. Liberalizavus ES ir JAV prekybą ir panaikinus trąšų importui į ES taikomus muitų tarifus (kurie šiuo metu siekia apie 4 proc.), trąšų eksportuotojai iš JAV gali sudaryti didelę konkurenciją Lietuvos trąšų gamintojams. Dėl šių priežasčių Lietuvoje trąšas gaminančios įmonės norėtų, kad sutartyje tarp ES ir JAV būtų galima numatyti pereinamąjį laikotarpį muitų tarifų liberalizavimui.

Maisto pramonės ir žemės ūkio sektorių jautrumo vertinimas

Maisto pramonės atstovų teigimu, energijos kainų skirtumai ES ir JAV nėra pagrindinė priežastis, nulemsianti JAV maisto produktų kainą ir konkurencingumą ES rinkoje. Svarbesnis vaidmuo tenka maisto produktų gamyboje naudojami žaliavai, kuri ir nulemia didžiąją dalį produkto kainos. Šiuo metu maisto produktų gamyboje naudojamos žaliavos kainos JAV yra pastebimai mažesnės dėl naudojamų specifinių ūkininkavimo metodų (gyvulininkystėje (pvz., kiaulių auginimo procese) taikomi mažesni aplinkosauginiai bei gyvūnų gerovės reikalavimai; naudojami augimą skatinantys preparatai), kurie ES draudžiami bei plačiai naudojamų genetiškai modifikuotų organizmų (GMO).

ES atstovai⁵¹, atsakingi už derybas su JAV, teigia, jog žemesnės kokybės produktai (pagaminti naudojant GMO ar augimą skatinančius preparatus) į ES nebus leidžiami įvežti. Tačiau aukštus kokybės standartus atitinkantys produktai, nepaisant to, jog buvo paruošti naudojant ES neleistiniais metodais (pvz., laikantis žemesnių aplinkosauginių, gyvūnų gerovės reikalavimų), į ES bus įvežami ir būdami pigesni sudarys konkurenciją vietos žemės ūkiui (kiaulių auginimas, javų auginimas ir kt.) ir maisto pramonės gamintojams (pvz., mėsos, pieno perdirbėjams). Dėl šių priežasčių Lietuvos žemės ūkio ir maisto pramonės atstovai norėtų, jog TTIP susitarimu būtų atsargiai mažinami taikomi muitų tarifai tokių produktų importui iš JAV.

Medienos ir popieriaus pramonės sektorių jautrumo vertinimas

Kadangi šiuo metu iš JAV į ES importuojamiems medienos ir popieriaus gaminiams jau yra taikomas 0 proc. muitų tarifas, prekybos liberalizavimas tarp ES ir JAV, ekspertų vertinimu, turės nedidelę įtaką į ES ir tuo pačiu į Lietuvą iš JAV importuojamų medienos gaminių apimčių pokyčiams. Todėl Lietuvos medienos ir popieriaus gaminių gamintojai išlaikys turimą konkurencingumą.

Nemetalo mineralinių produktų sektoriaus jautrumo vertinimas

Nemetalo mineraliniai produktai šiuo metu nėra tarp pagrindinių JAV eksportuojamų prekių į ES bei į kitas valstybes. Taip pat šiuo metu ES taikomi muitų tarifai iš JAV importuojamiems nemetalo mineraliniams produktams jau dabar yra nedideli (apie 0,5 proc.). Dėl šių priežasčių prekybos liberalizavimas tarp ES ir JAV neturės didelio poveikio prekybos nemetalo mineraliniais produktais pokyčiams.

4.3 Suskystintų gamtinių dujų JAV eksporto į ES perspektyvos pasirašius TTIP bei poveikis energetikai imliems Lietuvos pramonės sektoriams

TTIP susitarimas užtikrintų eksporto licencijų suteikimą ilgalaikiam gamtinių dujų tiekimui iš JAV į ES ir į Lietuvą

Nuo 2006 m. JAV prasidėjus „skalūnų dujų revoliucijai“, kai ženkliai išaugo išgaunamų skalūnų dujų kiekis, dujų kainos JAV rinkoje per kelerius metus nukrito beveik 3 kartus: 2008 m. gamtinių dujų kaina buvo 312,9 JAV dolerių už 1000 m³, o 2013 m. – 134,8 JAV dolerių už 1000 m³. Suskystintų gamtinių dujų (toliau SGD) eksportą iš JAV šiuo metu riboja griežta JAV energetikos departamento eksporto licencijų išdavimo tvarka. Iš JAV gamtinės dujos eksportuojamos daugiausiai į tas šalis, su kuriomis pasirašyti laisvos prekybos susitarimai ir tik nežymi dalis pagal išduotas SGD eksporto licencijas. Pagal JAV šiuo metu galiojančius įstatymus, pasirašius ES – JAV laisvos prekybos susitarimą, dėl kurio šiuo metu vyksta derybos, dujų eksporto iš JAV į ES licencijos būtų suteikiamos be apribojimų.

⁵¹ European Commission, Food safety and animal and plant health in TTIP, žiūrėti: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153004.3%20Food%20safety,%20a+p%20health%20\(SPS\).pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153004.3%20Food%20safety,%20a+p%20health%20(SPS).pdf)

Ilgą laiką Lietuva buvo visiškai priklausoma nuo vienintelio gamtinių dujų tiekėjo „Gazprom“ ir tik pastačius Klaipėdos SGD terminalą, pradėjusiam veiklą 2014 m. pabaigoje, atsivėrė galimybės dujų tiekimo alternatyvoms. SGD terminalas padidino gamtinių dujų tiekimo Lietuvai saugumą ir leidžia pasirinkti tiekėją už mažiausią kainą. Planuojama, jog ateityje SGD terminalas galės išdujinti iki 3 mlrd. kubinių metrų dujų per metus, o tai sudaro beveik 90 proc. viso Lietuvoje suvartojamų dujų poreikio (2012 m. duomenimis suvartota 3,4 mlrd. kubinių metrų dujų).

Šiuo metu valstybės valdoma gamtinių dujų tiekimo ir prekybos įmonė „LITGAS“ jau yra pasirašiusi gamtinių dujų tiekimo sutartį su Norvegijos „Statoil“, pagal kurią penkerius metus Lietuvai kasmet bus tiekama 540 mln. kubų SGD (apie 16 proc. viso dujų poreikio).

2015 m. vasario 28 d. „LITGAS“ taip pat pasirašė bendrąją prekybos sutartį su JAV energetikos kompanija „Cheniere Energy“, pagal kurią Lietuva iš JAV galės įsigyti gamtinių dujų 2016 – 2017 m., tačiau sutarties detalės neatskleidžiamos⁵². Nors ši sutartis yra itin svarbi Lietuvai ir atveria prieigą prie gausios JAV gamtinių dujų rinkos, tačiau yra trumpalaikė, o ilgalaikio dujų tiekimo iš JAV į Lietuvą užtikrinimo galimybes sunku prognozuoti dėl šiuo metu JAV galiojančių teisės aktų ir eksporto licencijų išdavimo tvarkos.

Ekspertų teigimu⁵³, pasirašius TTIP susitarimą ir suteikus ilgalaikius leidimus SGD eksportui į ES, Lietuvą galėtų pasiekti iki 3 kartų pigesnės dujos, vertinant 2013 m. kainomis. Tai padėtų formuoti ilgalaikę dujų rinką Lietuvoje ir užtikrinti konkurenciją šiuo metu pagrindiniam gamtinių dujų tiekėjui Lietuvai – „Gazprom“, kuris būtų priverstas mažinti siūlomų gamtinių dujų kainas.

Galimybė importuoti pigesnes dujas itin domina Lietuvos trąšų gamintojus. Suskystintų gamtinių dujų importas iš JAV į Lietuvą gali tapti alternatyva pigiau apsirūpinti pagrindine trąšų gamybos žaliava ir padėti išlikti konkurencingiems ES bei kitose rinkose.

4.4 TTIP susitarimo potencialaus poveikio Lietuvos ekonomikai įvertinimas

Priklausomai nuo prekybos tarp ES ir JAV liberalizavimo apimties, prognozuojama, jog Lietuvos BVP galėtų augti nuo 0,1 proc. iki 0,4 proc. per metus.

Atsižvelgiant į tai, jog TTIP susitarimas turės tiesioginį poveikį Lietuvos ekonomikai, buvo įvertintas TTIP susitarimo galimas poveikis Lietuvos BVP. Dėl tarp ES ir JAV vykstančių derybų galimos įvairaus pobūdžio baigties, TTIP poveikis Lietuvos ekonomikai yra prognozuojamojo pobūdžio. Prognozuojant TTIP susitarimo poveikį Lietuvos ekonomikai buvo naudojamas dažniausiai taikomas BVP skaičiavimo pagal patirtas išlaidas metodas.

Studijos rengimo metu Konsultantas suformulavo šias prielaidas:

⁵² LITGAS, „LITGAS pasirašė bendrąją prekybos sutartį su „Cheniere Marketing“, žiūrėti: <http://litgas.lt/litgas-pasirase-bendrajai-prekybos-sutarti-su-cheniere-marketing/>

⁵³ Rytų Europos studijų centras, „Lietuva ir JAV: bendradarbiavimo krypčių paieška“, žiūrėti: <http://www.eesc.lt/uploads/news/id704/Lietuva%20ir%20JAV%20bendradarbiavimo%20krypciu%20beieskant.pdf>

- Kadangi ir iki šiol JAV investuotojai turėjo palankias investavimo sąlygas Lietuvoje, didelių investicinių pokyčių, pasirašius TTIP susitarimą, neprognozuojama, todėl daroma prielaida, jog tiesioginės užsienio investicijos iš JAV Lietuvoje artimiausiais metais augs 2 proc. tempu, t.y. panašiu augimo tempu kaip ir po kriziniais metais;
- Panaikinus muitų tarifus, kurie šiuo metu iš Lietuvos į JAV eksportuojamai produkcijai sudaro vidutiniškai 3 proc. (nustatyta išvedus svertinį vidurkį tarp šiuo metu iš Lietuvos į JAV eksportuojamų prekių ir joms taikomų muitų tarifų), sutaupytos lėšos bus skiriamos produktų eksporto į JAV didinimui;
- Dėl netarifinių barjerų panaikinimo, kurie šiuo metu sudaro apie 15 proc. (nustatyta apklausų metu) į JAV eksportuojamos produkcijos vertės, sutaupytos lėšos bus skiriamos produktų eksporto į JAV apimčių didinimui;
- Daroma prielaida, jog produktų importo iš JAV į Lietuvą apimtys, pasirašius TTIP susitarimą, išaugs ne daugiau kaip 6 proc., įvertinant į Lietuvą importuojamų produktų struktūrą, šiuo metu taikomus muitų tarifus, taip pat teigiant, jog TTIP susitarimu nebus sumažinti reikalavimai iš JAV į ES importuojamų produktų kokybei.

Kadangi derybos tęsiasi ir nėra priimtų aiškių sprendimų dėl prekybos liberalizavimo tarp ES ir JAV masto, potencialus sutarties poveikis Lietuvos ekonomikai buvo nustatinėjamas išskiriant du skirtingo lygmens prekybos liberalizavimo scenarijus:

- *Nuosaikus prekybos liberalizavimas.* Pagal šį scenarijų sutartimi panaikinami šiuo metu ES ir JAV prekyboje taikomi muitų tarifai, tačiau netarifiniai barjerai išlieka;
- *Ambicingas prekybos liberalizavimas.* Remiantis šiuo scenarijumi sutartimi panaikinami tiek šiuo metu ES ir JAV prekyboje esantys muitų tarifai, tiek ir netarifinės kliūtys, kylančios iš skirtingo reguliavimo, techninio reglamentavimo, standartų bei kitų procedūrų ir reikalavimų.

Remiantis iškeltomis prielaidomis apskaičiuota, jog nuosaikiu prekybos liberalizavimo scenarijumi Lietuvos BVP trumpuoju laikotarpiu galėtų augti **0,1 proc.** per metus. Įgyvendinus ambicingą prekybos tarp ES ir JAV liberalizavimą apskaičiuota, jog Lietuvos BVP trumpuoju laikotarpiu galėtų augti iki **0,4 proc.** per metus.

Sudarytos prognozės yra preliminaros ir atsižvelgiant į Lietuvos pramonės struktūros pokyčius, gebėjimą prisitaikyti ir konkuruoti JAV rinkoje, taip pat atsižvelgiant į globalias ekonomines tendencijas bei naujų lūkesčių susiformavimą, TTIP susitarimo poveikis Lietuvos BVP ilguoju laikotarpiu galėtų būti ženklėsnis.

Išvados, rekomendacijos ir pasiūlymai

Tarifiniai Lietuvos prekybos su JAV barjerai

Lyginant atskirų Lietuvos sektorių į JAV eksportuojamai produkcijai taikomus muitų tarifus nustatyta, jog su didžiausiais muitų tarifais susiduria žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktų gamintojai. Aukštus muitų tarifus (16,52 – 26,4 proc.), kaip svarbią kliūtį eksportuojant į JAV, įvardijo pieno produktų bei ledų gamintojai. Lietuvos tekstilės gaminių eksportuotojai taip pat teigė, jog šiuo metu jų produkcijai taikomi muitų tarifai (~10 proc.) neleidžia išnaudoti turimo eksporto potencialo į JAV. Kitus sektorius atstovaujantys respondentai teigė, jog jų produkcijai JAV taikomi muitų tarifai neturi svarbios įtakos į JAV eksportuojamos produkcijos apimtims.

Netarifiniai Lietuvos prekybos su JAV barjerai

Remiantis atskirų sektorių verslo subjektų ir asociacijų atliktomis apklausomis nustatyta, jog su daugiausia procedūrų, dokumentacijos ir reikalavimų susiduria į JAV eksportuojančios žemės ūkio ir maisto sektoriaus įmonės. Šio sektoriaus produktų importui JAV taiko aukštus kokybės reikalavimus bei papildomas procedūras (registracija JAV Maisto ir vaistų administracijoje, informavimas apie gabenamus krovinius ir kt.). Daliai sektoriaus produktų JAV taip pat taiko kitokias nei ES produktų kokybės testavimo procedūras (pvz., iš Lietuvos į JAV eksportuojamiems ledams taikomos kitos radiologinių bei mikrobiologinių tyrimų procedūros nei ES).

Apklausų metu nustatyta, jog skirtingų standartų taikymas elektronikos bei IRT srityse ES ir JAV taip pat apsunkina elektronikos, optikos bei komunikacijos įrenginių eksporto iš Lietuvos į JAV galimybes.

Lietuvos verslo investiciniai ketinimai JAV rinkoje

Atskirų sektorių verslo subjektų ir asociacijų apklausos metu nustatyta, jog Lietuvos verslininkų investicijos į JAV iki šiol nebuvo žymios (paprastai investuojama į atstovybių įsteigimą). Dauguma apklaustųjų teigė, jog iki šiol į JAV neinvestavo arba investavo nedidelėmis sumomis, kadangi, kol kas, ši rinka neidentifikuojama tarp pagrindinių rinkų ir joje Lietuvos verslininkai turi mažai patirties. Į JAV šiuo metu investuoja ir ateityje linkę investuoti aukštos pridėtinės vertės produktų, turinčių didelę paklausą JAV rinkoje, gamintojai, pvz.: Lietuvos elektronikos, optikos prietaisų gamintojai, investuojantys į atstovybių įkūrimą JAV. Apklausos metu taip pat nustatyta, jog Lietuvos verslas, investuojantis į JAV, šalies investicinę aplinką vertina palankiai ir nesusiduria su kliūtimis, ribojančiomis jų veiklą.

Lietuvos verslo ketinimai dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje

Apklausos metu nustatyta, jog dalyvavimo JAV viešųjų pirkimų rinkoje patirties jau turi Lietuvos elektronikos įrenginių (lazerių) gamintojai bei transportavimo paslaugų teikėjai.

Kiti Lietuvos gamintojai (žemės ūkio ir maisto sektoriaus, elektronikos, tekstilės gamintojai) svarstyti galimybę ateityje dalyvauti JAV viešųjų pirkimų rinkoje, tačiau pabrėžia, jog būdami nedideli, lyginant su JAV viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančiomis įmonėmis, konkuruoti sugebėtų tik tuose pirkimuose, kuriuose galėtų pasiūlyti savo nišinę, aukštos pridėtinės vertės ir kokybės produkciją. Lietuvos verslininkai dalyvautų JAV viešųjų pirkimų rinkoje nepriklausomai nuo lygmens (centrinio, valstijų), kuriame organizuojami viešieji pirkimai.

Lietuvos paslaugų sektoriaus įsitvirtinimo JAV rinkoje galimybės

Šiuo metu didžiąją dalį paslaugų, eksportuojamų iš Lietuvos į JAV, sudaro JAV bei kitų užsienio šalių kapitalo įmonių, įsteigtų Lietuvoje, teikiamos paslaugos JAV rinkai (pinigų perlaidų, finansų, verslo konsultacijų, IRT ir kt. paslaugos). Apklausų metu nustatyta, jog artimiausiu laikotarpiu Lietuvos paslaugų teikėjai investuoti į JAV ir savo veiklą vykdyti už Atlanto neketina.

Teigiamą TTIP susitarimo poveikį, dėl potencialiai išaugusių JAV prekybos apimčių su Lietuva bei kitomis ES valstybėmis, tikisi pajusti transportavimo (vežimo, ekspedijavimo, logistikos) bei kelionių (apgyvendinimo, kelionių organizavimo) paslaugas teikiančios įmonės. Lietuvoje veikiantys IT paslaugų teikėjai taip pat tikisi didesnių pardavimų JAV rinkoje, tačiau pagrindine to priežastimi įvardija ne potencialų TTIP susitarimo poveikį, tačiau augančią IT paslaugų paklausą JAV rinkoje. Šiuo metu paslaugas į JAV eksportuojančios įmonės teigė, jog su kliūtimis, apsunkinančiomis paslaugų teikimą JAV rinkai, nesusiduria.

Jautrių Lietuvos sektorių nustatymas ir poveikis jų konkurencingumui

Ekspertų vertinimu, pasirašius TTIP susitarimą padidėjusią konkurenciją gali pajusti Lietuvos trąšų gamintojai: JAV dėl gausių skalūnų dujų gavybos apimčių pradėjo gamintis sąlyginai pigesnes trąšas nei Lietuva ir greitu metu gali tapti trąšų eksportuotoja, kurios eksportas gali būti nukreiptas į ES rinkas, į kurias šiuo metu eksportuoja ir Lietuvos trąšų gamintojai. Liberalizavus ES ir JAV prekybą ir panaikinus trąšų importui į ES taikomus muitų tarifus (šiuo metu siekiančius 6,5 proc.), trąšų eksportuotojai iš JAV gali sudaryti svarią konkurenciją Lietuvos trąšų gamintojams. Dėl šių priežasčių Lietuvoje trąšas gaminančios įmonės norėtų, kad sutartyje tarp ES ir JAV būtų numatytas pereinamasis laikotarpis tarifų panaikinimui.

Žemės ūkio atstovų teigimu, pasirašius TTIP susitarimą išaugusią konkurenciją pajustų augalininkystės (pvz., javų augintojai), gyvulininkystės (pvz., kiaulių augintojai) sektorių atstovai Lietuvoje, kadangi JAV yra viena didžiausių javų augintojų ir eksportuotojų pasaulyje, o gyvulių (pvz., kiaulių) auginimo procese taiko žemesnius gyvūnų gerovės, aplinkosaugos reikalavimus bei liberalesnes darbo sąlygas, dėl kurių jų produkcija yra pigesnė. Maisto pramonė (pieno, mėsos perdirbėjai) potencialiai taip pat susidurtų su padidėjusia konkurencija Lietuvoje dėl iš JAV importuojamos produkcijos, kadangi tokių produktų gamyboje JAV naudojama žaliava yra pigesnė.

SGD eksporto iš JAV į Lietuvą liberalizavimo poveikis Lietuvos jautrių sektorių konkurencingumui

TTIP susitarimu liberalizavus SGD eksportą iš JAV į Lietuvą, pigesnių dujų importas turėtų teigiamą įtaką visiems energijai imliems Lietuvos gamybos sektoriams. Tačiau ryškiausią teigiamą poveikį pajustų Lietuvos trąšų gamintojai, kuriems JAV trąšų eksportuotojai ateityje gali sudaryti svarią konkurenciją vietinėje bei užsienio rinkose: trąšų eksportuotojų teigimu, TTIP susitarimu paraleliai liberalizavus SGD eksportą iš JAV į Lietuvą, šalį pasiekusios pigesnės gamtinės dujos trąšų gamintojams padėtų išlikti konkurencingiems tiek vietinėje, tiek ES rinkose, į kurias šiuo metu eksportuojama daugiausiai Lietuvoje pagamintų trąšų.

Visuomenės ir valstybės interesus ginančių organizacijų lūkesčiai, susiję su TTIP susitarimu

Lietuvos visuomenės ir valstybės interesus ginančios nevyriausybinės organizacijos būtų prieš TTIP susitarimą, jei jis nustatytų žemesnius vartotojų apsaugos standartus, sumažintų keliamus

reikalavimus maisto saugai, gyvūnų gerovei ir aplinkosaugai bei įtrauktų investuotojo prieš valstybę ginčų sprendimo mechanizmą, kuris suteiktų įmonėms naujas teises paduoti į teismą vyriausybės dėl nacionalinių įstatymų, saugančių visuomenės sveikatą ir aplinką.

Sutarčiai būtų pritarta, jei ji prisidėtų prie geriausių socialinių bei aplinkosauginių standartų nustatymo, skatintų aplinką tausojančias prekybos sąlygas bei atsižvelgtų į kitus visuomenės interesus.

TTIP susitarimo potencialus poveikis Lietuvos ekonomikai

Remiantis šiame tyrime iškeltomis prielaidomis, sudarytomis atsižvelgiant į verslo subjektų bei asociacijų apklausas, apskaičiuota, jog įgyvendinus nuosaikųjį prekybos tarp ES ir JAV liberalizavimą (panaikinus muitų tarifus) Lietuvos BVP prieaugis trumpuoju laikotarpiu galėtų siekti 0,1 proc. nuo BVP (nurodytas BVP prieaugis atspindi tik galimo susitarimo poveikį ir neįvertina kitų Lietuvos BVP augimą formuojančių veiksnių). Ambicingo prekybos liberalizavimo metu, kuriuo būtų panaikinami tiek tarifiniai, tiek netarifiniai prekybos barjerai, Lietuvos BVP prieaugis trumpuoju laikotarpiu galėtų siekti iki 0,4 proc. nuo BVP (nurodytas BVP prieaugis atspindi tik galimo susitarimo poveikį ir neįvertina kitų Lietuvos BVP augimą formuojančių veiksnių). Ilguoju laikotarpiu, priklausomai nuo Lietuvos pramonės struktūros pokyčių, konkurencingumo, gebėjimo adaptuotis naujose rinkose bei globalių ekonominių tendencijų, taip pat naujų lūkesčių susiformavimo TTIP susitarimo poveikis Lietuvos ekonomikai galėtų būti ženklusnis.

Prekybos barjerų panaikinimas

Siekti, jog TTIP susitarimu būtų panaikinti Lietuvos eksporto galimybes į JAV ribojantys tarifiniai bei netarifiniai prekybos barjerai, nustatyti šioje studijoje. Aukštų muitų panaikinimas bei keliamų reikalavimų sušvelninimas būtų itin reikšmingas Lietuvos žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktų eksportuotojams. Tikėtina, jog barjerų panaikinimas Lietuvos žemės ūkio ir maisto sektoriaus eksportuotojams į JAV leistų išnaudoti turimą potencialą ir prisidėtų prie teigiamo prekybos žemės ūkio ir maisto sektoriaus produktais su JAV balanso formavimo.

Informacijos apie derybas dėl TTIP susitarimo sklaida

Rekomenduojama:

1. Skleisti ir viešinti informaciją apie tai, kokias galimybes Lietuvos verslui potencialiai atvers ES – JAV tarpusavio prekybos liberalizavimas.
2. Supažindinti Lietuvos verslą su veiklos galimybėmis JAV rinkoje ir ateities perspektyvomis.
3. Plačiau informuoti Lietuvos visuomenę bei susijusius interesus (nevyriausybines organizacijas ir kt.) apie šiuo metu vykstančias derybas dėl TTIP susitarimo, turėsančio tiesioginį poveikį Lietuvos ekonomikai.

Visuomenės ir nevyriausybinių organizacijų nuomonės paaiskinimas

Siekti, jog derybose dėl TTIP susitarimo būtų atsižvelgta į Lietuvos visuomenės bei nevyriausybinių organizacijų interesus ir sutartyje nebūtų nustatyti žemesni aplinkosauginiai standartai, reikalavimai produktų kokybei bei kiti vartotojų apsaugą mažinantys sprendimai.

Priedai

P1 lentelė. Lietuvos ir JAV prekybos balansas atskiroms žemės ūkio ir maisto sektoriaus prekių rūšims, 2014 m.

Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Tūkst. EUR
01	Gyvi gyvūnai	44,8
02	Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	0
03	Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	-16734,5
04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	10387,7
05	Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje	-163,5
06	Augantys medžiai ir kiti augalai; svogūnėliai, šaknys ir kitos panašios augalų dalys; skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai	0,1
07	Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	30,9
08	Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos	-7721
09	Kava, arbata, matė ir prieskoniai	14,1
10	Javai	-777,4
11	Malybos produkcija; salyklos; krakmolai; inulinas; kviečių glitimas	14400,5
12	Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos ir vaisiai; augalai, naudojami pramonėje ir medicinoje; šiaudai ir pašarai	-319
13	Šelakas; lipai, dervos ir kiti augalų syvai bei ekstraktai	-1076,7
14	Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai, nenurodyti kitoje vietoje	0
15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti maistiniai riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	-3,6
16	Gaminiai iš mėsos, žuvis arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių	-202,8
17	Cukrus ir konditerijos gaminiai iš cukraus	20,6
18	Kakava ir gaminiai iš kakavos	817
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	1744
20	Produktai iš daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių	-118,1
21	Įvairūs maisto produktai	21,1
22	Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	-2576
23	Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	-168,6
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	-15198,6

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

P2 lentelė. Pagrindinės prekės, eksportuotos iš Lietuvos į JAV 2014 m.

Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)	Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)
		Viso:	904,66	100,00					
1	27	Mineralinis kuras, alyvos ir jų distiliavimo produktai	657,04	72,63	11	38	Ivairūs chemijos produktai (diagnostiniai arba laboratoriniai reagentai (99,1 proc.) ir kt.)	5,93	0,66
-	-	Kitos į JAV eksportuojamos prekės, kurias sudaro:	247,62	27,37	12	35	Albuminės medžiagos; modifikuoti krakmolai; klėjai ir fermentai(fermentai (enzimai) (98,6 proc.) ir kt.)	5,88	0,65
2	94	Baldai ir jų dalys, šviestuvai (metaliniai, mediniai biuro baldai, mediniai virtuvės, miegamųjų baldai, plastikiniai baldai ir jų dalys (94 proc.) likusių dalį sudaro sėdimieji baldai bei šviestuvai ir apšvietimo įranga ir kt.)	87,84	9,71	13	61	Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai (suknelės, sijonai (54,8 proc.), trumparankoviai marškinėliai (22,4 proc.) megztiniai, liemenės (13,2 proc.) ir kt.)	4,99	0,55
3	90	Optikos, fotografijos, matavimo, medicinos prietaisai (fizinės arba cheminės analizės prietaisai ir aparatai (54,2 proc.), medicinos, chirurgijos, stomatologijos arba veterinarijos aparatai ir instrumentai (17 proc.), skystųjų kristalų įtaisai, lazeriai (9,4 proc.), matavimo arba tikrinimo įrankiai (7,8 proc.) ir kt.)	18,71	2,10	14	44	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglis (mediena, kurios storis didesnis kaip 6 mm (53,9 proc.), langų, langų-durų rėmai bei sumontuotos grindų plokštės (neskirtos mozaikinėms grindims) (38,4 proc.) ir kt.)	4,96	0,55
4	85	Elektros mašinos ir elektroniniai įrenginiai bei jų dalys (skydai, plokštės, pultai, stendai, skirstomosios spintos ir kiti konstrukcijų pagrindai, kuriuose sumontuoti ne mažiau kaip du aparatai (31,1 proc.), visų rūšių antenos (20,7 proc.) ir kt.)	15,65	1,73	15	29	Organiniai chemikalai (nukleino rūgštys ir jų druskos (91,9 proc.) ir kt.)	4,39	0,49
5	11	Malybos produkcija (kviečių glitimas, džiovintas arba nedžiovintas 99,8 proc.)	14,40	1,59	16	62	Drabužiai, išskyrus megztus arba nertus (moteriškos kelnės, kombinezonai su ankrūtiniais ir petnešomis, bridžai ir šortai (46,9 proc.), moteriškos arba mergaičių palaidinukės, marškiniai ir marškiniai-palaidinukės (37,1 proc.) ir kt.)	3,46	0,38
6	28	Neorganiniai chemikalai (kalcio fosfatai (99,8 proc.) ir kt.)	12,22	1,35	17	73	Dirbiniai iš geležies ir plieno (metalinės konstrukcijos ir metalinių konstrukcijų dalys (60,7 proc.) apsauginės grandinės nuo slydimo, dedamos ant ratų (28,4 proc.) ir kt.)	3,45	0,38
7	04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; kiti gyvūninės kilmės produktai (sūriai ir varškė (98,1 proc.) sviestas (1,5 proc.) ir kt.)	10,39	1,15	18	51	Vilna, švelniavilnių, šiurkščiavilnių gyvūnų plaukai; (sukarštos vilnos verpalai, neskirti mažmeninei prekybai (80,8 proc.), sukarštos vilnos arba sukarštų švelniavilnių gyvūnų plaukų audiniai (12,2 proc.) ir kt.)	2,94	0,32
8	31	Trąšos (azoto trąšos (amonio salietra) (84 proc.) bei diamonio fosfatas (16 proc.) ir kt.)	10,04	1,11	19	88	Orlaiviai, erdvėlaiviai ir jų dalys (lėktuvų, sraigtasparnių dalys)	2,87	0,32
9	39	Plastikas ir jo dirbiniai (perforuotos talpyklos ir panašūs gaminiai, skirti vandeniui filtruoti prieš jam patenkant į nuotekų sistemą (66 proc.) plėvelės ir lakštai iš polietilenių tereftalatų (14,6 proc.) plastikiniai statybos reikmenys (durys, langai ir jų rėmai, slenksčiai) (10,6 proc.) ir kt.)	8,82	0,97	20	19	Gaminiai iš javų, miltų arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai (duonos, sausainių, pyragaičių gaminiai)	1,75	0,19
10	84	Mašinos ir mechaniniai įrenginiai (oro kondicionavimo įrenginių dalys (44,1 proc.), neelektriniai varikliai ir motorai bei jų dalys (14,9 proc.), čiaupai, ventiliai, vožtuvai ir panašūs įtaisai (8,0 proc.) ir kt.)	8,54	0,94	21	93	Ginklai ir šaudmenys, jų dalys ir reikmenys (ginklų dalys ir reikmenys)	1,69	0,19

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

P3 lentelė. Pagrindinės prekės, eksportuotos iš Lietuvos į JAV 2014 m.

Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)	Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)
22	63	Kiti gatavi tekstilės dirbiniai (lininiai kilimėliai, lovatiesės bei staltiesės (45 proc.), audinių ir verpalų rinkiniai (16,3 proc.), antklodės ir kelioniniai pledai (12,2 proc.) ir kt.)	1,62	0,18	30	71	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai, arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai (dirbtinė bižuterija (87,3 proc.), kiti dirbiniai iš tauriųjų metalų)	0,93	0,10
23	95	Žaislai, žaidimai ir sporto reikmenys (gimnastikos, atletikos, lauko, salės žaidimų reikmenys ir įranga (64,9 proc.), visų rūšių biliardo įranga ir reikmenys bei kazino žaidimų ir kitų žaidimų stalai (31,7 proc.) ir kt.)	1,41	0,16	31	16	Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių (paruošti arba konservuoti gaminiai iš žuvų: žuvų piršteliai, krabų lazdelės, žuvis sūryme ir kt.)	0,84	0,09
24	48	Popierius ir kartonas, popieriaus masės, popieriaus ir kartono dirbiniai (dėžės, dėžutės, krepšiai skirti pakavimui (37 proc.), nepadengtas popierius ir kartonas, skirtas spausdinti, rašyti (29,7 proc.) ir kt.)	1,40	0,15	32	83	Įvairūs dirbiniai iš netauriųjų metalų (baldų, durų, langų ir panašių gaminių aptaisai, tvirtinimo ir montavimo įtaisai ir kt.)	0,82	0,09
25	53	Kiti augaliniai tekstilės pluoštai; popieriaus verpalai ir popieriaus verpalų audiniai (apdoroti arba žaliaviniai linai, bet nesuverpti (60,5 proc.), lininiai audiniai (35,7 proc.) ir kt.)	1,25	0,14	33	18	Kakava ir gaminiai iš kakavos (šokoladas ir kiti maisto produktai, turintys kakavos)	0,82	0,09
26	21	Įvairūs maisto produktai (grietininiai ir kiti valgomieji ledai (87,9 proc.), baltymų koncentratai (6,7 proc.) ir kt.)	1,22	0,13	34	22	Nealkoholiniai, alkoholiniai gėrimai ir actas (salyklinis alus (30,8 proc.), degtinė ir kiti spiritiniai gėrimai (30,5 proc.), fermentuoti gėrimai (sidras) (15 proc.), nealkoholiniai gėrimai su saldikliais (14 proc.), vynas (8,6 proc.), mineraliniai vandenys be saldiklių (1,1 proc.)	0,69	0,08
27	70	Stiklas ir stiklo dirbiniai (stiklo pluoštai (įskaitant stiklo vatą) ir jų dirbiniai (77,3 proc.), stikliniai buteliai (7,9 proc.) ir kt.)	1,07	0,12	35	87	Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys (autotransporto priemonių dalys ir reikmenys)	0,55	0,06
28	56	Vata, veltinys ir neaustinės medžiagos; specialieji verpalai, virvės, virvelės, lynai, trosai bei jų dirbiniai (virvės, virvelės, lynai, trosai (82,5 proc.), tinklai iš virvių, virvelių (16,5 proc.) ir kt.)	1,03	0,11	36	33	Eteriniai aliejai ir kvapieji dervų ekstraktai (rezinoidai); parfumerijos, kosmetikos ir tualetiniai preparatai (plaukų preparatai (60,1 proc.), makiažo, akių makiažo preparatai (39,5 proc.) ir kt.)	0,50	0,06
29	96	Įvairūs pramonės dirbiniai (siuvėjų manekenai ir kiti manekenai, prekių demonstravimo įranga (59 proc.), apdorotos augalinės arba mineralinės raizybės medžiagos (36,9 proc.) ir kt.)	1,01	0,11	37	49	Prekybos reklaminė medžiaga, prekybos katalogai ir kiti panašūs dirbiniai	0,47	0,05

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

P4 lentelė. Pagrindinės prekės, importuotos į JAV iš Europos Sąjungos 2014 m.

Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)	Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)
		Viso:	321.212,4	100,00					
1	84	Mašinos ir mechaniniai įrenginiai (čiaupai, ventiliai, vožtuvai ir panašūs įtaisai, šaldytuvai, šaldikliai, oro kondicionavimo įrenginiai ir dalys ir kt.)	55.475,4	17,27	11	71	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai, arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai (dirbtinė bižuterija, deimantai, platina ir kt.)	7.011,0	2,18
2	87	Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys (lengvieji automobiliai, jų dalys, dviračiai ir kt.)	40.483,0	12,60	12	39	Plastikai ir jo dirbiniai (gaminiai iš plastiko, skirti pakuoti, perforuotos talpyklos, plėvelės ir lakštai iš polietilenui tereftalatų, plastikiniai statybos reikmenys (durys, langai ir jų rėmai, slenksčiai) ir kt.)	6.057,0	1,89
3	30	Farmacijos produktai (įvairūs sudozuoti/nesudozuoti vaistai, vakcinos, kontraceptiniai preparatai ir kt.)	33.976,4	10,58	13	97	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai, antikvariniai daiktai	5.537,3	1,72
4	90	Optikos, fotografijos, matavimo, medicinos prietaisai (fizinės arba cheminės analizės prietaisai ir aparatai, medicinos, chirurgijos, stomatologijos arba veterinarijos aparatai ir instrumentai, ortopedijos priemonės, skystųjų kristalų įtaisai, lazeriai, matavimo arba tikrinimo įrankiai ir kt.)	20.501,5	6,38	14	73	Dirbiniai iš geležies ir plieno (vamzdžiai, tuščiaaviduriai profiliai, metalinės konstrukcijos ir jų dalys, grandinės ir kt.)	5.181,3	1,61
5	85	Elektros mašinos ir elektroniniai įrenginiai bei jų dalys (skydai, plokštės, pultai, stendai, skirstomosios spintos ir kiti konstrukcijų pagrindai, kuriuose sumontuoti ne mažiau kaip du aparatai, visų rūšių antenos, elektros jungikliai ne aukštesnei kaip 1000 V įtampai, televizoriai ir kiti vaizdo ir garso atkūrimo ar įrašymo aparatai, kt.)	18.208,3	5,67	15	72	Geležis ir plienas (atliekos ir laužas, strypai ir juostos iš geležies, viela)	5.137,4	1,60
6	29	Organiniai chemijos produktai (nukleino rūgštys ir jų druskos, heterocikliniai mišiniai, amino rūgštys, hormonai, steroidai, antibiotikai)	17.913,0	5,58	16	33	Eteriniai aliejai ir kvapieji dervų ekstraktai (rezinoidai); parfumerijos, kosmetikos ir tualetiniai preparatai (plaukų preparatai (šampūnai, plaukų lakas ir kt.), makiažo, odos priežiūros preparatai, kvepalai, tualetinis vanduo ir kt.)	5.121,9	1,59
7	27	Mineralinis kuras, alyvos, jų distiliavimo produktai ir kt.	16.113,4	5,02	17	94	Baldai ir jų dalys, šviestuvai	3.525,6	1,10
8	99	Kiti niekur nepriskirti produktai	15.328,0	4,77	18	38	Įvairūs chemijos produktai (diagnostiniai arba laboratoriniai reagentai, herbicidai, fungicidai, cheminiai rišikliai ir kt.)	3.505,4	1,09
9	88	Orlaiviai, erdvėlaiviai ir jų dalys (sraigasparniai, lėktuvai, jų dalys, parašiutai, oro balionai ir kt.)	10.864,1	3,38	19	40	Kaučiukas ir kaučiuko dirbiniai (pneumatinės guminės padangos, vulkanizuoto kaučiuko (gumos) dirbiniai (trintukai, grindų dangos), plokštės, lakštai, juostelės ir kt.)	3.097,0	0,96
10	22	Nealkoholiniai, alkoholiniai gėrimai ir actas (viskis, degtinė, vynas, salyklinis alus, mineralinis vanduo, nealkoholiniai gėrimai su saldikliais, fermentuoti gėrimai ir kt.)	9.295,7	2,89	20	48	Popierius ir kartonas, popieriaus masės, popieriaus ir kartono dirbiniai (dėžės, dėžutės, krepšiai, skirti pakavimui, popieriniai apmušalai ir panašios sienų dangos, tualetinis popierius, servetėlės nepadengtas popierius ir kartonas, skirtas spausdinti, rašyti ir kt.)	2.319,0	0,72

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

P5 lentelė. Pagrindinės prekės, importuotos į JAV iš Europos Sąjungos 2014 m.

Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)	Nr.	Kodas	Prekių rūšis (pagal CN*)	Mln. EUR	Santykinė dalis (proc.)
21	28	Neorganiniai chemikalai (fosfinatai, fosfonatai, fosfatai, fluoridai, fluoro druskos, neorganinės rūgštys)	2.232,0	0,69	31	83	Įvairūs dirbiniai iš netauriųjų metalų (baldų, durų, langų ir panašių gaminių aptaisai, tvirtinimo ir montavimo įtaisai, kamščiai, dangteliai, gaubteliai, pakabinamosios ir įleidžiamos spynos ir kt.)	992,1	0,31
22	64	Avalynė, getrai ir panašūs dirbiniai (avalynė su išoriniais padais iš gumos, plastiko, odos ir kt.)	1.608,0	0,50	32	32	Rauginimo arba dažymo ekstraktai, taninai dažikliai, pigmentai ir kt. (nevandeninių tirpalų dažai ir lakai, langų glaistai, sodo tepalai, sandarinimo mišiniai, spaustuviniai dažai, rašalai ir tušai ir kt.)	960,5	0,30
23	82	Įrankiai, padargai, peiliai, šaukštai ir šakutės iš netauriųjų metalų (gręžimo įrankiai, peiliai, rankiniai įrankiai (plaktukai, kūjai, atsuktuvai ir kt.)	1.555,3	0,48	33	74	Varis ir vario dirbiniai (vario atliekos ir laužas, vario strypai, juostos ir profiliai, grandinės, jų dalys ir kt.)	928,7	0,29
24	42	Odos dirbiniai, rankinės ir panašūs daiktai (skrynios, lagaminai, lagaminėliai (skrynelės kosmetikai), lagaminėliai (diplomatai), portfeliai, mokykliniai krepšiai ir mokyklinės kuprinės, akinių futliarai, žiūronų futliarai, fotoaparatai ir kino kamerų futliarai, muzikos instrumentų futliarai, drabužiai ir jų priedai iš išdirbtos arba kompozicinės odos bei kiti dirbiniai skirtin mašinoms arba mechaniniams įrenginiams ir kt.)	1.504,3	0,47	34	15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus (rapsų, rapsukų arba garstyčių aliejus, margarinas, saulėgrąžų, dygminų arba vilnamedžių aliejus ir kt.)	917,3	0,29
25	62	Drabužiai, išskyrus megztus arba nertus (moteriški ir moteriški, mergaičių ir berniukų kostiumai, ansambliai, švarkai, bleizeriai, kelnės, kombinezonai su antkrūtiniais ir petnešomis, bridžai ir šortai, moteriškos ir mergaitiškos suknelės, sijonai, sijonai-kelnės, palaidinukės, marškiniai ir marškiniai-palaidinukės ir kt.)	1.425,8	0,44	35	35	Albuminės medžiagos; modifikuoti krakmolai; klijai ir fermentai (fermentai (enzimai) (enzimai, dekstrinai ir kiti modifikuoti krakmolai ir iš jų pagaminti klijai, peptonai bei jų dariniai ir kt.)	905,4	0,28
24	93	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys (ginklų dalys, bombos, granatos, torpedos, minos, raketos ir panašūs koviniai ginklai bei jų dalys, šoviniai ir kiti šaudmenys, kardai, špagos, rapyros, durtuvai, ietys ir jų dalys ir kt.)	1.322,9	0,41	36	04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; kiti gyvūninės kilmės produktai (sūriai ir varškė, sviestas, nekoncentruotas/ koncentruotas saldintas ir nesaldintas pienas ir grietinė ir kt.)	863,1	0,27
27	70	Stiklas ir stiklo dirbiniai (daugiasieniai izoliacijos elementai iš stiklo, stiklo pluoštai (įskaitant stiklo vata) bei jų dirbiniai (verpalai, audiniai), beskeveldris stiklas sudarytas iš grūdintojo arba sluoksniuotojo stiklo ir kt.)	1.322,9	0,41	37	19	Gaminiai iš javų, miltų arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai (duona, pyragai, bandelės, pyragaičiai, sausainiai, salyklo ekstraktas, pusryčių dribsniai, dribsnių batonėliai ir kt.)	822,9	0,26
28	76	Aliuminis ir aliuminio dirbiniai (aliumininės konstrukcijos ir aliumininių konstrukcijų dalys, aliuminio atliekos ir laužas, aliuminio gaminiai (vinys, vinutės, sraigčiai, varžtai veržlės) ir kt.)	1.212,0	0,38	38	20	Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai (daržovės, paruoštos arba konservuotos be acto, neužšaldytos, paruošti arba konservuoti vaisiai, nefermentuotos vynuogių sultys ir kt.)	761,1	0,24
29	68	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, ar panašių medžiagų (šlako vata, akmens vata ir panašios mineralinės vatos, izoliacinės medžiagos, dirbiniai iš cemento, betono, betoninio bloko, dirbiniai iš asfalto arba panašių medžiagų) ir kt.)	1.186,0	0,37	39	44	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys (langų, langų-durų rėmai bei sumontuotos grindų plokštės (neskirtos mozaikinėms grindims), mediena, kurios storis didesnis kaip 6 mm, žaliavinė mediena ir kt.)	735,6	0,23
30	69	Keramikos dirbiniai (keraminės glazūruotos ir neglazūruotos šaligatvio arba grindinio plytelės, sienų apdailos plytelės, kokliai, keraminės kriauklė ir praustuvės, vonios, unitazai ir kt.)	1.051,8	0,33	40	34	Muilas, modeliavimo pastos, skalbikliai (tepimo priemonės, aušinimo skysčiai, veržlių atpalaidavimo preparatai) ir tekstilės, odos, kailių perdirbime naudojami preparatai, muilas, organinės paviršinio aktyvumo medžiagos ir preparatai, skalbikliai valikliai)	691,8	0,22

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vidutinio maito tarifo dydžio apskaičiavimo metodologija

Statistinis portalas „Market Access Map“ vidutinius maitų tarifus apskaičiuoja pagal šią metodologiją:

Visi ne advalioriniai maitų tarifai (angl. *non-ad valorem*) (t.y. tie maitų tarifai, kurie apskaičiuojami ne nuo prekių vertės, o nuo prekių kiekio) perskaičiuojami į advaliorinių maitų ekvivalentus (angl. *ad valorem equivalents*) ir išreiškiami procentais: vertine išraiška prekės vienetai/ prekės svorio vienetai išreikšti maitų tarifai (pvz. 50 ct./vnt. ar 50 ct./ kg ir kt.) dalinami iš prekės vieneto/ prekės svorio vieneto vertės (PV) vertės ir dauginami iš 100 (žr. 1 formulė).

$$t_{AVE} = t_{NAV} / PV * 100$$

t_{AVE} – advaliorinio maito ekvivalento tarifas;

t_{NAV} – ne advaliorinio maito tarifas prekės vienetai;

PV – prekės vieneto/ svorio vieneto vertė (prekės vieneto vertė apskaičiuojama importuojamų prekių vertę dalinant iš importuojamų prekių kiekio ar svorio).

Pvz. A prekės kilogramui taikoma 50 ct. maito mokestis. Importuojamų prekių vertė 500 EUR, svoris – 200 kg. Visų pirma apskaičiuojame prekės svorio vieneto vertę:

$$PV = 500 \text{ EUR} / 200 \text{ kg} = 2,5 \text{ EUR} / \text{kg} = 250 \text{ ct/kg}$$

Toliau skaičiuojame advaliorinio maito ekvivalento tarifą:

$$t_{AVE} = 50 \text{ ct} / 250 \text{ ct/kg} * 100 = 20 \%$$

2. Vidutinis maito tarifas agreguotai produktų grupei apskaičiuojamas išvedant paprastą aritmetinį vidurkį iš advaliorinių maitų ir advaliorinių maitų ekvivalentų tarifų.

Pvz. A prekei apskaičiuotas advaliorinis maito ekvivalento tarifas 20 %. B prekei taikomas advaliorinis maito tarifas 10 %. Agreguotai A ir B prekių grupei taikomas vidutinis maito tarifas, apskaičiuojamas išvedant paprastą aritmetinį vidurkį:

$$\text{Vidutinis maito tarifas} = (A+B)/2 = (20\%+10\%)/2 = 15 \%$$

Smart Continent LT UAB

Kareivių g. 19-165

LT-09133 Vilnius, Lietuva

Tel. nr.: +370 5 2196679